

Pr. VASILE RUS
COORDONATOR

MARTIRII
DIN
DEALUL CRUCII

DESCRIEREA CIP AL BIBLIOTECII NAȚIONALE A ROMÂNIEI

Martirii din Dealul Crucii -studii, articole și documente-, coordonator pr. Vasile Rus, 174 pag., format B, Editura George Coșbuc, Bistrița, 2013

ISBN: 978-606-8077-34-5

LECTOR DE CARTE: Dumitru MUNTEANU

CORECTURA ȘI ILUSTRAȚIILE COPERTEI: pr. Vasile RUS

TIPARUL A FOST EXECUTAT LA

TIPOGRAFIA EDITURII GEORGE COȘBUC

DIRECTOR: Dumitru MUNTEANU

Tel./fax: 0263 216135

Email: edituragc@yahoo.com

**Preot VASILE RUS
COORDONATOR**

**MARTIRII
DIN
DEALUL CRUCII
- studii, articole și documente -**

**EDITURA GEORGE COȘBUC
BISTRIȚA - 2013**

CUPRINS

Prefață.....	7
I. STUDII	10
ANIHILAREA ORGANIZAȚIEI „GARDA ALBĂ” DE CĂTRE SECURITATE (1949)	11
„GARDA ALBĂ” O FORMAȚIUNE DE REZISTENȚĂ ANTICOMUNISTĂ DIN ESTUL TRANSILVANIEI (1848-1949)	34
<i>O biografie neobișnuită: Leonida Bodiș, din Divizia „Tudor Vladimirescu” în rezistența armată anticomunistă.....</i>	<i>35</i>
<i>Înfunțarea „Gărzii Albe”</i>	<i>37</i>
<i>Scriitori în „Garda Albă”</i>	<i>39</i>
<i>Anihilarea organizației</i>	<i>41</i>
<i>Anchetele.....</i>	<i>44</i>
<i>Execuțiile sumare.....</i>	<i>46</i>
<i>Procesul.....</i>	<i>48</i>
<i>Mențiuni ulterioare ale „Gărzii Albe”.....</i>	<i>51</i>
<i>Concluzii.....</i>	<i>54</i>
LEONIDA BODIU, DUMITRU TOADER ȘI IOAN BURDEȚ - TREI MARTIRI AI REZISTENȚEI ANTICOMUNISTE DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD.....	56
<i>Epilog</i>	<i>67</i>
LEONIDA BODIU, EROU SAU TRĂDĂTOR?	69
PREOȚI MĂRTURISITORI ÎN REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ DE PE VALEA SOMEȘULUI.....	76

<i>Preotul IOAN VĂLEANU</i>	76
<i>Preotul EMIL IRINI</i>	79
<i>Preotul ȘTEFAN MUREȘAN</i>	82
DOMNICA BURDEȚ ȘI SUFERINȚA EI	85
ÎN AMINTIREA JERTFEI BUNICULUI MEU, TOADER DUMITRU	89
II. ARTICOLE	96
NOAPTE DE SÂNZIENE PE DEALUL CRUCII.....	97
<i>Trei bărbați</i>	97
<i>Pas cu pas</i>	98
<i>În hârtiile oficiale</i>	100
C.N.S.A.S. OFERĂ DOVEZILE CRIMEI DIN DEALUL CRUCII..	103
<i>Dovezi noi</i>	103
<i>"Legitimă apărare"</i>	104
<i>"Au deschis toți trei focuri cu</i>	105
<i>pistoalele-mitralieră"</i>	105
<i>Rudele victimelor</i>	105
<i>REAȚIA JUSTIȚIEI: „A intervenit prescripția faptelor”</i>	106
TORȚIONAR AUDIAT DUPĂ O JUMĂTATE DE SECOL.....	109
INTERVIU CU UN SECURIST: RECONSTITUIREA UNUI ASASINAT	114
INTERVIU CU UN SECURIST: „Am fost numai cu trupa și nu am nicio legătură”	116
CRIMELE SECURITĂȚII DOR ȘI DUPĂ ȘAIZECI DE ANI.....	119

SECURISTUL ROMÂN: DIRECTOR CU DOAR 8 CLASE.....	123
SECURIST „BÂNTUIT” DE VICTIMELE DE ACUM 60 DE ANI	126
TOADER DUMITRU, EROU ANTICOMUNIST.....	131
<i>Chinurile iadului</i>	131
<i>Fuga în Nepos</i>	132
<i>Cămașa dorului</i>	133
<i>Stigmatul care onorează</i>	133
RĂMĂȘIȚELE PARTIZANILOR DIN NEPOS ÎNHUMATE DE SÂNZIENE	138
COMEMORAREA DE LA NEPOS	139
TROIȚA DIN REBRA.....	142
SCRISOARE AJUNSĂ LA DESTINAȚIE DUPĂ ȘAIZECI DE ANI	148
Toma Penteker sau destinul trădătorului.....	150
III.DOCUMENTE	153
MĂRTURIA LUI VIOREL BODIU DESPRE FRATELE SĂU, BODIU LEONIDA.....	154
Rezoluția Parchetului Militar în cazul martirilor din Dealul Crucii.....	161
ACȚIUNEA DE CĂUTARE ȘI DESHUMARE A PERSOANELOR UCISE DE SECURITATE ÎN HOȚARUL SATULUI NEPOS, COM. FELDRU, JUD. BISTRIȚA-NĂSAUD	170
O CRIMĂ DE NEUITAT	185
IV. ACTE C.N.S.A.S.	190

Prefață

Închin această carte amintirii jertfei bunicului meu, Toader Dumitru, ucis de Securitate la 24 iunie 1949 în Dealul Crucii, alături de Bodiu Leonida și Burdeț Ioan. Cei trei martiri din Dealul Crucii au fost atunci aruncați într-o groapă comună, fără a avea dreptul la o judecată cinstită sau cel puțin să aibă un preot la umbra mormântului lor în ceasul înhumării și o cruce care să dea mărturie despre jertfa lor.

În urma acestei crime, statul român, prin călăii Securității din Bistrița conduși de Liviu Pangrațiu au lăsat orfani de tată șase copii. Închin această carte suferinței lor din toți acești ani, durerea lor fiind însoțită de stigmatul permanent de a fi ”dușmani ai regimului comunist”.

Mulțumesc **domnului Marius Oprea, coordonator al Centrului de Investigare a Crimelor Comunismului** și fost președinte al I.I.C.C.R., pentru că a făcut un act de dreptate și a adus o mângâiere în sufletele urmașilor martirilor din Dealul Crucii.

În zilele de 27 și 28 aprilie 2009, în baza unor studii, mărturii și sesizări asupra crimei săvârșite de către cadre ale Securității din Bistrița la 24 iunie 1949 și a cererilor scrise ale unor rude apropiate ale victimelor, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului, prin domnul Marius Oprea și domnul Gheorghe Petrov a desfășurat în Dealul Crucii, în zona de întâlnire a limitelor de hotar a satelor Nepos, Feldru și Rebra, o acțiune de căutare a gropii comune și deshumare a rămășițelor pământești a martirilor Leonida Bodiu, Ioan Burdeț și Dumitru Toader. Locul mormântului a fost identificat pornind de la crucea de metal ridicată acolo în hotarul Neposului, în anul 1992, de către unchiul meu Dumitru Dumitru, fiul lui Toader Dumitru și în baza indicațiilor Verginicăi Cârțu din Nepos.

După terminarea dezvelirii osemintelor celor trei martiri, la locul mormântului am oficiat o slujbă religioasă în amintirea jertfei lor. Rămășițele pământești ale lui Leonida Bodiu, Dumitru

Toader și Ioan Burdeț au fost apoi extrase, separate și împachetate în prezența unui procuror și a unui ofițer criminalist de poliție, care au preluat osemintele pentru a fi transportate și supuse unei expertize de specialitate la Laboratorul de Medicină Legală Bistrița.

În ziua de 24 iunie 2009, la împlinirea a exact 60 de ani de la săvârșirea crimei, rămășițele pământești ale celor trei martiri au fost reînhumate în Cimitirul din Municipiul Bistrița cu onoruri militare, în prezența unui sobor de preoți condus de către Preasfințitul Episcop Vasile Someșanul, a urmașilor acestora și a unui numeros public, cei trei eroi-martiri găsindu-și locul de odihnă veșnică .

Mulțumesc tuturor autorilor care și-au dat acordul pentru a fi publicate studiile și articolele lor despre jertfa martirilor din Dealul Crucii în această carte.

Mulțumesc prietenului meu bun, **domnului Gheorghe Petrov**, pentru că m-a încurajat și susținut în publicarea acestei cărți.

Mulțumesc **domnului Angelușiu Petru** din București, fiu al satului Nepos, pentru sprijinul acordat în obținerea actelor din arhiva C.N.S.A.S.

Doresc să aduc mulțumiri și întreaga mea recunoștință, unor Instituții și personalități publice din județul nostru, ce au înțeles să aducă un sincer omagiu eroilor-martiri ce și-au jertfit viețile în lupta contra regimului inuman comunisto-bolșevic, prin susținerea apariției acestei cărți:

D-l Radu Moldovan, Președinte al C.J. Bistrița-Năsăud;
D-l Alexandru Pugna, vicepreședinte al C.J. Bistrița-Năsăud;

D-l Ioan Țintean, Prefectul Județului Bistrița-Năsăud;
D-l Ioan Pinteș, Biblioteca Județeană Bistrița-Năsăud;
D-l Ioan Oltean, Deputat în Parlamentul României;
Consiliul local al comunei Feldru;

D-l Grigore Țiolan, Primar al comunei Feldru;

Consiliul local al comunei Rebra;
D-l Ștefan Danci, Primar al comunei Rebra;
D-l Viorel Clăpău, Primar al comunei Rebrîșoara.

Doresc ca această carte să fie un însemn în aducerea aminte a luptei și a martiriului eroilor din Dealul Crucii pentru ca, în comunitățile noastre, blestemățiile dictaturilor de orice fel să nu se mai poată repeta niciodată.

“Fericiți cei prigoniți pentru dreptate că a lor este împărăția cerurilor”.

Pr. Vasile Rus

I. STUDII

ANIHILAREA ORGANIZAȚIEI „GARDA ALBĂ” DE CĂTRE SECURITATE (1949)

Oana IONEL

Denumirea de „Garda Albă” este dată de către Securitate organizației de rezistență creată și condusă de Leonida Bodiu, care a avut nucleul pe raza comunelor Rebra, Rebrîșoara și Parva, din județul Bistrița-Năsăud. Membrii organizației depuneau un jurământ în numele „Ligii Naționale Creștine”, iar în declarațiile date în anchetă nicio persoană nu a vorbit despre o altă denumire. Cu toate acestea, se pare că, în zona în care activa această organizație, există anumite indicii despre prezența „Gărzii Albe”, dar probabil că acestea au fost create de către autorități pentru dezinformarea locuitorilor din zonă și atragerea celor nemulțumiți, fiind pretext pentru condamnarea lor. Unele informații atestă că în pădurile din zonă ar fi fost încrustată această denumire pe scoarța copacilor și că au fost difuzate mai multe manifeste, în numele organizației¹ – fapte pe care nu le-a recunoscut nici unul dintre cei arestați. Considerăm că într-o zonă mult mai extinsă (Moldova de Nord, dar și regiunea Mureșului) exista o adevărată psihoză în legătură cu o organizație de rezistență intitulată „Garda Albă”, iar tot ceea ce era săvârșit în afara legii era atribuit, cel puțin în faza inițială a anchetelor, pe seama membrilor ei.

Leonida Bodiu însuși afirmă, în declarațiile sale din cadrul anchetei, că „Garda Albă” e un zvon și că nu are nici o legătură cu

¹ Autoritățile erau de părere că manifestele, deși scrise în numele „Armatei Albe”, erau redactate de către locuitorii din comunele în care erau difuzate „cu intenția de a produce panică în rândul autorităților” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 299, vol. 1, f. 339).

așa ceva², dar recunoaște că a condus o organizație de rezistență care se numea „Liga Națională Creștină”, formată din țărani din zonă. Notarul Stoicescu din comuna Slătinița, județul Bistrița-Năsăud, răspundea întrebărilor puse de un informator în legătură cu existența „Gărzii Albe” astfel: *„partizani nu există în județ, aceștia fiind hoți de drept comun ori formațiuni de partizani lansați de însuși Ministerul de Interne cu scopul, fie de a capta pe acei care ar voi să fugă în munți, fie de a crea grupuri de partizani proprii, care să se aplece deja pe teren în momentul unui conflict pe plan extern, cu reflexe interne”*³.

Viața lui Leonida Bodiu, reconstituită după propriile declarații date în anchetă, ar putea constitui punctul de plecare al unui scenariu de film. Născut în comuna Poiana Ilvei, județul Bistrița-Năsăud, Leonida devine locotenent în armata română în cel de-al Doilea Război Mondial. Pentru că vorbea fluent limba germană, în vara anului 1941 primește misiunea de a urmări în secret și a raporta pe toți ofițerii și civilii care intră în contact neoficial cu autoritățile germane din zona petroliferă și oferă mai multe date despre căpitanul Otto Haupt.⁴ Este apoi trimis pe front cu Divizia 13 Infanterie și în iarna 1942/1943 cade prizonier în zona Stalingradului. În timpul prizonieratului devine președintele mișcării antifasciste din lagărele de ofițeri⁵, raportând N.K.V.D-ului date despre trecutul lui Otto Haupt, prizonier și el. Este unul dintre cei care participă efectiv la crearea Diviziei „Tudor Vladimirescu”⁶, cu care revine în țară și luptă pe Frontul de Vest, fiind comandant de batalion. În timpul unei misiuni nocturne de recunoaștere din ianuarie 1945, cade din nou prizonier și, datorită trecutului său din U.R.S.S., este judecat și condamnat la moarte⁷, dar apoi este grațiat și internat într-un lagăr

² Idem, dosar nr. 103, vol. 13, f. 490.

³ Idem, dosar nr. 299, vol. 1, f. 326.

⁴ Idem, dosar nr. 103, vol. 8, f. 383.

⁵ *Ibidem*, f. 407.

⁶ *Ibidem*, f. 481.

⁷ *Ibidem*.

de evrei deportați, în Austria. După cum afirmă, înainte de pronunțarea sentinței a fost contactat de un trimis de-al lui Horia Sima care, în schimbul retragerii acuzațiilor, i-a propus să accepte să revină în țară cu misiunea de a-i transmite lui Petru Groza că legionarii se vor înscrie în Frontul Plugarilor dacă autoritățile se obligă să nu-i mai persecute, dar el refuză.⁸ La 4 mai 1945 este eliberat din lagăr de trupele americane, apoi încartiruit într-un oraș din Austria, unde susține că i-a organizat pe cetățenii români în vederea repatrierii.⁹ În luna iunie 1946 revine în țară, împreună cu un lot de evrei, dar este arestat la Oradea și cercetat de Direcția Generală a Siguranței, apoi trimis la Divizia „Tudor Vladimirescu” și de aici la închisoarea Curții Marțiale din București. Este acuzat și judecat pentru trădare și dezertare, dar este achitat de ambele acuzații.¹⁰ Procesul este însă reluat, dar, pentru că s-a prelungit mai mult timp, Leonida Bodiu pleacă acasă la familia sa din Năsăud. Astfel, este condamnat, în contumacie, la 25 de ani muncă silnică¹¹ și, cu toate că apărătorii săi îl sfătuiesc să facă recurs, se hotărăște să nu mai revină în București și să se sustragă executării pedepsei. Se stabilește la niște rude din comuna Rebrîșoara, județul Bistrița-Năsăud.

Conform declarațiilor lui Leonida Bodiu, în anul 1948 a fost contactat de anumiți locuitori ai comunei Rebrîșoara care i-au propus să formeze o organizație împotriva regimului instaurat în România, expunându-i mai multe probleme: „Amenințările pe care

⁸ *Ibidem*, f. 399.

⁹ *Ibidem*, vol. 13, f. 481. Într-o altă declarație, Leonida Bodiu afirmă că „fără a avea o înputernicire din partea statului [român – n.n.], am urmărit îndeaproape toate mișcările legionarilor și a românilor fugiți ulterior din țară. După repatrierea mea, am dat o notă informativă în acest sens Siguranței Generale a Statului și Marelui Stat Major Secret”. Un inspector din cadrul Marelui Stat Major îi promite că informațiile pe care le-a comunicat autorităților vor fi aduse la cunoștința lui Emil Bodnăraș, cu propunerea ca Leonida Bodiu să fie trimis în străinătate pentru a-și continua „misiunea” începută din proprie inițiativă (*Ibidem*, vol. 8, f. 399).

¹⁰ *Ibidem*, vol. 13, f. 481v.

¹¹ *Ibidem*, f. 482.

le primesc ei de la comuniștii din comună, că în caz de război ei vor fi distruși sau deportați în Rusia; teama de colhoz și de mâncat la cazan; hotărârea lor că, dacă vor veni și acele zile, mai bine apucă cu toții pădurile, decât să li se ia averile și să capete cu porția de la cazan, de la unul sau altul”.¹² În linii mari, Bodiș le-a explicat că organizația pe care ar putea-o constitui ar deveni activă numai în momentul declanșării unui conflict mondial, iar atunci să se ocupe cu menținerea ordinii în comună¹³. Pentru ca persoanele cu care lua legătura să nu-l deconspire, cei prezenți au luat hotărârea să depună un jurământ.¹⁴

Primele informații ale Siguranței despre existența unei „organizații subversive” în zona Năsăudului datează din ziua de 21 iulie 1948: „în mod precis fostul locotenent Bodiș Leonida, originar din comuna Poiana Ilvei, dispărut de la domiciliu din anul 1947, fiind condamnat pentru fapte politice, în prezent are o organizație în Munții Rodnei, împreună cu un maior și alți fugari politici. Acesta are legături și în comuna Rebrîșoara cu numitul Burdeș Ioan, cârciumar, care posedă aparat de radio, unde vine Bodiș și ascultă, acesta având, din informații, legătură și în Munții Rebrîșoara. Burdeș Ioan este, printre altele, și membru în P.M.R., însă acesta îl sprijină în toate acțiunile lui Bodiș, pe care-l ține ascuns de multe ori în locuința lui”.¹⁵

Documente din luna august 1948 atestă implicarea Serviciului de Informații al Armatei (S.I.A.) în acțiunile întreprinse pentru

¹² *Ibidem*, f. 511.

¹³ Din declarațiile lui Leonida Bodiș date în anchetă, scopurile organizației erau următoarele: „apărarea credinței creștine - prin rezistență spirituală la atacurile ideologice eventuale contra ei; apărarea și respectarea familiei fiecăruia contra încercărilor de subminare a familiei; respectarea și apărarea avutului personal al fiecăruia contra atacurilor care ar fi comise la declanșarea unui eventual conflict mondial; după terminarea conflictului mondial, la o eventuală consultare a voinței publice, sprijinirea rechemării Regelui în țară” (*Ibidem*, f. 485v).

¹⁴ *Ibidem*, f. 511.

¹⁵ *Ibidem*, vol. 8, f. 4.

arestarea lui Leonida Bodiu¹⁶, iar rezoluția colonelului de Securitate Birtaş pusă pe un astfel de raport reprezintă debutul urmăririi atente a problemei semnalate: „Exploatare prin D.R.S.P. Cluj. Se va verifica existența persoanelor semnalate. Vor fi supravegheați, făcuți informatori pădurari. Folosiți minerii din Rodna. Ni se vor raporta măsurile luate și rezultatele. Se va întocmi de Birou un dosar pentru această problemă.”¹⁷

O metodă de anihilare a organizației de rezistență condusă de Leonida Bodiu a fost propusă de însuși Ministrul Apărării Naționale¹⁸ – *infiltrarea unor ofițeri „deblocați” în organizație*. În acest caz legenda consta în prezentarea lor ca fiind „fugari”, urmăriți de autorități și dornici să adere la organizația de rezistență pentru a lupta contra regimului. Prin urmare, la 18 septembrie 1948 S.I.A. comunică Direcției Generale a Securității Poporului că „Domnul ministru al Apărării Naționale sugerează ideea infiltrării unui element (ofițer sau subofițer *deblocați*) printre aceste grupuri de refugiați, în scopul de a procura date și informațiuni precise asupra acestora. Vă rugăm să binevoiți a ne comunica părerea dvs. asupra acestei propuneri. În cazul că vă însușiți această idee, organele Serviciului de Informații al Armatei vă stau la dispoziție pentru a colabora la descoperirea și prinderea acestor bande. Șeful S.I.A., lt. col. Gh. Evulescu”.¹⁹ Răspunsul D.G.S.P. a venit peste 10 zile: „Vă rugăm să binevoiți a dispune, cunoscând că din rapoartele aflate la dosar și din semnalările S.I.A. rezultă că informatorul este același și că suntem de acord cu introducerea unui informator bine instruit, care, sub masca de ofițer deblocat și urmărit de organele de securitate pentru fapte politice, ar avea posibilitatea să stabilească întreaga activitate a organizației”.²⁰

¹⁶ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 299, vol. 1, f. 395.

¹⁷ *Ibidem*, f. 385.

¹⁸ În acel moment, ministru al Apărării Naționale era Emil Bodnăraș.

¹⁹ *Ibidem*, f. 383.

²⁰ *Ibidem*, f. 380.

Pentru a pune planul în aplicare, s-a organizat o rețea informativă în zonă, din care făceau parte colaboratori ai S.I.A. și ai Securității. În luna septembrie 1948, după ce Securitatea infiltrase informatori în cadrul organizației de rezistență, aceștia nu puteau îndeplini ordinele primite, deoarece cei urmăriți „se feresc de orice persoană, iar ei se cunosc cu toții”²¹, dar activitatea lor a continuat. Pe lângă aceasta, se propunea ca „efectivele posturilor de jandarmi din regiune să fie mărite și dotate cu armament automat”²², pentru că existau date conform cărora „partizanii” ar fi deținut importante cantități de armament și muniție.²³

În rapoartele Direcției Regionale de Securitate Cluj apare deseori termenul de „partizan” pentru a desemna persoanele care făceau parte din organizația lui Leonida Bodiu. Din această cauză, în februarie 1949, colonelul Gavrilă Birtaş trimite un ordin către mai multe direcții regionale de Securitate în care face următoarele precizări: „Deoarece s-a constatat că în corespondența dvs. utilizați termenul *partizani* pentru a-i numi pe bandiții care terorizează populația de la sate sau pe refugiații politici, dăm următoarele lămuriri: Termenul *partizani* este întrebuințat greșit, deoarece acest termen presupune existența unor luptători pentru cauza poporului muncitor, așa cum au existat în cel de-al doilea război mondial în țările cotate de fasciști, ceea ce nu poate fi cazul cu acești bandiți de drept comun sau acei reacționari refugiați în munți. Întrebuințarea acestui termen dovedește un slab nivel politic. Este necesar să se explice ofițerilor de securitate din subordinea dvs. cele de mai sus, pentru a se evita pe viitor asemenea confuzii și a se insista pentru ridicarea nivelului politic și ideologic, punct esențial, de altfel, din statutul instituției noastre.”²⁴

Leonida Bodiu reușise captarea personajelor-cheie din comune (preoți, notari, angajați ai primăriilor, jandarmi, membri ai P.M.R.).

²¹ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 8, f. 126.

²² A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 299, vol. 1, f. 369.

²³ *Ibidem*, f. 388.

²⁴ *Ibidem*, f. 199.

Dar unii au făcut un joc dublu. Ilie Bejenaru, șeful Postului de Jandarmi din comuna Rebrîșoara, este o verigă importantă în operațiunea de anihilare a organizației. Într-o fișă personală întocmită de Securitate pentru Leonida Bodiș se arată că: „la data de 11 iulie [1948] [Bodiș Leonida] ajunge, prin Burdeț Ioan, de a acapara pe șeful Postului Rebrîșoara, Bejenaru Ilie, care, la rândul său, a acceptat și ne-a informat despre această chestiune, însă totodată, în urma instrucțiunilor primite, intră și în legătură cu el”.²⁵

Leonida Bodiș fusese dat în urmărire pe țară, lucru consemnat în Buletinul Poliției nr. 2, din 10 ianuarie 1948²⁶, Ilie Bejenaru arătând că a aflat despre aceasta într-o ședință a șefilor de Posturi de Jandarmi la Bistrița.²⁷ El afirmă că după această dată a organizat o rețea informativă în anturajul cărciumarului Ioan Burdeț și a preotului Emil Irini, pe care îi bănuia că au legături cu cel urmărit, și că a semnalat acest lucru superiorilor prin secretarul Sectorului de Jandarmi Năsăud.²⁸ Într-o discuție cu șeful Sectorului Năsăud, Ilie Bejenaru își dă seama că nu se știa nimic despre Bodiș, dar superiorul său l-a certat în momentul în care a încercat să-i comunice mai multe date.²⁹ Între Leonida Bodiș și Alexandru Moraru, șeful Sectorului de Jandarmi Năsăud, existau legături de prietenie, cei doi cunoscându-se din vremea copilăriei. Astfel că după ce s-a emis ordinul de arestare pe numele lui Bodiș, în februarie 1948, Moraru l-a anunțat prin secretarul Sectorului de Jandarmi să fugă, pentru a nu fi prins.³⁰

Un alt jandarm arestat și condamnat datorită legăturilor sale cu Leonida Bodiș a fost plutonierul Vasile Cîtreș, angajat la Postul de Jandarmi din Rebrîșoara, care a raportat mai întâi șefului de post,

²⁵ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 9, f. 21.

²⁶ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 235, vol. 1, f. 43.

²⁷ *Ibidem*, f. 36.

²⁸ *Ibidem*, f. 36.

²⁹ *Ibidem*, f. 36.

³⁰ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 235, vol. 1, f. 11 și dosar nr. 103, vol. 1, f. 29.

apoi comandantului de Sector despre existența în zonă a lui Leonida Bodiu, dar superiorii l-au asigurat că situația este sub control.³¹ Neștiind cum să procedeze, Vasile Citrea a avut contacte ocazionale cu Leonida Bodiu, fapt pentru care va fi inclus și el în lotul celor arestați ca aderenți la organizația de rezistență.

În urma informațiilor primite de la colaboratori, organele de represiune iau decizia *folosirii trupelor de jandarmi* pentru capturarea organizației de rezistență. În septembrie 1948, Legiunea de Jandarmi Năsăud a conceput un „Plan de operațiune” (preconizată a se desfășura în intervalul 13-18 septembrie) cu scopul „de a prinde [pe] toți acei bandiți care operează în mod izolat pe raza Sectorului [de] Jandarmi Năsăud și Prundul Bârgăului și de a se descoperi toți acei deținători de armament clandestin.”³² Acest plan a fost trimis Serviciului Securității Poporului Bistrița, întrucât obiectivele vizate de jandarmi coincideau cu cele ale Securității, dar lucrătorii de aici erau de părere că „este de prevăzut ca această acțiune să producă o deplasare a acestora [a celor urmăriți de Securitate – n.n.], care se vor simți vizați și urmăriți și să ne pună în situația de a pierde firul acestor organizații, care, în ultimul timp, au început a se contura în mod din ce în ce mai concret”.³³ În urma acestei razii, unele note informative semnalau prezența unor străini în zonă, dar cum aceștia nu erau cei căutați, Securitatea din Bistrița încerca să dea unele explicații: „la data când s-a petrecut cazul, Legiunea de Jandarmi a procedat la o razie cu personalul deghizat în țărani [și] este posibil ca necunoscuții semnalati în notă să fi fost chiar jandarmi în patrulare”.³⁴

Securitatea a folosit și metoda *ținerii sub supraveghere* a profesorului de teologie Gheorghe Grecu, despre care se știa că este în legătură cu Leonida Bodiu. Șeful Direcției de Securitate Cluj a dat un ordin foarte categoric în legătură cu cercetarea profesorului: „a

³¹ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 1, f. 36.

³² *Ibidem*, vol. 8, f. 134.

³³ *Ibidem*, f. 133.

³⁴ *Ibidem*, f. 55.

apărut în cadrul problemei organizației subversive din Munții Rebrîșoarei, (...) arestarea lui putând da de bănuț membrilor acestei organizații că sunt urmăriți și descoperiți. Atât numitul, cât și activitatea lui, este supravegheată și situația lui va fi lămurită în cadrul problemei respective”.³⁵

Cu toate eforturile depuse de către Securitate pentru depistarea celor care erau ascunși în regiunile muntoase din preajma Năsăudului, în luna octombrie 1948 se știa doar că există mai multe grupări, unele compuse din „fugari politici”, altele din condamnați de drept comun, dar fără nici o legătură între ele. Se exprima neputința Securității în acțiunile întreprinse pentru prinderea lor: „Întrucât, cu toate eforturile depuse de noi, încă nu s-a reușit a contura în mod absolut precis aceste unități de fugari, operațiunile de depistare nu sunt încă indicate, cu atât mai mult [cu cât] și anotimpul îi favorizează.”³⁶

În luna noiembrie 1948, la Direcția Securității Regionale Cluj s-a primit *delațiunea* lui Ioan Pesteșan, încarcerat la Penitenciarul din Dej, care lucrase ca tâmplar în comuna Rebrîșoara și fusese găzduit la Ani Dumitru. Pentru că la mijlocul anului 1948 Ani Dumitru a început să-l întrețină pe Leonida Bodiș, tâmplarul a fost anunțat că trebuie să-și găsească altă locuință, dar el constatase deja că cel care venise în locul său era „o persoană suspectă”.³⁷ Astfel că ia legătura cu un instructor de partid al unui șantier din zonă și împreună, în urma unor investigații, ajung la concluzia că persoana semnalată „este dușman al clasei muncitoare și că trebuie înlăturată”.³⁸ Au vrut să-l denunțe pe Leonida Bodiș la Siguranță, dar amândoi au fost arestați, pentru falsificarea unor documente. În luna noiembrie, cei doi s-au întâlnit în penitenciar și vor ca prin datele pe care le dețin să contribuie la anihilarea organizației de rezistență constituită de Bodiș: „vă rugăm a ne duce la Siguranță pentru a vă putea da

³⁵ *Ibidem*, f. 107.

³⁶ *Ibidem*, f. 22.

³⁷ *Ibidem*, f. 75.

³⁸ *Ibidem*.

ajutorul și sprijinul de a-i prinde. Fără a vă folosi de posturile de jandarmi [pentru că] poate fi anunțat. Îl vor prinde sigur.”³⁹

La sfârșitul anului 1948, Serviciul Securității Poporului Bistrița deținea mai multe date despre organizația de rezistență condusă de Leonida Bodiu. Astfel, într-un raport se dau informații despre persoane din comuna Slătinița care sunt în legătură cu organizația. Este vorba despre învățătorul Sângeorzan și de notarul Stoicescu, iar „prin aceste organe exterioare din Slătinița, se pare că organizația caută a-și recruta elemente informative din însuși rândul Securității”.⁴⁰ Documentul se încheia cu exprimarea nemulțumirii față de lipsa de profesionalism a agenților S.I.A., care împiedică desfășurarea anchetei: „Organizația de pe Valea Rebrîșoarei pare a fi mai circumspectă și bănuitoare, presupunând prezența în comună și în regiune a unor agenți care ar intenționa să se infiltreze în problemă. Nu este exclus ca acești agenți să fie oamenii S.I.A., care au căutat să forțeze nota, în dezavantajul bunului mers al investigațiilor în această problemă.”⁴¹

La începutul anului 1949, Securitatea strânge din ce în ce mai mult cercul în jurul lui Leonida Bodiu. Cu toate acestea, nu se putea ști cu exactitate domiciliul său, pentru că avea mai multe gazde în comunele Rebrîșoara, Rebra, Poiana Ilvei și în casele izolate de pe Valea Gersei, iar informatorii anunțau doar locurile în care acesta a fost văzut, și nu viitoarele gazde. Din acest motiv, în documentele Securității se exprimă temerea că „în cazul unei operațiuni, va fi foarte greu de găsit domiciliul lui.”⁴²

Un document datat la începutul lunii februarie 1949 face referiri la informatorii folosiți de către S.I.A. în urmărirea organizațiilor din regiunea Năsăudului. Este vorba despre Leon Ureche, care lucra pentru Securitate, dar și pentru S.I.A., dar se deconspirase, și de plut. maj. Țăranu și plut. Florescu, care lucrau

³⁹ *Ibidem*, f. 76.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 123.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, f. 229.

numai pentru S.I.A., dar dovedeau neglijență în misiune fiind „ușor de cunoscut, prin faptul că [ei] caută pe informatorii lor la telefon la primărie”.⁴³ Un caz interesant este cel al agentului Avir Năsăudeanu, pentru care a fi informator constituia unicul mijloc de subzistență. Pentru că fusese exclus din rețeaua informativă, în 1948 îi trimite o scrisoare lui Carp Greceanu, fostul șef al rezidenților S.I.A., devenit apoi director general la Ministerul Învățământului. Redăm în întregime scrisoarea: „Te rog pe d-ta foarte mult: vorbește acolo, la București, cu cine știi, pentru a mi se da posibilitatea să urmăresc aici o problemă subversivă. Până acum am făcut cum am putut, acum nu mai pot, n-am fonduri, n-am posibilități de deplasare. Am scris la Președinția Consiliului de Miniștri și la Ministerul de Război, dar nu am primit nici un răspuns. Garantez că în trei luni de zile predau întreagă rețeaua, cu toate legăturile din județ și restul țării, dacă mi se dă posibilitate să muncesc și să pot urmări pe cei în cauză. Există aici în munți un grup de foști membri în *Crucile Verzi*, *Sumanele Negre*, *Georgescu-Sinaia*, *Copiii Codrului* organizați în *Gărzile Albe*, cu membri militari, civili (țărani și oameni politici), înarmați cu armament automat. Au legături cu câteva centre din țară. Dar cu posibilitățile mele, nu pot urmări mai departe.

Vorbiți unde credeți că-i mai bine să mi se dea posibilitatea și garantez în termen foarte scurt că voi avea toată rețeaua în mână. Însă problema e foarte urgentă, deoarece s-a băgat pe fir și Siguranța, care se complăce să popularizeze problema fără ca să lucreze mai conspirativ. Ba, mai mult chiar, și Jandarmii încearcă terenul. Eu posed câteva elemente care mă fac să afirm că în termenul fixat garantez de reușită. Mă cunosc și știu ce pot face când am posibilități de muncă.”⁴⁴

Pentru că nu mai avea credibilitate în cadrul S.I.A. (de unde fusese îndepărtat în 1946 „pentru incorectitudini și lipsă de activitate”⁴⁵ și era considerat „un informator de meserie, care nu

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, ff. 241-242.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 239.

culege informații, ci le vinde”⁴⁶), se propunea ca rapoartele despre Avir Năsăudeanu și scrisoarea sa adresată lui Carp Greceanu „să fie predate Direcțiunii Generale a Securității, pentru a lua legătura cu Năsăudeanu și a vedea ce este cu organizația subversivă despre care mereu tot vorbește”⁴⁷.

În același timp, Securitatea continua să fie nemulțumită de activitatea agenților S.I.A., „care sunt cunoscuți și care fac investigațiuni prea pe față, încât se vede de la distanță misiunea și obiectivul lor”⁴⁸, aceasta fiind una din cauzele pentru care se considera că Leonida Bodiu urma să părăsească regiunea și chiar țara.

După introducerea pedepsei capitale pentru săvârșirea anumitor infracțiuni⁴⁹, Leonida Bodiu a hotărât că este mai bine să desființeze organizația de rezistență. Prin urmare, a anunțat, pe rând, pe membrii acesteia de decizia luată, explicându-le noua situație și faptul că intenționează să plece în Moldova, apoi în străinătate. Cu ocazia unei asemenea comunicări, s-au iscat niște neînțelegeri între unii membri ai organizației, în urma cărora, Tomas Penteker a luat hotărârea să denunțe autorităților ceea ce știa despre Leonida Bodiu.⁵⁰ Într-o declarație dată la Securitate, Penteker afirmă că a acceptat să activeze în organizație numai cu scopul de a-l denunța pe Leonida Bodiu autorităților și anunța că este posibil ca acesta să participe la o nuntă în satul Parva, ocazie cu care ar putea fi

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 240.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 234.

⁴⁹ Este vorba despre Legea pentru sancționarea unor crime care primejduiesc securitatea statului și propășirea economiei naționale, care prevedea pedeapsa cu moartea pentru următoarele infracțiuni: trădarea de patrie, sabotarea propășirii economice a țării, neîndeplinirea cu știință sau îndeplinirea voit neglijentă a îndatoririlor de serviciu, actele de teroare săvârșite individual sau în grup, constituirea de bande în scop terorist sau de sabotaj etc. Legea a fost aprobată de Marea Adunare Națională la 13 ianuarie 1949 și publicată în *Monitorul Oficial* la 15 ianuarie (cf. *Istoria României în date* (coord. Dinu G. Giurescu), București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 514).

⁵⁰ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 10, f. 134 și vol. 13, f. 283.

capturat.⁵¹ Cu toate că a încercat să se salveze, Tomas Penteker a fost arestat, apoi condamnat, alături de toți membrii organizației, în „Fișa personală” completată după arestare fiind făcută doar mențiunea: „A ajutat foarte mult, prin datele pe care le-a furnizat înainte și după arestare, pentru descoperirea organizației subversive *Liga Națională Creștină*. A predat chiar o scrisoare, care era scrisă de Bodiu Leonida în limba germană și adresată lui, în care amenința cu moartea pe numitul Cacioc Ioan, secretarul Organizației P.M.R. din Parva. A fost informatorul nostru în problemă și martor al acuzării.”⁵²

Datorită informațiilor conform cărora Leonida Bodiu dorea să părăsească zona Năsăudului, la începutul lunii februarie 1949, deși anotimpul nu era încă favorabil unei operațiuni de amploare, angajații Securității au fost nevoiți să întocmească un „Plan de acțiune în problema organizației subversive din Munții Rebrîșoarei”. Alături de acest document, exista și o „expunere descriptivă” a planului, împărțită în trei subpuncte.

La „Obiective” se preciza: „S-au fixat în total 13 obiective principale, care presupun ridicarea a 57/cinci zeci și șapte/ persoane vizate în problemă, ca factori de primă importanță. (...) Pentru a se putea atinge obiectivele și a nu se face totuși risipă de forțe, iar pe de altă parte să nu se creeze situații dificile unor echipe mai puțin numeroase, s-a prevăzut colaborarea între echipe, în special acolo unde simultaneitatea declanșării poate suferi întârzieri, întrucât prin însăși configurația terenului / văi înfundate care se pot bloca, cazul echipelor de pe izvor și Bârlea /, nerespectarea simultaneității poate duce la deconspirare.”⁵³ Numărul și echipamentul celor care urmau să participe la operațiune era bine gândit: „La calcularea efectivelor s-a ținut cont de configurația geografică / muntoasă /, de posibilitatea unor atacuri din partea celor urmăriți, precum și de faptul că nu se poate conta pe sprijin din partea populației din

⁵¹ *Ibidem*, vol. 13, f. 291.

⁵² *Ibidem*, vol. 7, f. 455.

⁵³ *Ibidem*, f. 262.

această regiune, care simpatizează cu cei urmăriți. La dotarea efectivelor sunt necesare cât mai multe arme automate și grenade, pentru specificul luptelor în pădure și munte, cunoscând că Serviciul nu are în dotare astfel de armament. (...) Pentru o mai ușoară atingere a obiectivelor, vor fi necesare a se recruta călăuze dintre cunoscătorii locurilor / informatori sau pădurari verificați/”.⁵⁴ În sfârșit, la capitolul „Timpul declanșării” se prevedea: „Data declanșării acțiunii operative nu poate fi fixată în mod absolut, întrucât ea poate suferi amânări din cauza timpului, întrucât o înzăpezire ar face imposibilă atingerea tuturor obiectivelor. (...) Timpul favorabil pentru declanșarea operațiunii este la ivirea zorilor, în acest moment echipele respective trebuind să se afle deja dispuse în dispozitive. Noaptea nu este indicată, întrucât regiunea de munte, cu casele dispersate / fiecare echipă având în obiectivul său mai multe case / nu se pretează la acest principiu”.⁵⁵

Acest plan a fost pus în aplicare în noaptea de 12/13 februarie 1949, iar în ziua de 13 februarie, colonelul de Securitate Mihai Patriciu, șeful Direcției Regionale de Securitate Cluj raporta Colonelului Birtaş din Direcția Generală a Securității Poporului: „în ziua de 12 februarie a.c. ora 1/noaptea/ am pus în mișcare trupele operative pentru apropierea obiectivelor din regiunea Rebrîșoara. S-a început operațiunea cu un efectiv de 126 trupă de la Batalionul de Securitate Florești, plus 30 oameni ai Securității din Direcția Regională Cluj și Servicii. S-au format 30 echipe, la care am atașat câte un ofițer sau subofițer de Securitate, plus câte o călăuză. S-au luat toate măsurile de precauțiune, fiind informați că cei vizați sunt înarmați. Operațiunea a decurs în bune condițiuni / fără nici un incident /, iar rezultatul este arestarea unui număr de 22 persoane implicate în organizație. Toți cei arestați sunt numai localnici⁵⁶ / Rebrîșoara, Parva, Rebra și Gersa/. Fugari politici nu am găsit nici

⁵⁴ *Ibidem*, f. 263.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ Într-o sinteză alcătuită de D.G.S.P. la 17 februarie 1949, se specifică: „Aceste elemente sunt dintre localnici și erau folosiți de fugarii politici din organizație ca gazde, curieri și pentru aprovizionare” (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 299, vol. 1, f. 168).

unul, întrucât s-au deplasat în alte regiuni, deocamdată necunoscute. Anexăm un tabel de cei arestați. Cu această ocazie s-a găsit următorul armament: un pistol automat în condiții de funcționare, două arme militare în condiții de funcționare și ceva muniție.”⁵⁷

Rezultatul raziei din noaptea de 12/13 februarie a fost comunicat conducerii M.A.I. și de către Secretariatul General pentru Trupe, iar pe document este scris: „Văzut de tov. g. locot. Pintilie”.⁵⁸

Nu s-a reușit însă arestarea tuturor membrilor organizației de rezistență, cei rămași liberi refugiindu-se în păduri, unde se presupunea că au format un fel de gardă pentru apărarea lui Leonida Bodiu. În urma acestui fapt, Securitatea a luat măsuri pentru „intensificarea acțiunilor informative pentru a se ajunge la depistarea definitivă a acestor organizații.”⁵⁹

După arestările efectuate în noaptea de 12/13 februarie, Securitatea ia decizia continuării cercetărilor și reținerii numai a acelor care posedau arme.⁶⁰ Prin urmare, la 16 februarie s-a făcut o nouă razie, dar rezultatul a fost negativ „deoarece toți acei locuitori din comunele Rebrîșoara, Rebra și Parva care au avut arme și care au avut legături mai strânse cu Bodiu Leonida au dispărut de la domiciliile lor din ziua de 12 februarie 1949, fugind în pădurile din împrejurimi. (...) Cercetările sunt în curs însă nu dau rezultatul așteptat, pentru motivul că șefii organizației, deținătorii secretelor și legăturilor, nu au putut fi arestați, iar în al doilea rând pentru că nu s-a putut face separarea arestaților, din lipsă de spațiu, arestul nefiind corespunzător, având numai opt celule.”⁶¹ Direcția Regională a Securității Poporului Cluj a reacționat în urma acestui eșec (din 34 de persoane despre care se știa că au arme, 29 reușiseră să plece în

⁵⁷ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 8, f. 285.

⁵⁸ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 299, vol. 1, f. 159.

⁵⁹ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 8, f. 336.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 295.

⁶¹ *Ibidem*, ff. 308-309.

munți), accentul fiind pus pe descoperirea celor care îi informaseră despre planurile autorităților.⁶²

Pe lângă *frica indusă* oamenilor din comune de raziile efectuate de către Securitate și Miliție, organizațiile de partid de aici *au răspândit zvonuri alarmiste* despre ceea ce se va întâmpla dacă nu dau informații despre „fugari”, conform declarațiilor din anchetă ale lui Leonida Bodiu: „După a doua razie, au circulat fel de fel de zvonuri: că aceste trei comune unde am stat eu vor fi distruse complet, cu artileria grea; că populația acestor trei comune va fi deportată în U[niunea] S[ovietică] și altele de acest fel.”⁶³ În aceste condiții, Leonida Bodiu afirmă că se hotărâse să se predea autorităților, pentru a se înceta cu arestările, dar că a fost convins să nu facă acest lucru de către apropiații săi.⁶⁴

Ancheta a început imediat după primul val de arestări, la Serviciul Securității Poporului Bistrița. Unii dintre cei anchetați nu au recunoscut nimic la început, conform sfaturilor date de Leonida Bodiu ca în caz de arestare, să nu se denunțe între ei, pentru ca cei care vor rămâne liberi să aibă grijă de cei încarcerați și de familiile lor.⁶⁵ Peste aproape o lună de zile, D.G.S.P. transmitea un ordin (semnat de col. Mișu Dulgheru) Securității din Cluj pentru ca cercetările să se axeze pe anumite probleme: de unde s-a făcut rost de armament, cine finanța și aproviziona fugarii și dacă au avut legături cu fruntași ai P.N.Ț.-Maniu, legionari sau alte grupuri din munți.⁶⁶

La sfârșitul lunii februarie 1949, Alexandru Moraru, șeful Sectorului de Jandarmi Năsăud, a fost convocat la Securitatea din Bistrița unde maiorul Viorel Gligor i-a comunicat că deține probe conform cărora, deși a avut cunoștința de organizația de rezistență

⁶² *Ibidem*, f. 336.

⁶³ *Ibidem*, vol. 13, f. 502.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 502.

⁶⁵ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 299, vol. 6, f. 12.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 147.

creată de Leonida Bodiu, nu a informat superiorii. Prin urmare, Alexandru Moraru a fost șantajat: dacă nu găsește o modalitate de a-l prinde pe Leonida Bodiu, își va pierde serviciul.⁶⁷

Alexandru Moraru avea două opțiuni: să-l susțină în continuare pe Leonida Bodiu, în baza legăturilor de prietenie care existau între ei, și să devină, la rândul său, un „dușman al clasei muncitoare” sau să-l trădeze. Conștient de faptul că neacceptarea „oferței” făcute de șeful Securității însemna nu numai pierderea serviciului, dar și o condamnare penală, Alexandru Moraru alege calea cea mai ușoară: trădarea lui Leonida Bodiu și predarea sa autorităților.

După ce-și face un „plan de bătaie” împreună cu soția și rudele sale, Moraru pleacă în noaptea de 29 februarie 1949 în munți, acolo unde Securitatea avea informații că s-ar afla Leonida Bodiu și câțiva apropiați. La încheierea misiunii, Alexandru Moraru face un raport amănunțit al întregii operațiuni, astfel că aceasta poate fi urmărită pe zile.

În dimineața zilei de 2 martie a ajuns în comuna Rebra și a luat legătura cu membri ai organizației, cărora le-a câștigat încrederea, prezentându-se ca un ofițer care s-a hotărât să lupte împotriva regimului și dorește să se întâlnească cu Leonida Bodiu, pentru a se înscrie în organizația sa.⁶⁸ Peste câteva zile a fost condus de către soția lui Dumitru Nedelea la punctul numit „La Semne”, zona în care se aflau cei dați dispăruți.⁶⁹ Apoi Moraru a conceput o scrisoare către Leonida Bodiu și i-a trimis-o prin Dumitru Nedelea, iar peste câteva zile s-a întâlnit cu șeful organizației de rezistență, care a venit însoțit de patru bărbați înarmați.⁷⁰ Moraru a fost acceptat în grupul lor, dar, după cum declara, „am observat că sunt în continuu supravegheat și suspectat să nu fiu trădătorul lor și omul

⁶⁷ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 235, vol. 1, ff. 11 și 45.

⁶⁸ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 13, f. 54; dosar nr. 235, vol. 1, f. 11.

⁶⁹ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 13, f. 54.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 54.

trimis care să le întindă o cursă”.⁷¹ În perioada în care a stat izolat în munți împreună cu Leonida Bodi, Alexandru Moraru i-a trimis scrisori soției sale, lucru ce nu putea crea nici un fel de suspiciune membrilor organizației de rezistență. De fapt, soția lui Alexandru Moraru devenise omul de legătură între soțul său și autorități, devenind agentul Securității.

Informată de locul în care se afla Leonida Bodi, în punctul „La Semne”, în noaptea de 8/9 martie 1949 Securitatea a trecut la verificarea caselor din acea zonă.⁷² Operațiunea a fost un eșec total datorită lipsei de profesionalism a angajaților Securității, dar și a deșeurii planului de către cei vizați. Au existat două echipe de acțiune, care trebuia să-i aresteze pe toți cei descoperiți. Prima echipă avea drept călăuze doi membri ai organizației arestați în noaptea de 12/13 februarie. Aceștia au reușit să inducă în eroare echipa operativă, sub pretextul că au greșit drumul din cauza nopții, astfel încât trupele au ajuns la locul stabilit mult mai târziu decât era prevăzut⁷³, iar cei vizați au putut reacționa mai eficient. Punctul cel mai important al operațiunii îl constituia casa lui Dumitru Nedelea, care a fost înconjurată de cinci sublocotenenți, urmând a fi sprijiniți de alți trei.⁷⁴ Datorită sesizării soției celui urmărit, dar și din cauza „blocării pistoalelor mitraliere, primite împrumut de la Miliție”⁷⁵, Dumitru Nedelea a reușit să fugă și, cu toate că a fost urmărit pe o distanță destul de mare de subofițerii de Securitate, nu a putut fi prins.⁷⁶ Din păcate, soția sa, încercând să fugă, a fost rănită de către unul dintre subofițerii rămași încă acolo⁷⁷, în urma cărui fapt i s-a amputat un picior.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *Ibidem*, vol. 8, f. 328.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 329.

⁷⁷ *Ibidem*.

A doua echipă, formată din doi subofițeri de Securitate și doi de Miliție, îmbrăcați în haine țărănești, care aveau misiunea de a prinde persoanele care ar fi scăpat din încercuire, „a sosit la timp pe poziție, dar în loc să execute misiunea ordonată, ei au trecut la percheziționarea caselor de pe versantul dinspre comuna Parva, astfel nu au putut interveni la reușita acțiunii, neapărând la locul indicat decât tardiv”.⁷⁸

Eșecul operațiunii din noaptea de 8/9 martie a fost criticată destul de aspru de către colonelul de Securitate Mihai Patriciu, șeful Direcției Regionale de Securitate Cluj: „(...) binevoii a cunoaște ca pe viitor înainte de a porni în acțiune operativă veți instrui personalul și se va controla armamentul și muniția pe care o vor avea asupra lor. De asemenea, se va atrage îndeosebi atențiunea fiecărui ofițer și subofițer de Securitate în subordinea dvs. care vor primi o misiune, pentru a înconjura un obiectiv sau de a ajunge la un punct bine stabilit în planul de acțiune, să nu decurgă la alte acțiuni inițiate de el însuși, ci va executa ordinul primit după planul făcut mai înainte de a porni în acțiune, pentru buna reușită a operației și sarcinilor primite. Greșelile făcute cu ocazia operației din noaptea de 8-9 martie 1949 se vor prelucra în ședințele profesionale, ca pe viitor fiecare să știe ce misiune i s-a încredințat, ce trebuie să facă pentru buna reușită a operației.”⁷⁹

Agitația din comune și întrebările pe care și le punea Leonida Bodiu, dacă ar trebui sau nu să se predea, au contribuit la desăvârșirea planului lui Alexandru Moraru, care a reușit să-l atragă pe șeful organizației de rezistență la Sângeorz-Băi, la niște rude de-ale sale.

În ziua de 12 martie 1949 Alexandru Moraru trimite soției sale următoarea scrisoare: „Dragă Năstăcuță, nu ți-am scris până acum întrucât nu am avut ocazia. Acum îți scriu acest bilet prin persoana care ți-l aduce, comunicându-ți că sunt sănătos și la un loc cu L[eonida], în loc sigur. Am scăpat sănătoși de urmărirea ce a fost

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 327.

zilele trecute.⁸⁰ Nu știu dacă tu ai fost la Sângeorz să aranjezi cu Maxim ceea ce ți-am spus. Vrem să plecăm de aici cu orice preț cât mai curând, căci este primejdios. Ți-am mai trimis vorba printr-un om al nostru, dacă a venit pe la tine. Scrie-mi ce faci și ce fac bătrânii și dacă m-au căutat pe la Sângeorz și Maieru. Fii tare, că bunul Dumnezeu ne va scăpa și din acest necaz mare. Trimite-ne ziare, țigări etc. Scrie-mi ce se discută prin oraș despre mine, dar pe la Siguranță? Tu ai fost interogată sau chemată la Bistrița și ce anume te-au întrebat? Ce-i pe la Miliție și cine a venit în locul meu? Ce spun șefii de posturi? Ai primit drepturile bănești? În ce ape se găsesc Bejenaru, Vâlcu, Citrea și D-tru Midrigan? De avansarea mea ce știi? Nu a venit ceva de 6 martie? Scrie-ne mult. De la Bistrița ce știi? Trimite-ne ziare multe! Fă-ți curaj, roagă-te lui Dumnezeu. Rupe biletul și arde-l. Te sărută, Alexandru.”⁸¹

Soția lui Moraru a prezentat scrisoarea Șefului Biroului Securității din Năsăud, care trimite ordin Serviciului Securității din Bistrița, în care arăta că: „(...) Dați ordin organelor de Securitate Rodna ca să nu se deplaseze la Sângeorz-Băi sub nici o formă. Cei în cauză vor fi aduși la Sângeorz, informatorii ne garantează de prinderea lui Bodiș Leonida însă să-i lăsăm ca să nu vadă că sunt urmăriți. (...) La bilet am răspuns, Doamna Moraru a scris ce am dictat eu. Cred că în cel mai scurt timp posibil îl avem în mână pe Bodiș Leonida. Rog în acest sens nu întreprindeți deocamdată nici o acțiune fără să știu eu, spre a nu se da greș.”⁸²

Ajunși la Sângeorz, Leonida Bodiș îi exprimă lui Moraru bănuiala că l-a atras într-o cursă și, pentru a se risipi aceste supoziții, cei doi rămân câteva zile într-o casă pustie, în câmp. Sub pretextul că o rudă de-a lui Moraru urma să dea o petrecere, cei doi pleacă spre sat, iar felul în care s-a desfășurat capturarea lui Leonida Bodiș este descris amănunțit în raportul lui Moraru: „După mai multe zile am reușit de l-am adus în casă la un nepot al meu, care aranjase deja

⁸⁰ Este vorba despre razia din noaptea de 8/9 martie 1949.

⁸¹ *Ibidem*, vol. 13, f. 49.

⁸² *Ibidem*, vol. 12, f. 282.

totul cu soția mea. Tot soția mea a precizat data și ora când voi sosi eu cu Bodiș Leonida acolo. Legătura a ținut-o prin slt. Mureșan. La vreo 12 noaptea de 21 martie mașina Securității a venit la marginea comunei, unde îi aștepta un frate al meu (conform consemnului), care i-a condus până la casa unde ne găseam, la un chef anume aranjat. Bodiș Leonida a fost ridicat și dus la Bistrița, iar eu mi-am luat din nou comanda Circ[umscripției] Năsăud.”⁸³

După prinderea lui Leonida Bodiș, documentele oficiale consemnează faptul că cei care fuseseră declarați dispăruți au fost „lămuriți” să se predea de bunăvoie.⁸⁴ Metodele adoptate pentru „lămurire” rezultă din chiar rapoartele Securității: „În urma operațiunilor efectuate în regiunile vizate, toți membrii organizației fugiți de la domiciliile lor, văzând că organizația este în descompunere și că *familiiile lor suferă* s-au prezentat de bună voie, predând armele.”⁸⁵ Se reușise chiar un lucru neașteptat: din cauza fricii induse, anumite persoane, despre care Securitatea nu avea informații că ar fi făcut parte din organizația de rezistență, s-au predat benevol.⁸⁶ La 29 martie 1949 au fost arestate alte 19 persoane care „dispăruseră de la domiciliile lor în urma operațiunilor efectuate pentru depistarea organizației, stând fugari prin munți”.⁸⁷ Alături de celelalte metode aplicate de Securitate pentru anihilarea „Ligii Naționale Creștine”, s-a recurs și la *executarea prin împușcare*,

⁸³ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 235, vol. 1, f. 11. Deși a fost repus în toate drepturile, iar la 23 august 1949 a fost decorat cu Ordinul „Steaua Republicii” cl. a V-a, Alexandru Moraru a fost internat administrativ în Unitatea de Muncă Cernavodă (1950-1951), apoi arestat din nou în 1951, cercetat cu privire la activitatea lui Lucrețiu Pătrășcanu, din perioada 1940-1944 (când a avut domiciliu forțat la Poiana Țapului, iar Moraru era șef al Postului de Jandarmi de acolo) și internat administrativ într-o colonie de muncă, pentru ca la 26 iunie 1953 să fie condamnat la 1 an și șase luni închisoare corecțională pentru „delictul contra represiunii”. A fost eliberat din Penitenciarul Oradea la 28 iulie 1953, pentru că s-a considerat că a ispășit pedeapsa (*Ibidem*, vol. 1-2).

⁸⁴ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 12, f. 284.

⁸⁵ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 299, vol. 1, f. 136.

⁸⁶ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 12, f. 285.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 323.

pentru a se da un exemplu al fermității cu care autoritățile statului înțelegeau să trateze problema organizațiilor de rezistență. Astfel, la 8 iulie 1949, sub pretextul că Leonida Bodiu, Ioan Burdeț și Dumitru Toader au încercat să fugă de sub escortă, aceștia au fost asasinați pe Dealul Crucii, punct situat între comunele Rebra și Nepos, unde cei trei declaraseră că se afla un depozit de muniție.⁸⁸

Pentru a-și desăvârși misiunea, Securitatea s-a asigurat că și procesul va constitui un exemplu pentru cei care ar mai fi încercat să se ridice împotriva noului regim politic. Un ordin al Direcției Regionale Cluj, din iulie 1949, era foarte categoric în acest sens: „trebuie alcătuite loturi mici și folosiți ca martori cei mai indicați în acest sens”.⁸⁹

Sentința nr. 1585 a fost dată de Tribunalul Militar Cluj la 10 noiembrie 1949. Pe lângă Leonida Bodiu, Ioan Burdeț și Toader Dumitru, care, deși asasinați, au fost condamnați în contumacie, alte 63 de persoane au primit pedepse între 8 luni și 15 ani de muncă silnică.⁹⁰ Un sublocotenent de Securitate a asistat la ședințele de judecată și a făcut un raport scris către superiori, în care consemna: „(...) Inculpații, în majoritatea cazurilor, au negat faptele și au spus că la Securitate au declarat de frică, fiind bătuți. Starea de spirit a fost calmă.”⁹¹

Prin colaborarea dintre Securitate, Serviciul de Informații al Armatei, Trupele de Jandarmi / Securitate, autoritățile au reușit în doar câteva luni anihilarea organizației de rezistență condusă de Leonida Bodiu. Una dintre metodele cele mai eficiente a fost infiltrarea informatorilor; exemplul șefului de Post din comuna Rebrîșoara, fiind ilustrativ pentru modul în care înțelegea Securitatea și angajații săi să apere noul regim din România. Din păcate, alături de informatorii recrutați, au existat și persoane care au cedat

⁸⁸ *Ibidem*, f. 26; vezi și Viorel Bodiu, *Fratele meu, ostaș în divizia „Tudor Vladimirescu”, împușcat ca anticomunist pe Dealul Crucii*, în *Memoria*, nr. 22, 1997, pp. 122-127.

⁸⁹ A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 103, vol. 8, f. 471.

⁹⁰ *Ibidem*, vol. 4, ff. 260-279.

⁹¹ *Ibidem*, vol. 8, f. 509.

presiunilor și au oferit benevol informații organelor de represiune. În cazul dezbătut, metoda intervenției trupelor, cu efective însemnate, a dat roade doar într-o primă fază, apoi, din cauza fugii de la domiciliu a mai multor persoane, fiind mai eficientă terorizarea familiilor rămase acasă. Oricum, deoarece se aflase că Leonida Bodiș urma să părăsească zona, apoi țara, Securitatea a recurs la o metodă care și-a dovedit pe deplin eficiența: șantajarea propriului angajat și infiltrarea sa în organizația de rezistență. Și pentru ca totul să fie făcut „ca la carte”, după ce au fost prinși și anchemati, Leonida Bodiș și doi dintre apropiații săi au fost asasinați, gestul Securității constituind un exemplu pentru cei care ar mai fi îndrăznit să se ridice împotriva regimului.

Studiu publicat în cartea Cosmin Budeanca, Florentin Olteanu, Iulia Pop (editori), „Rezistența anticomunistă - cercetare științifică și valorificare muzeală”, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2006

„GARDA ALBĂ” O FORMAȚIUNE DE REZISTENȚĂ ANTICOMUNISTĂ DIN ESTUL TRANSILVANIEI (1848-1949)

Dorin DOBRINCU

Sfârșitul celui de-al doilea război mondial nu a reprezentat pentru România întoarcerea la democrație, așa cum crezuseră realizatorii loviturii de stat de la 23 august 1944, ci începutul comunizării României, în condițiile durei ocupații sovietice. În doar câțiva ani orice formă de opoziție legală a devenit imposibilă: Partidul Național Țărănesc a fost desființat, în vreme ce Partidul Național Liberal s-a autodizolvat în ideea de a-și proteja membrii, monarhia a fost înlăturată (toate acestea s-au întâmplat în 1947), Partidul Social-Democrat a fost înglobat în Partidul Comunist Român, rezultând Partidul Muncitoresc Român (în 1948). Teroarea a devenit principalul mijloc de guvernare, guvernul de la București constituindu-și o veritabilă poliție după modelul sovietic, Direcția Generală a Securității Poporului. Dacă în cea mai mare parte populația României a încercat să se acomodeze la noile realități interne, au existat și persoane care au refuzat să accepte dominația regimului de obediență moscovită, ba mai mult, s-au implicat în activități care vizau nici mai mult, nici mai puțin decât înlăturarea sistemului prin mijloace subversive, inclusiv armate. Așa s-au format organizațiile de rezistență armată anticomunistă.

În paginile următoare avem în vedere o asemenea formațiune anticomunistă care s-a constituit și a activat la sfârșitul anilor '40 ai secolului trecut în partea de est a Transilvaniei, fiind cunoscută sub mai multe denumiri: „Garda Albă”, „Liga

Națională Contra Comunismului” sau „Organizația de rezistență a partizanilor din Munții Rodnei”. Sursele noastre sunt constituite din documente de arhivă și din relatările unor supraviețuitori.

O biografie neobișnuită: Leonida Bodiu, din Divizia „Tudor Vladimirescu” în rezistența armată anticomunistă

Ioan-Leonida Bodiu s-a născut la 16 ianuarie 1918⁹², în Poiana Ilvei, actualmente în județul Bistrița-Năsăud, în familia unui învățător național-țărănist. Părinții au decedat devreme, grija creșterii sale revenind bunicilor. Leonida a făcut Liceul Militar “Mihai Viteazul” din Târgu Mureș, Școala Militară din Sibiu și Academia Militară din București (totuși, în unele documente avea să fie considerat drept învățător). În timpul celui de-al doilea război mondial a participat la luptele din Crimeea, unde a căzut prizonier la sovietici, care l-au trimis în lagărul de la Kuibâșev. Poate pentru a scăpa de groaznicele condiții din Gulagul administrat de NKVD, poate din convingere, Leonida Bodiu s-a înscris în Divizia “Tudor Vladimirescu”, unde a fost avansat la gradul de căpitan. Cu această unitate de foști prizonieri români avea să ajungă până în Cehoslovacia, luând parte la luptele împotriva Wehrmachtului. În timpul unei misiuni în Munții Tatra a căzut prizonier sau s-a predat (există contradicții între mărturii) și a ajuns într-un lagăr din Germania. Acolo s-ar fi întâlnit întâmplător cu un general german – al cărui translator fusese în țară, înainte de a pleca pe frontul de Răsărit –, care l-a eliberat și

(Textul a fost publicat sub titlul „Garda Albă” – o formațiune de rezistență anticomunistă din estul Transilvaniei (1948-1949)”, în *Pontes. Review of South East European Studies*, [Chișinău], vol. II, 2005, pp. 125-135.)

⁹² Arhivele Serviciului Român de Informații, fond “D”, dos. 7805, vol. 1, f. 67 (în continuare: ASRI).

i-a oferit o slujbă⁹³. Adevărata eliberare a venit însă din partea trupelor americane, în 1945⁹⁴.

Se pare că dorul de casă l-a determinat pe Leonida Bodiu să plece spre țară în vara anului 1947. Însă a fost arestat la graniță, confiscându-i-se și toate bunurile pe care le avea asupra sa. I s-a înscenat un proces, în stare de libertate, care a durat mai mult de un și pe care l-a câștigat. Atunci s-ar fi retrezit în el sentimentele anticomuniste care se manifestaseră în timpul liceului. Leonida Bodiu a dat în judecată statul român, cerând restituirea lucrurilor confiscate la intrarea în țară, reîncadrarea în armata română și plata soldei restante. Toate acestea au determinat însă autoritățile comuniste să repună pe rol dosarul cu precedentul său proces, însoțit de învinuirea că era trădător de patrie. În mod intenționat, citația i-a fost trimisă cu întârziere, ceea ce a permis judecarea și condamnarea sa la 25 de ani muncă silnică “pentru dezertare la inamic și pentru înaltă trădare”. A luat cunoștință de sentință de la avocatul care l-a apărat și care l-a sfătuit să se ascundă sau să plece din țară, în caz contrar existând pericolul de a fi închis⁹⁵. O altă variantă ar fi că Securitatea a încercat să-l folosească în constituirea unei organizații subversive, în care să-i atragă pe dușmanii regimului comunist, o cale ușoară de a anihila opoziția. Pentru a scăpa din mâinile poliției politice, Leonida a acceptat colaborarea, dar odată pus în libertate el chiar a inițiat o organizație cu adevărat anticomunistă⁹⁶.

⁹³ Viorel Bodiu, „Fratele meu, ostaș în divizia «Tudor Vladimirescu», împușcat ca anticomunist pe Dealul Crucii”, în *Memoria*, nr. 22/1997, p. 122, 127; Teohar Mihadaș, *Pe muntele Ebal*, Cluj, Editura Clusium, 1990, p. 25. Vezi și ASRI, fond “D”, dos. 2168, f. 435.

⁹⁴ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 25.

⁹⁵ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 123. Vezi și ASRI, fond “D”, dos. 2168, f. 435.

⁹⁶ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 25-26.

Înființarea „Gărzii Albe”

Datorită sentimentelor sale anticomuniste, potențate de nedreptățile făcute de noile autorități, Leonida Bodiou a pus în 1948 bazele unei organizații de rezistență pe Valea Rebrei, lângă Năsăud⁹⁷. Din organizație făceau parte unii intelectuali rurali, țărani înstăriți (“chiaburi”), mijlocași și săraci din comunele Parva, Rebra și Rebrîșoara, județul Năsăud. Organizația se intitula când “Garda Albă”, când “Liga Națională Contra Comunismului”⁹⁸. Facem precizarea că o organizație anticomunistă cu numele de „Garda Albă” (dar mai cunoscută sub numele de “Partizanii Regelui Mihai – Armata Secretă”) a activat în zona Cluj-Turda-Gherla, însă nu știm ca între această formațiune și cea din zona Bistrița-Năsăud să fi existat vreo legătură. Surse memorialistice susțin că ajutorul lui Leonida Bodiou era Toader Dumitru, din Rebra, al cărui tată era originar din Rebrîșoara și unde avea multe rude. Aceasta i-a permis și lui Leonida Bodiou să locuiască o vreme în cea din urmă localitate, la Ioan Burdeț, care deținea o cârciumă în centrul comunei. În total, organizația ar fi ajuns să numere peste 100 de membri, cei mai mulți din comunele Rebrîșoara, Rebra și Parva, toți având arme. Pe lângă armă și pistol, liderul organizației ar mai fi deținut și un aparat de emisie-recepție⁹⁹. Nucleele din comunele amintite au furnizat gazde și membri pentru grupul armat. Membrii acestuia își petreceau timpul când în munți, când în comunele lor, în funcție de cum li se părea că își desfășurau activitatea serviciile de represiune¹⁰⁰.

⁹⁷ Viorel Bodiou, *op. cit.*, p. 123.

⁹⁸ ASRI, fond “D”, dos. 2168, f. 435.

⁹⁹ Viorel Bodiou, *op. cit.*, p. 123. Leonida Bodiou era într-o relație apropiată cu Domnița Burdeț, fata gospodarului Ioan Burdeț (gazda lui), elevă la școala normală din Năsăud, în vârstă de 14-15 ani (Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 18, 21-24, 27-28, 65, 68. Vezi și Viorel Bodiou, *op. cit.*, p. 126-127).

¹⁰⁰ ASRI, fond “D”, dos. 2168, f. 436.

Multă vreme Securitatea a deținut informații confuze despre această organizație. În octombrie 1948, poliția politică verificase existența în masivele păduroase ale Munților Pietrosul și Rodnei a “Organizației de rezistență a partizanilor din Munții Rodnei”, condusă de Leonida Bodi. Formațiunea fusese infiltrată, iar membrii săi erau ținuți sub supraveghere prin intermediul informatorilor¹⁰¹. Munții Rodnei continuau să fie considerați locul principal de acțiune, dar organizația ar fi avut ramificații “în toată țara”, în mod special pe versantul oriental al Carpaților, în județul Câmpulung. Potrivit Securității, scopul grupării era readucerea monarhiei în eventualitatea unui conflict armat. Pe lângă Leonida Bodi, organizația mai recunoștea ca lider pe Dumitru Sângerzan, fost legionar, care era în legătură cu foștii colonei Cârlan și Dăncilă, acesta din urmă fiind considerat liderul aripii din județul Câmpulung¹⁰². Aceleași informații îl arătau ca lider al organizației și pe generalul Gheorghe Manoliu¹⁰³. Direcția Regională de Securitate a inițiat operațiuni pentru anihilarea formațiunii, fiind arestată o bună parte a acesteia¹⁰⁴.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 453.

¹⁰² *Ibidem*, f. 435.

¹⁰³ Generalul Gheorghe Manoliu se distinsese în prima parte a celui de-al doilea război mondial în luptele de pe frontul de Răsărit, în fruntea Brigăzii (Diviziei) 4 Munte. În februarie 1949 a fost condamnat, în contumacie, la 15 ani muncă silnică pentru „crime de război”. Prins abia în iulie 1953, generalul Manoliu a fost cercetat, achitat și eliberat în octombrie 1954 (Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata Română în al doilea război mondial (1941-1945). Dicționar enciclopedic*, București, Editura Enciclopedică, 1999, p. 274), ceea ce infirmă acuzațiile care i se aduseseră în urmă cu cinci ani.

¹⁰⁴ ASRI, fond “D”, dos. 2168, f. 435.

Scriitori în „Garda Albă”

Teohar Mihadaș s-a născut la 9 noiembrie 1918, în comuna Turia, Grecia (Macedonia), în familia unui păstor macedo-român, și a absolvit în 1943 Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București¹⁰⁵. Era îndrăgostit de România, se considera un patriot român, motiv pentru care urmasa și cursurile Școlii de ofițeri în rezervă de la Bacău, în pofida faptului că încă nu dobândise cetățenia. După război a lucrat ca referent de presă la Departamentul Naționalităților, de unde însă a fost dat afară în scurt timp deoarece refuzase să se înscrie în Partidul Comunist¹⁰⁶. Datorită problemelor materiale, plecase în 1945 din București și se stabilise la Bistrița, unde era profesor de română și franceză la Liceul “Alexandru Odobescu”. În 1948 avea să treacă la Liceul “George Coșbuc” din Năsăud, unde a luat atitudine publică împotriva cursurilor de ideologizare a cadrelor didactice. Aceasta avea să ducă la excluderea lui din învățământ¹⁰⁷.

La sfârșitul anului 1948, Teohar Mihadaș a plecat din Bistrița la București deoarece în cel dintâi oraș nu avea mijloace de subzistență, dar și pentru a se revedea cu vechii săi prieteni. În capitală s-a întâlnit cu diverse persoane, inclusiv cu poetul Constant Tonegaru. Acesta “ca orice poet adevărat: naiv, entuziast, fantast, sigur fiind el că munții mișună de armate nevăzute care, îndată, cu sprijinul americanilor, vor lichida regimul impus cu forța în România de către Stalin (numai poeții pot crede așa ceva, sau cei disperăți), stăruia neconținut asupra

¹⁰⁵ Cicerone Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși. Dicționar M*, Lucrare revizuită de Mihaela Andreiovici, București, Editura Mașina de Scris, 2004, p. 242.

¹⁰⁶ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 8-9, 45.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 9-15; Teodor Tanco, “Cu privire la dosarul Tonegaru”, în *România literară*, nr. 8, 27 februarie-5 martie 2002, p. 20.

mea, în taină mare, să-l pun și pe el în legătură cu partizanii cu care, credea iarăși el, eu am certe legături, de vreme ce firea mea de haiduc nu se poate să nu fi aderat la o asemenea mișcare, cu atât mai mult cu cât veneam de la Năsăud, pământ românesc fabulos și puternic centru de rezistență împotriva ocupației comuniste”. De fapt, în acel moment Mihadaș nu avea cunoștință despre existența vreunei organizații de rezistență în Munții Bistriței și Năsăudului¹⁰⁸. Mânat de gândurile sale, Tonegaru l-a ajutat pe Mihadaș să obțină un pachet mare cu medicamente (conținând îmbrăcăminte, încălțăminte, alimente și medicamente de bună calitate, chiar și bandaje militare individuale) de la secția de Cruce Roșie a Legației Belgiene. Însă toate mișcărilor lor fuseseră urmărite cu discreție de Securitate¹⁰⁹.

În aceeași toamnă a anului 1948, Teohar Mihadaș s-a întors la Bistrița și a încercat să afle dacă într-adevăr existau partizani prin zona Bârgaielor. Oamenii pe care i-a întâlnit erau prudenți și încercau și ei să afle dacă se va întâmpla ceva, dacă nu cumva Mihadaș, domnul de la oraș, nu avea vreo misiune tainică, parte a vreunui program mai larg de înlăturare a comunismului. Până și șeful postului de jandarmi din Tihuța – parțial sincer, parțial din oportunism – aștepta să se întâmple “ceva”. Mihadaș nu a dat peste nici un luptător cu arma în mână în munți¹¹⁰. Și totuși, în decembrie 1948 avea să-l cunoască pe liderul unui grup de rezistență, care nu era nimeni altul decât Leonida Bodi. În descrierea lui Mihadaș, Bodi era “un bărbat ciudat, un fel de strigoi, având înspre 35 de ani, cu fața școlită și mâini nemuncite”. În acel moment, fostul ofițer era încrezător în evoluția favorabilă a contextului internațional, în iminența unui război mondial, care avea să ducă la alungarea rușilor și a comuniștilor. Credința lui era că românii trebuiau să facă ceva, pentru ca momentul să nu-i găsească nepregătiți. Nu s-a dovedit deloc secretos față de

¹⁰⁸ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 16-17.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 17-18.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 18. Vezi și ASRI, fond “D”, dos. 2168, f. 436.

Mihadaș, căruia i-a povestit despre organizația de rezistență pe care o conducea. L-a invitat pe puțin entuziastul profesor să i se alăture împreună cu prietenii săi, oameni de carte, pentru a pune în funcțiune un post de radio¹¹¹. Mihadaș a dat pachetul membrilor din grupul condus de Leonida Bodiu (poate chiar acestuia, poate unui farmacist)¹¹².

Anihilarea organizației

Potrivit mărturiilor, din organizație făceau parte și câțiva sași. Între ei și Toma Pentecher. Ca urmare a unei dispute cu Vasile Rus din Parva, Pentecher s-a dus la Securitate și a mărturisit despre existența organizației¹¹³. Există și varianta că Pencher fusese membru al SS sau agent al Gestapoului, situație care îl făcea șantajabil, motiv pentru care a acceptat mai întâi să devină agent al NKVD, apoi omul Securității. Sasul a ajuns chiar secretarul lui Leonida Bodiu, calitate în care transmitea superiorilor săi toate informațiile de care aceștia aveau nevoie pentru a urmări și anihila organizația¹¹⁴.

Securitatea a folosit ca agent provocator pe lângă Teohar Mihadaș pe un anume Marius Bulbuc, rudă cu familia soției sale. Bulbuc se pretindea membru al unei organizații subversive studentești, dar fără prea mult succes, cel puțin în privința lui Mihadaș, sceptic prin excelență¹¹⁵.

¹¹¹ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 18, 21-22.

¹¹² Pavel Chihaiia, “Organizația «Mihai Eminescu»”, în *Jurnalul literar*, nr. 7-10, aprilie-mai 1999, p. 14; Idem, “«Dacă aș fi ascultat pe comuniști, nu mai eram eu, eram altul»”, în *România literară*, nr. 15, 19-25 aprilie 2000, p. 13; Alex Ștefănescu, “Constant Tonegaru – deținut politic”, în *România literară*, nr. 3, 23-29 ianuarie 2002, p. 14.

¹¹³ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 123.

¹¹⁴ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 26, 83.

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 31-32.

Sub directa supraveghere a colonelului Patriciu, directorul Regionalei de Securitate Cluj¹¹⁶, arestările au demarat în ianuarie 1949, cele mai multe având loc la 21 februarie 1949¹¹⁷. Arestații proveneau mai ales din satele Rebrîșoara, Rebra, Nepos, Parva, Măgura, dar și din orașul Năsăud¹¹⁸. Oamenii au fost ridicați într-o atmosferă de violență extremă, fiind loviți în fața soțiilor, copiilor, părinților, cu paturile puștilor, cu cizmele, cu bâtele etc. Spre exemplu, lui Dumitru Toader din Rebra, reținut la 12 februarie 1949, i s-a străpuns gâtul cu un par. Soția notarului Căpâlna a fost bătută cu bestialitate pentru ca s-a opus arestării celui cu care întemeiasă o familie¹¹⁹.

Leonida Bodiu nu s-a aflat printre primii reținuți, el reușind să scape, ascunzându-se în localitatea Sângeorz-Băi. De acolo era bunica sa după mamă, dar avea și un prieten apropiat, Alexandru Moraru, văr, fost șef de sector la Miliția din Năsăud, devenit membru al organizației, în care avea încredere și căruia îi destăinuia despre activitatea subversivă. Însă tocmai Alexandru Moraru a fost cel care l-a trădat pe Leonida Bodiu (se pare că și cu ajutorul unor ibovnice ale acestuia). După ce îl invitase la un botez al surorii sale, Moraru a telefonat la Securitatea din Bistrița. În noaptea de 26 aprilie 1949, Bodiu a fost arestat, legat la mâini și la picioare, dus cu o mașină la Bistrița și aruncat în celula nr. 2 din arestul Securității. Într-o celulă alăturată se afla fratele său, Dumitru Bodiu¹²⁰. Cel care îl trădase pe șeful organizației, adică vărul său, a fost răsplătit cum se cuvine de către autorități, primind o sumă importantă de bani, dar și “Ordinul Muncii”,

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 26-27

¹¹⁷ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 123.

¹¹⁸ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 26.

¹¹⁹ *Ibidem*, p. 26-27. Vezi și ASRI, fond “D”, dos. 7805, vol. 1, f. 69.

¹²⁰ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 123, 126; Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 27-28.

clasa I¹²¹. Dintr-un document al Securității rezultă că arestarea lui Leonida Bodiu s-a produs la 19 martie 1949¹²².

Securitatea a reușit anihilarea organizației în scurt timp, arestând 75 de persoane, alte trei fiind încă urmărite în mai 1949¹²³, neputându-se distinge membrii de favorizatori¹²⁴. Dintre cei arestați, din punct de vedere politic, 18 fuseseră în Partidul Național Țărănesc, patru erau simpatizanți PNT, patru în Partidul Național Liberal, trei în Grupul Etnic German, opt în PMR, doi în Uniunea Tineretului Muncitoresc, 11 în Frontul Plugarilor. Nu se înregistra nici un legionar¹²⁵. Din lotul celor arestați făceau parte și cinci preoți¹²⁶, probabil greco-catolici. Ca mijloace de luptă, organizația a dispus de patru arme de război, patru pistoale-mitraliere, un pistol (sau revolver) și 80 de cartușe¹²⁷, adică mai puțin de 10 lovituri pentru fiecare armă¹²⁸.

Știm că au fost arestați: preotul Văleanu, din Lunca; o văduvă săracă pe nume Ana, din Rebrîșoara, reținută pentru că oferise ajutor unui fugar, lăsase acasă șapte copii, în grija celui mai mare dintre ei, o fată de doar 14 ani; Tăut, țăran, tată a șapte copii; sașii Toma Pentecher (trădătorul), Furman, țăran din comuna Dumitra, și Deichend; Sofi (sau Sofica), săsoaică, care fusese deportată ani de zile în URSS și lucrase în minele de acolo, de unde ieșise o epavă, atât fizic, cât și psihic; Vasile Nedelea, țăran din Parva; Dumitru Cârțu; Domnița Burdeț, elevă de 14-15

¹²¹ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 28

¹²² ASRI, fond "D", dos. 7805, vol. 1, f. 67.

¹²³ *Ibidem*, dos. 2168, f. 436. O mărturie ridică numărul celor arestați la peste 100 (Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 123).

¹²⁴ ASRI, fond "D", dos. 2168, f. 442.

¹²⁵ *Ibidem*, f. 423.

¹²⁶ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 127.

¹²⁷ ASRI, fond "D", dos. 2168, f. 444.

¹²⁸ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 127.

ani, și încă două femei, pe care Securitatea le bănuia a fi concubinele lui Leonida Bodiu¹²⁹.

Anchetele

Teohar Mihadaș a fost reținut în martie-aprilie 1949¹³⁰. El avea să relateze pe larg în memoriile sale cum au decurs anchetele la Securitatea din Bistrița, în mod special a lui. Nu a fost numai umilit¹³¹, ci și bătut cu o sălbăticie inimaginabilă. La ordinul maiorului Viorel Gligor, comandantul Serviciului Județean de Securitate Bistrița, locotenentul Vladimir Pongratz și sublocotenentul Francisc Szabö “[a]u tăbărât asupra mea, lucrând cu mare grabă [...], mi-au legat mâinile, m-au ghemuit pe parchet, au petrecut o bătă groasă între mâinile legate pe după genunchi, m-au ridicat anevoie, aninându-mă între birouri, cu tălpile-n sus, mi-au aruncat peste cap, chipurile ca să nu văd cine lovește, mantaua mea îmblănită [...], au smuls din panoplie niște pari și-au început a-mi căra cu osârdie lovituri peste tălpi [...]. Am primit 120 de lovituri [...]. Încet-încet am căzut parcă-ntr-o genune. N-am mai simțit nimic. M-au dezlegat. Au aruncat asupra mea o găleată de apă rece. Mi-am revenit. Câteva minute am dărdăit cu violență și cu dureri groaznice de dezmorțire”.

La scurt timp după aceea, scriitorul a făcut cunoștință cu o altă metodă, mai periculoasă. Aceiași securiști “au scos, tot din panoplie, niște săculețe pline cu nisip și, după ce m-au fixat ca-ntr-o răstignire de perete, au tras o tablă de placaj peste pieptul meu și-au început [...] să izbească în placajul subțire cu săculețele, de zor. Zile la rând după asta am scuipat sânge, fără să se observe vreo vânătaie cât de cât pe corp. Nu se poate spune că nu

¹²⁹ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 27, 68-69, 80-83, 101.

¹³⁰ *Ibidem*, p. 35-38.

¹³¹ *Ibidem*, p. 46-53.

dispuneau de tehnologie avansată! Tuberculoza de mai târziu de-aici mi s-a tras”. Bătăile se desfășurau zile la rând, pe lângă cele descrise deja fiind vorba și de cravașarea direct pe piele etc.¹³². După zile și zile de anchetă, Teohar Mihadaș a fost forțat să semneze o declarație scrisă de anchetator, în care nu făcea decât să “recunoască” ceea ce voia Securitatea: că a fost membru al unei organizații subversive care lupta pentru reinstaurarea monarhiei, că furniza informații Legației Franței, că primise otravă și efecte militare de la un călugăr belgian, pentru a le da partizanilor, că insultase grav Uniunea Sovietică, “eliberatoarea” poporului român etc.¹³³.

Constant Tonegaru a fost arestat în martie 1949 la București, dus la Securitatea din Bistrița și supus anchetelor. Spre deosebire de Teohar Mihadaș, Constant Tonegaru nu a fost bătut: L-a ajutat atât faptul că prietenul său Mihadaș a luat vina asupra lui, dar probabil și felul său glumeț de a fi, reușind să-i atragă și chiar să-i facă să râdă și pe securiști¹³⁴.

Femeile arestate “au fost bătute și ele ca hoții de cai, mai rău, la tălpi, peste obraji, cu pumnii, cu cravașa, cu vârful cizmelor, dar cel mai tare au lovit-o pe Domnica [Burdeț ...] Au bătut-o cu spor, așa cum «scrie la carte». Pongratz a izbit-o din cizme în pânțele, peste fluierile picioarelor și între picioare. Szabó a palmuit-o cu mâna lui pistruiată și acoperită de peri gălbiori, mereu ușor asudați, peste față, peste gât, peste bust – când obosea de lovit cu mâinile, apuca cravașa –, iar într-o noapte, de față cu tatăl ei bătut tăciune, au legat-o ghem, au atârnat-o scrânciob între două birouri cu ajutorul unei bare petrecute cu dibăcie printre mâinile și picioarele ei înnodate, cu picioarele sus și pudorile afară și, din ordinul maiorului Gligor, care prezida țațoș fapta, plutonierul Hența a bătut-o peste tălpi cu parul cu atâta

¹³² *Ibidem*, p. 54-59.

¹³³ *Ibidem*, p. 66.

¹³⁴ *Ibidem*, p. 65, 68, 77-78; Pavel Chihaia, “Organizația «Mihai Eminescu»”, p. 14; Idem, “«Dacă aș fi ascultat pe comuniști...””, p. 13; Idem, *Treptele nedesăvârșirii*, Ediția a II-a, revăzută, București, Editura Eminescu, 1997, p. 198.

sârg, încât au trecut-o pe biata elevă toate slăbiciunile, și cele omenеști și cele femeiești, spre groaza infernală și neputincioasă a tatălui de față stătător, dar și spre marea voluptate a chipeșului maior și-a lui Hența, care râdea înspre superior, într-o stare de transă, așteptând un *bravo*¹³⁵.

Încă din prima zi de detenție, la Bistrița, Leonida Bodiu a fost anchetat de sublocotenentul Liviu Pongrațiu. În cea de-a doua zi, de la Cluj a sosit colonelul de Securitate Mihai Patriciu (Mihai Weiss). Acesta era de origine evreiască și ar fi stat o vreme în lagărul de la Auschwitz împreună cu Leonida Bodiu, iar după sosirea în țară intrase în Siguranța ajungând la gradul de colonel. La întâlnirea de la Securitatea Bistrița cei doi s-au recunoscut și au schimbat câteva cuvinte. Se pare că Bodiu nu a fost bătut. Ceea ce se cunoaște este că seara era ținut în celulă legat cu mâinile la spate, iar ziua cu mâinile în față, nedelegându-i-se nici când mânca. Pentru aceasta era ajutat de către Domnița Burdeț. Abia la Paște a fost dezlegat, într-un moment de generozitate manifestată de temniceri¹³⁶.

Pe lângă maiorul Viorel Gligor, locotenentii Vladimir Pongratz și Liviu Pongrațiu (s-ar putea să fie vorba de una și aceeași persoană), sublocotenentul Francisc Szabó, fost în serviciul Gestapoului înainte de 1944, plutonierul Liviu Hența (sau Herta), în anchetarea arestațiilor din organizația lui Leonida Bodiu s-a mai evidențiat și locotenentul Lőthe. Toți cei amintiți erau resentimentari și violenți¹³⁷.

Execuțiile sumare

Autoritățile de la București au avut intenția de a organiza un proces-spectacol, în care să-i includă pe liderii și membrii

¹³⁵ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 28-29.

¹³⁶ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 126-127; Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 28, 65, 68.

¹³⁷ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 44-46.

importanți ai grupurilor de rezistență din România capturați în iarna și primăvara anului 1949. În mai 1949, Leonida Bodiș a fost înscris într-un tabel alături de partizani din Banat și Munții Apuseni¹³⁸. Însă din motive pe care nu le cunoaștem, procesul-spectacol nu a mai avut loc.

Potrivit unui document (un tabel) al Securității, Leonida Bodiș ar fi “decedat în timpul executării pedepsei”, la 8 iulie 1949¹³⁹. Dumitru Toader era trecut într-un alt tabel cu persoane “condamnate la moarte și executate”, însă tot la aceeași dată de 8 iulie 1949¹⁴⁰.

Supraviețuitorii susțin că Leonida Bodiș, Ioan Burdeș, din Rebrisoara și Toader Dumitru, din Rebra, au fost luați în noaptea de 23 iunie 1949 de la Securitatea din Bistrița și duși cu o mașină în Dealul Crucii (Dealul Căpățâni), aflat între Rebra și Nepos. Ei au fost împușcați acolo în zorii zilei de 24 iunie 1949 (era sărbătoarea de Sânzâiene) de către o echipă de securiști formată din sublocotenentul Liviu Pongrațiu, plutonierul major Liviu Hența (sau Herta), plutonierul Traian Seserman și sergentul Grigore Pop, din Miliție. De față ar mai fi fost medicul legist Vasile Vianu (fost Vasile Weinberger; apare și ca Valentin Raus) și șoferul Pentecher (un altul decât individul cu același nume care deconspirase organizația).

După asasinat – căci despre așa ceva a fost vorba, în condițiile în care nu era îndeplinită o sentință a unei instanțe de judecată –, autorii l-au trimis pe omul de serviciu de la primăria din Nepos să-i îngroape pe cei trei. Cadavrele au stat totuși câteva zile în marginea drumului, spre a fi o pildă pentru oamenii din

¹³⁸ Adrian Brișcă (ed.), *Rezistența armată din Banat*, vol. I, 1945-1949, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2004, p. 208 (doc. de la ASRI, fond „P”, dos. 47584, vol. 3, f. 158-162).

¹³⁹ ASRI, fond “D”, dos. 7805, vol. 1, f. 67.

¹⁴⁰ *Ibidem*, f. 69.

zonă, după care au fost aruncate unele peste altele într-o groapă comună¹⁴¹.

Asasinarea celor trei membri ai rezistenței a dus la generalizarea atmosferei de teroare în Bistrița și în satele de pe văile Bârgaielor și Someșului¹⁴². Bunăoară, de frica Securității, rudele lui Leonida Bodiu au ars toate fotografiile și cărțile sale. Doar logodnica sa, Lizica Zaharescu din Ploiești, a mai păstrat o fotografie cu el¹⁴³.

Procesul

După nouă luni de la arestare, cei implicați în organizație și rămași în viață au fost transferați de la Bistrița la Cluj, spre a fi judecați de Tribunalul Militar din localitate, în disprețul principiilor de drept (“o mascaradă ordinară”), pedepsele fiind fixate dinainte. Președintele completului era Zeno Barbu (cu o origine socială sensibilă – fiu de preot sau de general, fost președinte al Tribunalului Militar Timișoara pe timpul guvernării Antonescu, dar, paradoxal, prieten bun cu Ana Pauker). În loc să-i

¹⁴¹ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 127; Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 25, 27-28, 69; Alex Ștefănescu, *op. cit.*, p. 15. Vezi și Teodor Tanco, *op. cit.*, p. 20. Fostul general de Securitate Neagu Cosma scria într-o lucrare cu caracter memorialistic că execuția celor trei membri ai “Gărzii Albe” ar fi avut loc la 8 iulie 1949, sub pretextul fugii de sub escortă. Pentru el toată scena ar fi fost regizată de securiștii de origine evreiască: colonelul Mihai Patriciu și sublocotenentul Liviu Pongrațiu. Cercetarea cazului fusese încredințată unei grupe conduse de maiorul Viorel Gligor, ex legionar, șantajat de Mihai Patriciu, care îi deținea dosarul. Pentru Cosma, întreaga organizație “Garda Albă” ar fi fost o înscenare pusă la cale de Mihai Patriciu (Neagu Cosma, *Cupola. Securitatea văzută din interior. Pagini de memorii*, prefață de Ovidiu Diaconescu (gral. lt. (r.) ing.), București, Editura Globus, s.a. [c. încep. anilor '90], p. 80-81.).

¹⁴² Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 69.

¹⁴³ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 122.

apere pe inculpați, avocații nu au făcut decât să reia acuzațiile procurorului, de fapt cerând pedepse exemplare¹⁴⁴.

Constant Tonegaru era cam naiv și chiar fricos înainte de începerea procesului, dar în timpul farsei judiciare a găsit tăria să răspundă cu ironie la acuzații, spunându-i președintelui instanței că “pe viitor va căuta să ocolească pe cât îi va sta în putință zonele muntoase ale țării și că va umbla cu predilecție pe câmp”¹⁴⁵. Completul de judecată i-a declarat dispăruți pe cei trei asasinați pe Dealul Crucii de lângă Bistrița, ceea ce nu a împiedicat judecarea și condamnarea lor, prin sentința nr. 1585/10 noiembrie 1949 a Tribunalului Militar Cluj, la câte 20 de ani de muncă silnică.

Ceilalți inculpați au primit condamnări variind între 1 și 15 ani. Spre exemplu: preotul Vădeanu, 15 ani; Toma Pentecher, cel care trădase grupul, 12 (sau 15) ani; sasul Furman și Vasile Nedelea, câte 10 ani; Dumitru Cârțu și Tăut, câte 8 ani; scriitorul Teohar Mihadaș și sasul Deichend, câte 7 ani; poetul Constant Tonegaru, 2 ani; Viorel Bodiu, fratele căpitanului Leonida Bodiu, 2 ani; Domnița Burdeț, elevă de liceu, un an și șase luni; Ana din Rebrîșoara, un an pentru “delict de tăinuire”. Pentru ceilalți nu cunoaștem pedepsele¹⁴⁶.

După condamnare, Teohar Mihadaș și Constant Tonegaru au ajuns mai întâi la Aiud. Tonegaru a fost denunțat chiar a doua zi de un deținut mai vechi, Nichifor Crainic, devenit omul conducerii (“alintatul administrației”), că îi aștepta pe americani, motiv pentru care naivul poet a fost trimis la carceră, în regim de exterminare¹⁴⁷. În timpul detenției, Constant Tonegaru s-a

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 127; Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 94-95, 99-100; Cicerone Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși. Dicționar A-B*, Lucrare revizuită de Florin Ștefănescu, București, Editura Mașina de Scris, 2000, p. 126.

¹⁴⁵ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 96-97, 99-100.

¹⁴⁶ Viorel Bodiu, *op. cit.*, p. 127; Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 81, 83, 99-101.

¹⁴⁷ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 106-108; Idem, „Poetul și soarta poetului”, în *Subteranele memoriei. Pagini din rezistența culturii în România, 1944-1954*, Studiu introductiv și antologie de Vasile Igna, s.l. [București], Editura Unversal Dalsi, 2001, p. 188.

îmbolnăvit și a început să tușească cu sânge. Mai mult decât atât, i s-a comunicat că perioada de detenție i se mărise cu încă un an de pușcărie, ca pedeapsă administrativă. În cele din urmă avea să fie eliberat mai devreme din lagărul de muncă forțată de la Bicaz, dar s-a stins după doar câteva luni de libertate¹⁴⁸, mai exact la 10 februarie 1952. Avea aproape 33 de ani. Există indicii potrivit cărora moartea lui Constant Tonegaru ar fi fost provocată de duritatea tratamentului aplicat de temnicerii săi, printre altele fiindu-i spart craniul¹⁴⁹.

În afară de Aiud, scriitorul Teohar Mihadaș a mai trecut în timpul detenției sale prin închisorile Mărgineni, Pitești, dar și pe la Canalul Dunăre-Marea Neagră, în lagărele Cernavodă, Poarta Albă, Valea Neagră¹⁵⁰. În 1952 se afla în lagărul de la Peninsula, sumar îmbrăcat, desculț și înfometat, dar refuza cu încăpățănare să participe la munca forțată, motivându-și astfel decizia în fața unui coleg de suferință, scriitor ca și el: “Nu vreau să muncesc, nu văd rațiunea utilității muncii aici. E un nonsens să muncești forțat. Dacă tu o faci, este că ești un conformist social, un soi deameleon al mediului nenorocit al secolului nostru dictat și condiționat numai de determinanți fizici opresivi. Nu, tu nu ai libertatea suficientă a spiritului pe care eu nu vreau să mi-o pierd. Dimpotrivă, vreau să mi-o afirm”. Datorită atitudinii sale de frondă, Mihadaș a fost deseori pedepsit la carceră¹⁵¹. În timp ce el

¹⁴⁸ Alex Ștefănescu, *op. cit.*, p. 15; Nicolae Florescu, *Noi, cei din pădure! Reevaluări critice ale literaturii exilului*, București, Editura “Jurnalul literar”, 2000, p. 49-50.

¹⁴⁹ Pavel Chihaiia, *Treptele nedesăvârșirii...*, p. 242; Idem, „Constant Tonegaru”, în *Subteranele memoriei...*, p. 184-185; Ion Chimet, Pavel Chihaiia, „Rezistența culturii: 1945-1949-1995”, în *Subteranele memoriei...*, p. 156; Nicolae Florescu, *op. cit.*, p. 49-50.

¹⁵⁰ Teohar Mihadaș, *Pe muntele Ebal...*, p. 105-208; Cicerone Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste...Dicționar M*, p. 242.

¹⁵¹ Ion Cârja, *Canalul morții*, s.l. [București], Editura Cartea Românească, 1993, p. 323-326. Vezi și Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 186.

se afla în pușcărie, Securitatea a încercat să-l discrediteze și a făcut presiuni asupra soției lui pentru a divorța¹⁵².

Teohar Mihadaș a fost eliberat în 1956. În următorii opt ani nu a avut parte decât de munci fără nici o legătură cu calificarea sa: culegător de zmeură, săpător de fântâni, confecționar de lăzi, paznic, manipulant de mărfuri, șef de coloană hipo, om de serviciu etc. A publicat mai multe volume de poezie și proză, iar după 1989 și volumul memorialistic *Pe muntele Ebal*, în care a relatat pe larg implicarea sa în organizația “Garda Albă”, ancheta și detenția. Decesul lui a survenit în 29 noiembrie 1996¹⁵³.

În mod oarecum ironic, Zeno Barbu, cel care i-a condamnat pe membrii grupului L. Bodiș la ani lungi de închisoare, avea să fie aruncat și el în Gulagul românesc după înlăturarea Anei Pauker de către grupul rival al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Fostul magistrat militar a cunoscut realitatea dură a pușcăriilor Jilava și Aiud, dar și a minelor de plumb din nordul Transilvaniei, unde s-a îmbolnăvit de silicoză, ceea ce avea să-i și pricinuiască moartea în 1979¹⁵⁴.

Mențiuni ulterioare ale „Gărzii Albe”

Deși “Garda Albă” a fost distrusă de Securitate la începutul anului 1949, o organizație cu același nume era menționată în septembrie 1949 în munții dintre Măgura-Ilva Mare-Muntele Rotunda. Existau informații “verificate” potrivit cărora grupuri armate ar fi fost constituite de către generalii Manoliu, Bașotă și

¹⁵² Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 63-64.

¹⁵³ Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, p. 242.

¹⁵⁴ Teohar Mihadaș, *op. cit.*, p. 100; Cicerone Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste... Dicționar A-B*, p. 126.

Pantazi¹⁵⁵, de colonelul Dăncilă, maiorul Teodorescu și căpitanul Bogdan. Potrivit altor informații, însă neverificate, sediul comandamentului ar fi fost pe Muntele Căliman.

¹⁵⁵ Cel puțin în privința generalului Constantin Pantazi mențiunea era fantezistă, el fiind închis încă din august 1944, mai întâi în penitenciarele sovietice, apoi în cele românești, unde a și murit în 1957 (Alesandru Dușu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *op. cit.*, p. 314).

Locotenentul-martir Leonida Bodiu

Din afirmațiile colonelului Dăncilă reieșea că organizația avea un efectiv permanent de 450 de oameni cazați în bordeie săpate în pământ, căptușite cu lemn brut¹⁵⁶. Nu știm în ce condiții

¹⁵⁶ ASRI, fond "D", dos. 2168, f. 412.

a făcut colonelul Dăncilă asemenea aprecieri, dar se prea poate să fi fost vorba de o intoxicare a Securității, dar și de exagerarea eșaloanelor inferioare ale acestei instituții represive, pentru a obține recompense, suplimentări de fonduri și de efective etc. Din aceleași informații se aflase că organizația dispunea de puști mitraliere, grenade, telefoane de campanie și binocluri. Membrii ei aveau sarcina de a ține evidența membrilor marcați ai PMR din comunele învecinate, să recruteze noi membri și simpatizanți în vederea asigurării aprovizionării¹⁵⁷.

Puținele persoane din organizația lui Leonida Bodiu ne arestate de Securitate în 1949 au fost urmărite după aceea. Octavian Domide, dotat cu un pistol mitralieră și muniție, a fost încercuit în seara zilei de 10 octombrie 1950 și a fost împușcat mortal¹⁵⁸. În martie 1953, raionul de Miliție Năsăud alcătuia un tabel cu fugarii și cu elementele de sprijin ale acestora. Printre altele, erau trecute și un număr de persoane bănuite de legătură cu organizația “Garda Albă”: preoții Ioan Mihalca și Emil Irini, precum și țărani Leon Androne, Leon Buzilă, Niculaie Motrea, Petru Bodiu, Anton Ani și Gheorghe Ciocârlă, toți din Rebrîșoara. De asemenea, era amintit și avocatul Dumitru Bodiu, originar din Rebrîșoara și stabilit în Prundu Bârgăului, care dispăruse de la domiciliu, fiind trecut în poziția de “fugar”¹⁵⁹.

Concluzii

Între formațiunile de rezistență armată apărute în România la începutul anilor '40 s-a numărat și „Garda Albă”/„Liga Națională Contra Comunismului”/„Organizația de rezistență a partizanilor din Munții Rodnei” (toate cele trei denumiri apar în

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ *Ibidem*, f. 340-341.

¹⁵⁹ Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, fond “Inspectoratul de Poliție Cluj”, dos. 75/1951, f. 165-167.

documente sau mărturii). Organizația a fost inițiată de Leonida Bodiu, un personaj cu o biografie neobișnuită (fost ofițer al Armatei Române, căzut prizonier la sovietici, întors în țară cu Divizia „Tudor Vladimirescu”, luat prizonier de germani, reîntors în România). Zona de acțiune a organizației cuprindea o parte a județului Năsăud, nuclee importante existând în comunele Parva, Rebra și Rebrisoara, formate din intelectuali de țară, țărani înstăriți, mijlocași și săraci. Speranțele membrilor erau legate de izbucnirea unui război între anglo-americani și sovietici, așteptata victorie a celor dintâi urmând să ducă implicit la înlăturarea regimului comunist din România. S-a încercat atragerea unor intelectuali în organizație, într-un fel sau altul stabilindu-se legătura doar cu doi scriitori importanți, Teohar Mihadaș și Constant Tonegaru, cel din urmă locuind în București.

Securitatea știa însă de existența organizației și i-a urmărit mișcările cu atenție. Arestările s-au desfășurat mai ales în ianuarie-februarie 1949, fiind reținute 75 de persoane, care au fost trecute prin teribilele anchete ale Securității din Bistrița. Leonida Bodiu și doi dintre colaboratorii săi apropiați au fost asasinați fără judecată în vara anului 1949, o practică larg răspândită în Transilvania momentului. Ceilalți membri ai organizației au fost judecați într-un proces desfășurat la Tribunalul Militar din Cluj, primind diferite condamnări la închisoare. Relele tratamente aveau să prilejuiască suferințe inimaginabile multora dintre ei, inclusiv moartea, fie și după ispășirea pedepsei.

Istoria acestei organizații ne demonstrează o dată în plus cât de riscantă era angajarea în rezistența anticomunistă în România de la sfârșitul anilor '40. Nu era vorba în nici un caz de un act formal, ci de expunerea la anihilarea fizică sau privarea de libertate pentru intervale temporale mai scurte sau mai lungi, detenția fiind urmată de stigmatul permanent de a fi (nu doar fost) „dușman al poporului”.

Studiu publicat în ziarul Pontes. Review of South East European Studies, [Chișinău], vol. II, 2005, pp. 125-135.)

LEONIDA BODIU, DUMITRU TOADER ȘI IOAN BURDEȚ - TREI MARTIRI AI REZISTENȚEI ANTICOMUNISTE DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD

Viorel RUS

Era în ziua de 24 iunie 1949, sărbătoarea creștină a Sânzâienelor, când în jurul orei 10, în Dealul Crucii, la hotarul dintre Rebra, Rebrîșoara și Nepos, un comando al securității din Bistrița ucidea mișelește prin împușcare, fără proces și înainte de condamnare, trei oameni.

Cel mai însemnat dintre ei era căpitanul **Leonida Bodiu**, inițiatorul și conducătorul "**Ligi Naționale Creștine**", cea mai importantă organizație anticomunistă din județul Năsăud în acele timpuri, ca număr de aderenți, dar și ca organizare și activitate. Ceilalți doi uciși erau oamenii cei mai de încredere ai căpitanului, **Ioan Burdeț** din Rebrîșoara și **Dumitru Toader** din Rebra.

Căpitanul s-a născut la 16 ianuarie 1916 în satul Poiana Ilvei, în familia învățătorului **Ioan Bodiu**, originar din Rebrîșoara, și a soției acestuia, **Paraschiva**, născută Pop, fată de gospodari din Poiană.

A rămas orfan de mic copil de ambii părinți. Mama i-a murit la nașterea fratelui său cu doi ani mai mic, **Viorel**, iar tatăl pe când avea doar șapte ani. Astfel cei doi frați, **Leonida** și **Viorel**, aveau să fie crescuți de către bunicii lor dinspre mamă.

A urmat cursurile școlii primare în satul natal, după care, sprijinit de bunici, a hotărât să îmbrățișeze cariera militară. De aceea s-a înscris la Liceul Militar din Târgu Mureș, pe care l-a absolvit cu rezultate deosebite, în anul 1940 obținând gradul de sublocotenent de infanterie. Și-a desăvârșit apoi studiile militare la Școala de

Ofițeri din Sibiu și Academia Militară din București. A funcționat ca ofițer de contrainformații în cadrul Batalionului I Grăniceri de Gardă din Ploiești, în corpul de gardă al regelui.

Izbucnind războiul contra Uniunii Sovietice, în anul 1941 este trimis pe front cu Divizia 13 infanterie ajungând translator de limbă germană într-un comandament german. După aproape 2 ani de front cade prizonier în iarna anilor 1942-1943 la Stalingrad, având aceeași soartă cu fratele său **Viorel**, căzut prizonier la sovietici la Cotul Donului.

A văzut, în constituirea din rândul prizonierilor români a Diviziei "Tudor Vladimirescu", șansa acestora de a scăpa cu viață din mizeriile lagăre sovietice. De aceea s-a înscris și el și a contribuit activ la constituirea respectivei mari unități militare, acțiune ce era coordonată de Ana Pauker.

În toamna anului 1944 revenea în țară pe frontul antifascist ca ofițer responsabil cu activitățile de cercetare a pozițiilor inamice în Regimentul Nr. 2 - Infanterie din cadrul Diviziei "Tudor Vladimirescu".

Din acest moment, cel puțin pentru un timp, informațiile pe care le avem despre situația căpitanului devin contradictorii. Unele surse de informații susțin că filogerman fiind, undeva între Sfântu Gheorghe și Oradea a evadat trecând linia frontului, altele că pe același traseu ori mai târziu în Munții Tatra a fost luat prizonier de către nemți ¹⁶⁰.

Cert este că **Leonida Bodiu** a ajuns în Germania, unde l-a găsit încheierea celui de-al doilea război mondial la 9 mai 1945. În 1946 se întoarce în țară, se pare că se prezintă la unitatea sa din Ploiești, dar curând a fost arestat și închis în închisoarea militară

¹⁶⁰ Pentru prima variantă a se vedea Dr. Cornel Pop, *Iadul Comunist*, Ed. Signata, Timișoara, 2002, p. 78. Pentru a doua variantă a se vedea mărturisirile fratelui căpitanului, Viorel Bodiu, *Fratele meu, ostaș în divizia Tudor Vladimirescu, împușcat pe Dealul Crucii*, în "Memoria - Revista gândirii arestate", nr. 22, Uniunea Scriitorilor, București, decembrie 1997.

de la Uranus din București ¹⁶¹. În Uranus a și fost văzut de către **Dr. Cornel Pop**, ajuns acolo pentru judecată în cauza "Sumanele Negre" în noiembrie 1946, căpitanul găsindu-se închis la parterul clădirii, de unde îi făcea semne cu mâna. Dar nu după mult timp Leonida Bodiou a fost eliberat din închisoare, probabil la intervenția Anei Pauker, care îl cunoștea din timpul constituirii Diviziei "Tudor Vladimirescu".

Mai departe **Dr. Cornel Pop** povestește: *"Nu știu ce a învățat Bodiou prin București, ca protejat al tovarășei, dar într-o bună zi mă pomenesc că vine să mă viziteze la Uranus însoțit de soția fratelui meu Marius, Leontina Pop, care era profesoară. A fost o bucurie să aflu vești despre familie, să primesc lenjerie de schimb și ceva alimente. Bodiou avea să-mi mărturisească că, din ordinul Anei Pauker, ca organizator și colaborator apropiat, pregătise un raport privitor la constituirea Diviziei și care au fost urmările acestei acțiuni. Vorbea în șoaptă, dar ochii îi străluceau când îmi spunea că va preda un exemplar din raport lui Iuliu Maniu, care va fi în stare cu adevărat să aprecieze cât rău a făcut această formație militară României și câți oameni au murit în locul rușilor, fiindcă ei, românii, erau trimiși să lupte în cele mai grele locuri"*¹⁶².

Se spune că Ana Pauker i-ar fi propus să se înscrie și să activeze în partidul comunist, dar căpitanul a refuzat. Refuzul a provocat despărțirea sa de viitorul general **Otto Haupt**, sas originar din Bistrița, vechi camarad de arme și prizonierat, care, acceptând pactul cu comuniștii, avea să devină curând ministru responsabil cu aprovizionarea armatei române, lui Bodiou înscenându-i-se un proces sub acuzația de crimă de înaltă trădare, în cadrul căruia a fost condamnat la 25 de ani muncă silnică.

¹⁶¹ Informație primită de la nepotul căpitanului, inginerul Leonida Bodiou din Bistrița.

¹⁶² Dr. Cornel Pop, op. cit., p. 79.

De frica arestării, chiar înainte de pronunțarea sentinței, **Leonida Bodiu** părăsise Bucureștiul, revenind în Năsăud, unde a funcționat câteva luni ca profesor la Liceul "George Coșbuc". Apoi vechiul său camarad de arme, **generalul Cambrea**, se pare că i-a trimis căpitanului o carte poștală cu următorul conținut: "**Este cazul să nu mai duci boala ta pe picioare, internează-te în spital**"¹⁶³.

Mesajul îi sugera de fapt căpitanului să se ascundă întrucât urma să fie arestat. Dacă ceea ce le-a povestit căpitanul oamenilor săi era adevărat, apare ca neverosimilă varianta că Leonida Bodiu ar fi revenit în zona Năsăudului trimis de către securitate cu următoarea misiune, pe care n-a îndeplinit-o cum i s-a cerut, de unde i s-a tras moartea:

*"... Te vei duce, așadar, acolo, te vei da drept urmărit de securitate, vei spune că ești omul americanilor, care vor veni în curând să elibereze țara, că în sfârșit ei trebuie să se organizeze ca să poată da în cap anticriștilor de comuniști. Te duci, faci agitație - ești doar intelectual, fii de învățător și fost ofițer, om cu priză -, îi aduni pe toți reacționarii într-o organizație mare politică, venim noi și ... după aceea treaba noastră"*¹⁶⁴.

După ce a aflat despre condamnarea sa, căpitanul umbla în satele din jurul Năsăudului travestit în țăran, încercând să dea cât mai puțin de bănuț celor care îl vedeau și poate un alibi milițienilor care dorind să se asigure pentru orice eventualitate, inclusiv în caz de răsturnare a regimului, nu l-au arestat, deși îi cunoșteau adevărata identitate. Ori poate că nu a fost arestat, fără ca el să-și dea seama, tocmai pentru a putea îndeplini misiunea pe care se spune că ar fi primit-o de la securitate, dar despre care nu știa nimic. Oricum, securitatea cunoștea activitatea căpitanului.

¹⁶³ Informație primită de la Victor Nedelea fost președinte al A. F. D. P. - Filiala B-N, fost membru activ al organizației Liga Națională Creștină, care a afirmat că o deține din mărturisirile făcute oamenilor săi de către însuși căpitanul Leonida Bodiu.

¹⁶⁴ Teohar Mihadaș, *Pe Muntele Ebal*, Ed. Clusium, Cluj, 1990, p. 25.

Asfel, sub nr. 431/21 noiembrie 1948, chestorul **Ioan Olteanu** de la poliția Bistrița trimitea șefului securității, **Viorel Gligor**, următoarea notă informativă:

"... Căpitanul Bodiu Leonida, urmărit de securitate, vizitează târgurile de marți la Bistrița și joi la Năsăud, având misiunea de a aproviziona pe cei înrolați în Armata Albă ... Diferiți țărani fac haz văzând că cei urmăriți, și în special Leonida Bodiu, stau de vorbă cu polițiștii în târguri mai ales în Năsăud și nimeni nu le face nimica"¹⁶⁵.

Căpitanul și-a stabilit inițial ascunzișul în Rebrîșoara, unde a și constituit primul nucleu al organizației sale format din 8 oameni, pentru că acolo avea rude din partea tatălui, subordonați și prieteni din viața militară și din război, care s-au arătat dispuși să îl cazeze clandestin, să-l asculte, să se organizeze și să se înarmeze sub comanda sa, în vederea participării alături de americani la înfrângerea sovieticilor în momentul declanșării războiului dintre aceștia și la eliberarea țării de comunism.

I-au fost tăinuitori și simpatizanți preoții **Emil Irini** și **Ioan Mihalca**, învățătorul **Macedon Pop**, chiar și milițienii **Băbălău** și **Citrea**, dar dintre toți rebrîșorenii, cel mai fidel și devotat om i s-a arătat **Ioan Burdeț**.

Ioan Burdeț era un om deosebit ca stare materială, având cârciumă în mijlocul satului, dar și ca intelect, dovadă că avea aparat de radio la care ascultau emisiunile de la posturile de radio "Vocea Americii" și "Radio Londra", ce anunțau iminenta izbucnire a noului război eliberator. Cârciuma lui a devenit curând loc de întâlnire a membrilor organizației și centru al legăturii cu organizațiile componente din Rebra, Parva și Năsăud - Lușca.

Organizația cea mai numeroasă ce s-a constituit mai apoi, cuprinzând 14 oameni înarmați cu 13 arme, cartușe și grenade, iar ca tăinuitori și simpatizanți chiar preotul comunei **Ștefan Mureșan**, șeful de post **Dumitru Midrigan** și notarul primăriei

¹⁶⁵ A. N., D. J. B-N, Fondul Poliția de Reședință Bistrița, dosar 9/1948, f. 192.

Valer Căpâlna, a fost cea din Rebra, condusă de către morarul **Dumitru Toader**, numit - datorită meritelor sale - vicepreședintele organizației, al doilea în ierarhie după căpitan.

Dumitru Toader, om respectat în sat, fusese primar al Rebrei între 23 iunie 1946 - 24 august 1947. Fusese schimbat la instituirea comisiei interimare de conducere a comunei, în care pătrunseseră masiv comuniștii, fiind declarat exploatare. Nu se uitase și fusese acuzat de asemenea că era născut în America și că la alegerile din 1946 nu permisesse falsificarea voturilor, neimplicându-se în oprirea sătenilor care îi luaseră la bătaie pe delegații comuniști de la secția de votare. A fost omul care a contribuit decisiv și la formarea organizației din comuna vecină Parva, unde aveau să devină membri șapte săteni.

Ioan Burdeț și Dumitru Toader au fost cei care au recrutat în organizație și pe lușcanii: preot **Ioan Vălean**, **Vasile Epure** și **Ioan Gălan** – ultimii doi, țărani, care aveau să contribuie la aducerea în organizație a încă nouă oameni din satul lor și din Năsăud.

Activitatea căpitanului, în vara și toamna anului 1948 și în iarna anului 1948-1949 până la arestare, a constat în deplasarea în secret în mai multe rânduri în cele 4 comune unde se constituiseră nuclee ale organizației conduse de un președinte și un secretar. Acolo conducea ședințe în care îi informa pe participanți despre conținutul emisiunilor posturilor de radio occidentale cu privire la iminentul conflict armat dintre anglo-americani și sovietici, contribuia la atragerea de noi membri și primea jurământul acestora, trasând în același timp sarcini pentru înarmarea membrilor organizației. A editat și un manifest, care a fost multiplicat cu aparatura prefecturii din Bistrița și răspândit în mai multe localități ale județului, în care îndemna populația să se pregătească pentru a lupta împotriva sovieticilor alături de americani în războiul ce urma să înceapă, pentru răsturnarea regimului comunist instaurat în România și revenirea la regimul democratic condus de către Majestatea Sa Regele Mihai I.

A urmat arestarea, în noaptea de 12/13 februarie 1949, a membrilor organizației, care au putut fi prinși, în Rebrișoara, Rebra și Parva.

Căpitanul, aflat în Rebrișoara, a apucat să fugă pe Gersa în sus, găsind găzduire în case de pe dealuri la rebrișoreni, rebreni și părveni. Era împreună cu învățătorul **Dumitru Sângeorzan** din Rebrișoara, căutat și el de securitate de mai multă vreme pentru activitate legionară, precum și cu câțiva oameni de încredere, între care **Firidon Georgiță** din Rebra, **Ilie Călini** și **Dumitru Rus** din Parva.

Nu a putut fi prins timp de mai bine de 2 luni, deși companii de jandarmi și securiști au scotocit văile și dealurile Gersei, Rebrei și Parvei. Atunci securiștii au recurs la o stratagemă. Au reușit să introducă în grupul de fugari în care se afla Leonida Bodiu pe plutonierul **Alexandru Moraru** - șeful sectorului de miliție din Năsăud.

Moraru fusese chemat, în Bistrița, în fața maiorului Viorel Gligor - comandantul securității, care i-a spus că deține probe că era rudă și prieten cu Bodiu, că știa despre organizația acestuia și nu își informase superiorii, ba chiar îl avertizase în ianuarie 1949 că era urmărit pentru a fi arestat. Acum era pus în fața a două variante: ori îl trădează pe Bodiu și contribuie la prinderea lui, ori își pierde serviciul, este arestat și condamnat. A ales trădarea.

Scenariul prinderii lui Bodiu a fost întocmit la securitate și astfel Moraru s-a prezentat la începutul lunii martie 1949 în dealul numit "Semne", la **Dumitru Nedelea lui Vartolomei** din Rebra, care se ascundea acolo într-o casă adăpost pentru animale. I-a povestit că el era pe punctul de a fi arestat de către securitate pentru că nu denunțase organizația și pe căpitan, că a hotărât să se alăture căpitanului pentru a scăpa și l-a rugat să-l ajute pentru a găsi grupul în mijlocul căruia se afla căpitanul. Cunoscând bine ascunzișurile grupului de fugari în casele din "Dealul lui Capătă", din "Poiană", din "Valea Lazului", din "Semne" și din "Brădățel", Nedelea a făcut întâlnirea plutonierului cu căpitanul Bodiu.

Apoi într-o seară, când fugarii în mijlocul căroră se afla și căpitanul au vrut să doarmă în casa lui Nedelea din "Semne",

plutonierul Moraru le-a spus că e periculos să rămână acolo deoarece știa că acolo se plănuise o ambuscadă a jandarmilor și securității.

Și, într-adevăr, previziunile sale s-au adeverit. A doua zi dimineața devreme casa a fost înconjurată de trupe, dar fugarii nu erau acolo. Au împușcat în picioare pe soția lui Nedelea, care avea să rămână oloagă pe viață. Așa a câștigat Moraru încrederea căpitanului.

În aceste condiții Moraru a putut juca rolul lui Iuda, când la sfârșitul lunii martie 1949, cu bună știință l-a invitat pe căpitan să îl însoțească la o petrecere în Sângeorz Băi, informând din timp securitatea despre locul unde se aflau¹⁶⁶.

Noaptea, trupe de jandarmi și securitate au înconjurat casa din Sângeorz în care se afla căpitanul, l-au luat pe nepregătite fără a avea timp să riposteze, l-au legat și l-au adus la securitatea din Bistrița. Pentru trădarea sa, plutonierul Moraru avea să revină în serviciul său, a fost înaintat în gradul de plutonier major și “în loc de arginți” a primit decorația Steaua R.P.R., clasa a V-a, dar mai apoi, în anul 1950, a fost exclus din partidul communist, scos din miliție, dus la Canal, purtat prin mai multe închisori, fiind eliberat din Penitenciarul Oradea abia la 28 iulie 1953.

Iată cum era prezentat Moraru în procesul verbal de excludere întocmit la data de 5 august 1950, în subcomisia 2 de verificare din Bistrița: *“Este un element dușmănos regimului nostru – singur a recunoscut că până în 1949 a stat sub influența propagandei reacționare. A văzut rău U.R.S.S. și regimul nostru... Începând din anul 1947 a avut legături cu locotenentul deblocat Bodiș (fost spion german), care a început să organizeze o bandă subversivă pe raza sectorului lui Moraru Alexandru – adică în plasa Năsăud. În vara anului 1948 a luat parte la petreceri cu acest Bodiș Leonida și cu alți membri ai organizației subversive înafara comunei Rebrîșoara (unde era sediul organizației), cu toate că în acel timp Bodiș era urmărit de organele securității. Mai târziu,*

¹⁶⁶ Episodul prinderii căpitanului Leonida Bodiș le-a fost povestit de către el însuși oamenilor săi închiși la securitatea din Bistrița. Noi l-am aflat încă din anul 1990 din povestirile rebrenilor Vasile și Victor Nedelea.

când organele securității (în ian.1949) depuneau eforturi mari pentru a nimici această bandă subversivă “Garda Albă” – în frunte cu Bodiu, Moraru l-a avertizat pe Bodiu Leonida – printr-un membru al organizației subversive. Fiind prins de organele securității că a avut legături cu Bodiu Leonida și pus în fața faptului că sau îl aduce pe Bodiu, sau este și el arestat, a preferat mai bine să plece în munți și astfel a fost prins Bodiu. După lichidarea acestei bande, cu toate că se știa despre activitatea lui trădătoare, chiar și căpitanul miliției Popescu Mihail a fost de acord și l-a sprijinit pentru a fi avansat și chiar decorat, dând o interpretare greșită felului în care acest Moraru l-a prins pe Bodiu”¹⁶⁷.

Și căpitanul Popescu Mihai - comandantul Miliției județului Năsăud - șeful direct a lui Moraru, a fost exclus din partidul comuniștilor în 1950 și scos din miliție, aducându-i-se următoarele acuze: *“A propus pentru evidențiere și decorare pe plutonierul major Moraru Alexandra – șeful sectorului de miliție Năsăud, care a avut legături strânse cu șeful unei bande subversive a lui Bodiu Leonida cu care era înrudit și care avea legături cu străinătatea, având legături cu el în anul 1947. În 1949 a avertizat pe Bodiu Leonida să fugă, fiind urmărit de organele securității pentru a fi prins. Aflându-se de legăturile lui Moraru cu Leonida Bodiu, organele de securitate au stat de vorbă cu tov. Popescu Mihai ca comandant de miliție județeană și cu ajutorul lui a fost chemat Moraru la securitate unde i s-a pus problema, ori îl aduce pe Bodiu din pădure, sau rămâne arestat. Pus în fața faptelor, Moraru a preferat să plece în munți și l-a prins pe Bodiu. Tov. căpitan Popescu știa despre acest lucru încă din februarie 1949. Deasemenea a fost avertizat de către organele securității și în octombrie 1948 că Moraru este un element dubios, când Moraru a fost respins de la o acțiune unde a fost propus de Popescu Mihai.*

¹⁶⁷ A.N.D.J.B-N. fond Comisia județeană de verificare P.M.R., dosar 12/1949-1950, pp. 299-300.

În rapoartele sale către regionala Cluj, a dat totuși altă interpretare felului cum Moraru l-a prins pe bandit reieșind că Moraru este un element excepțional, devotat și că prinderea lui Bodiu i se datorește lui și ca atare miliției, prin care vroia să se evidențieze și el. La decorările făcute, a elementelor evidențiate cu ocazia zilei de 23 august 1949, la fel, în loc să sesizeze organele superioare a miliției asupra unui fapt împlinit deja în legătură cu Moraru, a fost de acord în mod conștient ca Moraru să fie decorat, în urma căruia a primit decorația “Steaua R.P.R. Cls. V-a, cu care ocazie Popescu a fost decorat cu aceeași decorație”¹⁶⁸.

După arestare, pentru Leonida Bodiu au urmat interogatoriile. A fost demn, ba chiar i-a înfruntat pe securiști. A îndrăznit să refuze să vorbească în prezența sublocotenentului **Liviu Pangrațiu**, afirmând că acesta nu avea calitatea să îl ancheteze atâta timp cât fusese legionar școlit în Germania, cu care se întâlnise în timpul cât fusese el însuși prizonier în lagăr la nemți.

Poate această atitudine să fi grăbit sfârșitul vieții căpitanului, precum și a principalilor lui colaboratori, Ioan Burdeț și Dumitru Toader, pentru că, trebuie remarcat, conducătorul comandoului care avea să-i împuște pe cei trei în ziua de 24 iunie 1949 în "Dealul Crucii", avea să fie chiar Pangrațiu.

Mai mult, am întâlnit în discuțiile pe care le-am avut pentru documentarea noastră persoane care au afirmat că însuși Pangrațiu i-ar fi ucis cu rafale de pistol automat. Înclinăm astfel să dăm crezare afirmațiilor fostului angajat al securității de atunci, **Flaviu Urs**, cu care am stat de vorbă cu un an înainte de decesul său, că în seara zilei în care s-a comis crima însuși Pangrațiu i-ar fi mărturisit tulburat că el i-a ucis din ordinul comandantului

¹⁶⁸ Ibidem, pp. 304-305.

securității, maiorul Gligor Viorel¹⁶⁹. Dealțul Pangrațiu, pentru a motiva crima a cărui scop real a fost intimidarea opozițivilor regimului, raporta telefonic la 8 iulie 1949 superiorilor că cei trei arestați, în timp ce dezgropau un depozit de armament pe care chipurile îl aveau acolo în deal, au încercat să fugă de sub escortă.

Iar pentru ca totul să se desfășoare după tipicul securisto - kaghebigist, între cele 66 de persoane judecate și condamnate în procesul mișcării "Liga Națională Creștină" ce s-a desfășurat în zilele de 4, 5 și 10 noiembrie 1949 la Tribunalul Militar Cluj se aflau și morții din Dealul Crucii.

Au fost condamnați "*cu unanimitate de voturi, în contumacie și fără acordare de circumstanțe*":

Bodiu Leonida - la 25 de ani muncă silnică, 10 ani degradare civică și confiscarea averii;

Burdeț Ioan și **Toader Dumitru** - la 20 de ani muncă silnică, 10 ani degradare civică și confiscarea averii.

În plus, deși erau morții, uciși de către securiști, cei trei mai erau obligați și să plătească statului cheltuieli de judecată de 20.000 lei .

¹⁶⁹ Liviu Pangrațiu - în anul 2009 locuitor al Clujului în vârstă de 90 de ani - socotit conducătorul comandoului criminal din anul 1949, afirma că deși a participat la acțiunea respectivă, a avut doar misiunea de a comanda grupul de soldați în termen de securitate, ce aveau misiunea ca aflați departe de locul crimei să efectueze paza zonei cei care au săvârșit crima fiind colegii săi Săsărman, Herța, Iepure, Catarig și Mureșan. Apud *Interviu cu un securist: Reconstituirea unei crime* în „Evenimentul Zilei”, București, 30 aprilie 2009.

Epilog

În zilele de 27 și 28 aprilie 2009, în baza unor studii, mărturii și sesizări¹⁷⁰ asupra crimei săvârșite de către cadre ale Securității din Bistrița la 24 iunie 1949 și a cererilor scrise ale unor rude apropiate ale victimelor, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România a desfășurat în Dealul Crucii, în zona de întâlnire a limitelor de hotar a satelor Nepos, Feldru și Rebra, o acțiune de căutare a gropii comune și deshumare a rămășițelor pământești a martirilor Leonida Bodiu, Ioan Burdeț și Dumitru Toader. Locul mormântului a fost identificat pornind de la crucea de metal ridicată acolo în hotarul Neposului, în anul 1992, de către Dumitru Dumitru, fiul lui Toader Dumitru și în baza indicațiilor martorilor oculari Teofil Ivașcu din Rebra și Verginica Cârcu din Nepos.

După terminarea dezvelirii osemintelor celor trei martiri, la locul mormântului a avut loc o slujbă religioasă oficiată de către părintele Vasile Rus – preotul paroh actual al Neposului - nepotul lui Dumitru Toader, care împreună cu enoriașii parohiei Nepos a sprijinit echipa de arheologi a Institutului pe tot parcursul activității acesteia. Rămășițele pământești ale lui Leonida Bodiu, Dumitru Toader și Ioan Burdeț au fost apoi extrase, separate și împachetate în prezența unui procuror și a unui ofițer criminalist de poliție, care au preluat osemintele pentru a fi transportate și supuse unei expertize de specialitate la Laboratorul de Medicină Legală Bistrița.

În ziua de 24 iunie 2009, la împlinirea a exact 60 de ani de la săvârșirea crimei, rămășițele pământești ale celor trei martiri au fost reînhumate în Cimitirul din Municipiul Bistrița cu onoruri militare, în prezența unui sobor de preoți condus de către

¹⁷⁰ Un studiu pe bază de documente și mărturii cu privire la crima din Dealul Crucii, în Viorel Rus, *Rezistența anticomunistă în județul Bistrița-Năsăud (1945-1989)*, Ed. Ioan Cutova, Bistrița, 2005, pp. 54-60, 348-363, 479-504. O sesizare am înaintat Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România, datată 20 iulie 2007.

Preasfințitul Episcop Vasile Someșanul, a urmașilor acestora și a unui numeros public.

Studiu publicat în vol.: Viorel Rus, Rezistența anticomunistă în județul Bistrița-Năsăud (1945-1989), Ed. Ioan Cutova, Bistrița, 2005

LEONIDA BODIU, EROU SAU TRĂDĂTOR?

Vasile RUS

Viața lui Leonida Bodiu, reconstituită după propriile sale declarații date în anchetă, ar putea constitui punctul de plecare al unui scenariu de film. Pe baza noilor dovezi primite de la C.N.S.A.S, în acest an suntem în măsură să aducem în fața cititorilor noștri noi aspecte din viața locotenentului Bodiu Leonida și a organizației sale Liga Națională Creștină.

Trebuie să menționăm faptul că în biografia locotenentului Bodiu Leonida există două incertitudini:

- dacă a dezertat la nemți ca ofițer al Diviziei “Tudor Vladimirescu” sau a căzut prizonier;
- dacă organizația Liga Națională Creștină ar avea la baza constituirii ei o înscenare a Securității, într-o înțelegere care să fi existat în prealabil între Bodiu Leonida și Securitate.

În cazul primei incertitudini știm că potrivit declarației pe care Leonida Bodiu o dă în fața Securității la data de 5 aprilie a anului 1949, a fost integrat în Serviciul Secret al Armatei ca ofițer de contrainformații în cadrul Batalionului I Grăniceri de Gardă din Ploiești. În această calitate el primește misiunea de a urmări în secret pe toți ofițerii și civilii care intră în contact neoficial cu autoritățile germane din zona petroliferă a orașului Ploiești. Astfel, locotenentul Bodiu Leonida a oferit Serviciului Secret mai multe date despre căpitanul Otto Haupt, căruia i-a demască unele vulnerabilități privind colaborarea acestuia cu șeful Gestapoului din Ploiești, Luptar Victor. Legația germană a aflat de activitatea conspirativă a locotenentului Bodiu Leonida și va cere conducerii unității sale militare să fie trimis pe front, ocazie cu care și-a atras și ura căpitanului Otto Haupt, viitorul general de Corp de Armată

și Secretar General în Ministerul Apărării Naționale condus de Emil Bodnăraș.

Locotenentul Leonida Bodiou este trimis pe front cu Divizia 13 Infanterie și în iarna anului 1942 cade prizonier în zona Stalingradului. În timpul prizonieratului devine președintele mișcării antifasciste din lagărul de ofițeri, prilej cu care se întâlnește din nou cu dușmanul său de moarte, Otto Haupt, căzut și el prizonier la ruși în noiembrie 1942. Conflictul dintre cei doi continuă și în lagăr, astfel Bodiou mărturisește că: ”într-o zi, pe când conduceam lucrările de refacere a bordeelor m-am pomenit inspectat de Otto Haupt care m-a admonestat cu cuvinte grele în fața subalternilor mei, apoi a raportat Diviziei că unitatea mea nu lucrează. În această situație am raportat colonelului Spakovski trecutul filogerman al lui Haupt”.

După întemeierea Diviziei ”Tudor Vladimirescu” Bodiou Leonida va fi numit ca ofițer responsabil cu operațiunile tactice. În urma luptelor de la Oradea, Șeful Statului Major al Diviziei, generalul Cambrea, va fi rănit iar comanda Diviziei va fi dată colonelului Otto Haupt., Acesta va căuta să se răzbune pe Bodiou încredințându-i cele mai grele misiuni de luptă, cum era controlul intervalelor neocupate dintre unitățile de luptă. În urma executării cu succes a misiunilor, locotenentul Bodiou este propus la gradul de căpitan și la decorație, însă a fost înlăturat de către Haupt de la primirea acestor merite.

În noaptea de 25 ianuarie a anului 1945 fiind trimis să schimbe o unitate de cazaci, locotenentul Bodiou Leonida este capturat de o patrulă germană pătrunsă în spatele liniei române. Este judecat și condamnat la moarte de un tribunal german, apoi grațiat și internat într-un lagăr de evrei din Ebensee, Austria.

În luna iunie a anului 1946, la revenirea în țară, la presiunile generalului Otto Haupt, ajuns Subinspector al Armatei pentru Educație Culturală Politică, lui Bodiou Leonida i se înscenează un proces cu acuzația de dezertare la inamic. Deși în apărarea lui vor da mărturie mai mulți ofițeri ca generalii Cambrea, Ciobanu, Maltapol și colonelul Dinescu și deși Bodiou a prezentat în instanță mai multe acte care-i dovedeau nevinovăția

(de exemplu: copia de pe sentința de condamnare la moarte și comutarea pedepsei în Germania) la presiunile generalilor Otto Haupt și Petrescu Dumitru este condamnat în lipsă, nefiind citat de instanță, la 25 de ani de închisoare. În dosarul lui Bodi, mărturiile date de unii ofițeri, care au stat la baza condamnării lui erau neconcludente și date sub presiune. Toate acestea rezultă dintr-o notă informativă a Securității din data de 6 mai 1949, aflată în arhiva C.N.S.A.S. din care rezultă că: ”procesul a trăgănat mult, mulți ofițeri au depus la proces mărturii favorabile lui Bodi, astfel că a fost necesară intervenția energică a generalului Petrescu Dumitru, Director Superior al Armatei pentru Educație Culturală Politică, pentru a termina procesul cum se dorea, cu condamnarea lui Bodi. Certitudinea că locotenentul Bodi a dezertat a dispărut și au rămas numai niște acte neconcludente la dosar. Studiind acele acte în atmosfera de acum, nu se poate afirma cu certitudine că ofițerul a dezertat; este posibil să fi fost prins în urma unei neglijențe. Este posibil să nu fi fost dușmănos ideii Diviziei iar activitatea sa negativă să fi fost rezultatul caracterului său de intrigant.”

Iar noi ne permitem astăzi să afirmăm, pe baza noilor dovezi din arhiva C.N.S.A.S. că, în calitate de ”intrigant”, Bodi Leonida a cunoscut multe informații compromițătoare din trecutul generalului Otto Haupt, ceea ce i-a adus ura și răzburarea viitorului comandant al Regiunii II Militare, cu influențe importante în cadrul conducerii regimului comunist, ceea ce a dus la organizarea unui proces simulacru, cu ignorarea probelor concludente aflate în dosarul cauzei.

În cazul celei de a doua incertitudini din biografia locotenentului Bodi Leonida există două ipoteze de lucru. Prima ipoteză este susținută de către scriitorul Teohar Mihadaș. Acesta susține, în cartea sa ”Pe muntele Ebal”, că Leonida Bodi ar fi revenit în zona Nășăudului trimis de către Securitate cu următoarea misiune, pe care nu a îndeplinit-o cum i s-a cerut, de unde i s-a tras moartea: ”te vei duce așadar acolo, te vei da drept urmărit de Securitate, vei spune că ești omul americanilor, care vor veni în curând să elibereze țara, că în sfârșit trebuie să se

organizeze ca să poată da în cap anticriștilor de comuniști. Te duci, faci agitație, ești doar intelectual, fiu de învățător și fost ofițer, om cu priză, îi aduni pe toți reacționarii într-o organizație mare politică....venim și noi...după aceea ...e treaba noastră”.

În susținerea acestei ipoteze Mihadaș invocă faptul că șeful Securității Cluj colonelul Mihai Patriciu, evreu la origine, ar fi stat o vreme în lagărul de la Auschwitz împreună cu Leonida Bodiș, iar după sosirea în țară intrase în Securitate ajungând la gradul de colonel. Un alt argument este acela că dintre toți cei închiși în beciurile Securității din Bistrița toți au fost maltratați și bătuți groaznic de subalternii călăului Liviu Pangrațiu, nu și Bodiș Leonida, care a beneficiat de un regim special, fiind ținut doar încătușat. Ipoteza este susținută și de fostul general de Securitate Neagu Cosma care scrie într-o lucrare cu caracter memorialistic că pentru el: ”întreaga organizație Garda Albă ar fi fost o înscenare pusă la cale de colonelul Mihai Patriciu”.

Dintr-o notă informativă cu numărul 446 a Securității Bistrița adresată Securității Cluj dată de notarul Stoicescu din comuna Slătinița în care el răspunde întrebărilor puse de un informator în legătură cu existența Gărzii Albe, el spune astfel: ”partizani nu există în județ, aceștia fiind hoți de drept comun ori formațiuni de partizani lansate de Ministerul de Interne cu scopul, fie de a capta pe acei care ar voi să fugă în munți, fie de a crea grupuri de partizani proprii care să se afle deja pe teren în momentul unui conflict pe plan extern, cu reflexe interne”.

*Erou sau trădător?
Locotenentul Leonida Bodiu*

A doua ipoteză este aceea că după procesul simulacru în urma căruia a fost condamnat la 25 de ani de închisoare, Leonida Bodiu se retrage în zona Văii Someșului și datorită nedreptăților făcute lui de către autoritățile comuniste pune bazele organizației anticomuniste Liga Națională Creștină la cererea locuitorilor de aici, după cum rezultă din declarațiile membrilor ei Toader Dumitru, Burdeț Ioan, Iepure Vasile, Ordace Vasile, aflate în arhiva C.N.S.A.S.: 'amenințările pe care ei le primesc de la

comuniștii din comună, că în caz de război ei vor fi distruși sau deportați în Rusia, teama de colhoz și de mâncat la cazan, hotărârea lor că dacă vor veni acele zile mai bine apucă cu toții pădurile decât să li se ia averile și să capete cu porția de la cazan, de la unul sau de la altul.”

Această ipoteză este susținută de către istoricii Dorin Dobrințu, Oana Ionel și profesorul Rus Viorel. În arhiva C.N.S.A.S nu există nici un act din care să rezulte că Bodiș Leonida ar fi avut vreo înțelegere cu Securitatea. Pentru prinderea lui Bodiș Securitatea a organizat o puternică rețea informativă în zonă, infiltrând informatori în cadrul organizației de rezistență, cum au fost: plutonierul Băjenaru, plutonierul Alexandru Moraru sau agenți ai Serviciului Secret al Armatei ca Leon Ureche și Avir Nășăudeanu.

Din declarația lui Bodiș Leonida aflată în arhiva C.N.S.A.S., rezultă că la un moment dat informatorul Securității, trădătorul Toma Penteker (fost președinte al Ligii Naționale Creștine din Parva) îl acuză pe Leonida Bodiș că ar fi: ”un agent al guvernului, spre a întinde o cursă locuitorilor din comună”; la aceste acuzații Bodiș Leonida îi răspunde cu cuvintele: ’am înființat organizația la cererea oamenilor, și așa îmi este destul de greu să-mi duc crucea singur. Ce v-am cerut a fost să nu ne vindem țara, să ne apărăm ce avem noi mai sfânt, atunci când momentul va veni. Nu pot fi agent al guvernului pentru că am fost în proces cu guvernul și am fost condamnat din ordinul lor. Nu mă supăr dacă mă părăsiți pe mine și îl urmați pe Toma Penteker care mă acuză că nu am legături cu străinătatea, poate are el legături puternice și când voi mai veni la Parva să vă văd pe fiecare dintre voi cu câte un tanc, avion sau tun”.

Un alt indiciu al faptului că Leonida Bodiș nu avea vreo înțelegere cu Securitatea, sau în cel mai rău caz nu a mai respectat această înțelegere, este acela că el intenționa să părăsească țara și să plece în Iugoslavia. Potrivit adresei Securității Cluj cu numărul 2748\1949 către Securitatea București, adresată colonelului Birtaș rezultă că: ”în urma greșitei tactici întreprinsă de către agenții S.S.I. și S.I.A. au fost demascați în acele regiuni iar Bodiș Leonida

a simțit că este urmărit de către autorități și intenționează să părăsească țara și să fugă în Iugoslavia prin punctul de trecere Stamora-Moravița în regiunea Timișoarei”. Pentru a împiedica fuga lui, la sfârșitul lunii februarie a anului 1949, Alexandru Moraru, șeful Sectorului de Jandarmi din Năsăud, prin șantaj este infiltrat de către Securitatea Bistrița prin maiorul Viorel Gligor, în organizația lui Bodi. Moraru se prezintă în fața membrilor organizației și a vărului său, Bodi Leonida, ca un ofițer care s-a hotărât să lupte împotriva regimului comunist.

Pentru a-și păstra funcția din cadrul Jandarmeriei îl va trăda pe Leonida Bodi atrăgându-l într-o cursă, invitându-l la o petrecere în casa unei rude în Sângeorz-Băi. În darea de seamă pe care o dă Securității Bistrița, aflată în arhiva C.N.S.A.S el arată că: ”după mai multe zile am reușit de l-am adus în casă la un nepot de-al meu care aranjase totul înainte. La ora 12 noaptea în 21 martie mașina Securității a venit la casa unde ne găseam, Bodi Leonida a fost ridicat și dus la Bistrița iar eu mi-am luat din nou comanda Circumscripției Năsăud”.

Alte dovezi în susținerea vreunei dintre cele două ipoteze nu există. Leonida Bodi fiind ucis de Securitate la data de 24 iunie 1949 în Dealul Crucii a luat cu el în mormânt adevărul ce a stat la baza constituirii organizației sale. Nici colonelul Liviu Pangrațiu, călăul martirilor din Dealul Crucii nu a vrut să facă lumină în acest caz, refuzând să dea orice amănunte despre cele întâmplate.

Leonida Bodi își încheie declarația dată în fața Securității cu cuvintele: ”acestea sunt toate legăturile și acțiunile mele în care am fost târât în urma situației care mi-a fost impusă fără voie și peste toate așteptările mele”.

Studiu publicat în ziarul Răsunetul, la data de 20 februarie 2013

PREOȚI MĂRTURISITORI ÎN REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ DE PE VALEA SOMEȘULUI

Vasile RUS

În perioada tulbure a anilor 1945-1950 s-au remarcat în lupta pentru rezistența anticomunistă de pe Valea Someșului trei preoți care au avut curajul să lupte împotriva terorii declanșate de regimul comunist. Aceștia sunt: preotul Văleanu Ioan din Lușca, preotul Irini Emil din Rebrișoara și preotul Mureșan Ștefan din Rebra. Toți cei trei preoți au făcut parte din organizația anticomunistă Liga Națională Creștină, condusă de locotenentul Bodiș Leonida, cea mai importantă organizație anticomunistă din județul Bistrița-Năsăud în acele timpuri ca număr de aderenți, dar și ca organizare și activitate.

Pe baza noilor dovezi primite de la C.N.S.A.S. în acest an dar și a mărturiilor urmașilor celor trei preoți, suntem în măsură să aducem în fața cititorilor noi aspecte din viața și lupta celor trei slujitori ai Domnului pentru adevăr și dreptate.

Preotul IOAN VĂLEANU

S-a născut la data de 17 ianuarie 1904 în comuna Mintiu, județul Bistrița-Năsăud, din părinții Vasile și Maria, a slujit în parohiile Suplai și Lușca alături de soția Maria și cei cinci copii, dintre care astăzi mai este în viață doar fiul Vasile, care domiciliază în municipiul Bistrița. În luna noiembrie a anului 1948 după întâlnirea sa cu locotenentul Leonida Bodiș în casa lui Ioan Burdeș din Rebrișoara, pune bazele organizației anticomuniste Liga Națională Creștină în comuna Lușca,

organizație din care au făcut parte șapte membri care au depus jurământul: ’

’În numele lui Dumnezeu cel atotputernic jur credință Majestații Sale Regelui Mihai I și națiunii mele românești să lupt pentru eliberarea ei din jugul comunist. Jur credință Comitetului Ligii Naționale Creștine contra comunismului, supunere Statutului și tuturor hotărârilor sale în orice împrejurare. Jur să păstrez cu sfințenie toate secretele sale față de orișicine. Așa să-mi ajute Dumnezeu”.

Preot Ioan Văleanu

(fotografiile față și profil au fost făcute în arestul Securității comuniste, fiind xeroxate după cele originale din Fișa personală aflată la C.N.S.A.S

Conform fișei personale din arhiva C.N.S.A.S., părintele Văleanu avea orientări politice liberale, iar în calitate de președinte al organizației Liga Națională Creștină din Lușca a condus ședințele organizației, le da îndrumări membrilor ei despre situația internațională, despre declanșarea războiului anglo-

american împotriva U.R.S.S. în primăvara anului 1949 și readucerea în țară a regelui Mihai I. Potrivit Referatului Parchetului Militar Cluj organizația din Lușca a împărțit manifeste cu caracter subversiv iar la sfârșitul lunii noiembrie 1948, trei dintre membrii organizației: Cozan Ioan, Cozmi Nicolae și Tinereanu Emil au sustras din cadrul Judecătoriei Mixte din Năsăud trei arme de vânătoare și un pistol care a fost încredințat părintelui Văleanu, dar acesta, simțindu-se urmărit, l-a ascuns în pădure.

Din declarația dată de părintele Valeanu Ioan la data de 13 martie 1949 în biroul Securității din Bistrița, rezultă că, în cursul lunii martie a anului 1949, părintele i-a trimis alimente lui Bodiu Leonida care se ascundea în munți de organele Securității. La data de 12 martie 1949 părintele Văleanu a fost arestat de Securitate sub acuzația de uneltire contra ordinii sociale și securității poporului. A fost condamnat la data de 10 noiembrie 1949 de Tribunalul Militar Cluj prin sentința nr.1585 din dosarul cu numărul 1229\1949, la 15 ani muncă silnică, 5 ani degradare civică și confiscarea averii.

A petrecut 15 ani în cea mai neagră suferință, în închisorile din Aiud, Poarta Albă, Baia Sprie și la Canal. În tot acest timp, soția părintelui, doamna preoteasă Maria și cei cinci copii, au trecut vreme de 15 ani prin cele mai grele încercări și suferințe, fiindu-le confiscată casa părintească și întreaga avere, fiind urmăriți și monitorizați în permanență de organele Securității, cei cinci copii, potrivit mărturiei fiului Vasile, care se află în viață, fiind dați afară din unitățile de învățământ, reproșându-li-se trecutul tatălui lor.

În anul 1963 părintele Văleanu Ioan va fi eliberat, cu domiciliul forțat în localitatea Lățești, pe malul Dunării, pe brațul Borcea. Aici a petrecut încă un an și jumătate din viață sub stricta supraveghere a Securității și de abia în anul 1964 se va reîntoarce la familie, la soție și la copii, permițându-i-se să reîmbrace haina sfântă a preoției, activând în parohia Dumbrăveni, lângă Reteag, în județul nostru. În anul 1972 se pensionează, purtând în sufletul și în trupul său rănilor și amintirile dureroase din timpul celor 17

ani de detenție, plătind astfel scump curajul de a mărturisi idealul sfânt al libertății și crezul său într-o viață mai bună. A adormit întru Domnul la data de 6 aprilie 1992, ducându-și somnul de veci în Cimitirul din Bistrița.

Preotul EMIL IRINI

S-a născut la data de 17 august 1905, în comuna Rebrîșoara, județul Bistrița-Năsăud, din părinții Dumitru și Elisabeta. A slujit în parohiile Olpret și Rebrîșoara, alături de soția sa Maria și cei doi copii Eleonora și Titus, dintre care astăzi mai este în viață doar fiica sa Eleonora, care domiciliază în comuna Maieru.

Potrivit fișei personale din arhiva C.N.S.A.S., atât înainte cât și după 23 august 1944 părintele Irini Emil avea orientări politice maniste, simpatizând cu Partidul Național Țărănesc.

Pr. Emil Irini, la eliberarea din detenția petrecută la Canal

În anul 1945, într-o predică la o înmormântare în comuna Rebrîșoara, i-a îndemnat pe credincioși să nu se înscrie în Frontul

Plugarilor, existând riscul înființării colhozurilor. Datorită influenței pe care o avea în parohie a împiedicat formarea celulei de partid a Blocului Partidelor Democrate (viitorul Partid Comunist Român) iar în campania electorală din anul 1946 a luptat din răzputeri contra B.P.D. și împotriva regimului de la acea dată. La data de 2 august a anului 1947, cu ocazia unei percheziții domiciliare efectuată de către organele Postului de Jandarmi, s-au găsit în locuința sa două broșuri cu caracter subversiv: ”Bolșevismul și Biserica” și ”Alegerile libere”. La data de 18 iunie 1948, cu ocazia unei înmormântări pe Gersa, părintele Irini Emil a exprimat în predica sa cuvinte cu caracter de frondă la adresa regimului comunist: *”Dragi credincioși, să nu plângeți după mort, că toți suntem muritori, mai bine plângeți după răul ce este astăzi în lume fiindcă și împărații pleacă și își lasă țara însă poate va fi scurt timpul când iarăși se vor întoarce. S-au ridicat la putere oameni răi care nu vor să lase nimic decât să distrugă ce au făcut alții în zeci și sute de ani”*.

Potrivit Referatului Parchetului Militar Cluj, părintele Irini Emil l-a cunoscut pe locotenentul Bodiu Leonida în anul 1946, cu prilejul unei procesiuni religioase făcută la hotar. Acesta i-a propus părintelui să activeze în cadrul organizației Liga Națională Creștină a filialei din Rebrîșoara, lucru pe care părintele l-a acceptat, depunând jurământul în casa lui Ioan Burdeț. Părintele Irini Emil s-a dovedit un membru de încredere al organizației, participând la multe întruniri în casa lui Ioan Burdeț alături de alți membri ai organizației din Rebrîșoara cum sunt: învățătorul Pop Macedon, plutonierul Băjenaru Ilie, șeful unității de jandarmi din Rebrîșoara, plutonierul Băbălau Vâlcu, secretarul unității de jandarmi din Năsăud, învățătorul Sîngeorzan Dumitru din Slătinița. La aceste întruniri se ascultau posturile de radio Vocea Americii și Radio Londra, se cântau cântece patriotice iar locotenentul Bodiu Leonida îi informa pe membrii organizației despre situația internațională și iminența izbucnirii unui nou conflict mondial.

Părintele Irini a primit de la locotenentul Bodiu o serie de pricesne cu caracter naționalist pentru a le cânta în biserică alături de credincioși iar soția părintelui, Irini Maria, a dus o scrisoare a

lui Bodiș Leonida avocatului Androne Dumitru în Bistrița. Prin legăturile și influența sa, părintele Irini a ușurat recrutarea de noi membrii în organizația Ligii Naționale Creștine din Rebrîșoara, primind de la locotenentul Bodiș mai multe manifeste cu caracter tendențios în care se preamăreau forțele anglo-americane și se milita pentru aducerea în țară a regelui Mihai, manifeste pe care le-a împărțit între credincioși.

Potrivit adresei cu numărul 1495 din 14 februarie 1949 a Securității Bistrița, semnată de sublocotenentul Liviu Pangrațiu și adresată Securității Cluj, Burdeș Ioan s-a întâlnit în cursul anului 1948 cu fostul plutonier de Miliție Combei Ioan care a fost înainte de 23 august 1948 agent la Siguranța din Năsăud, întâlnire în cadrul căreia fostul agent din Securitate l-a atenționat pe Burdeș să nu vorbească prea multe cu plutonierul Băjenaru Ilie, șeful unității de jandarmi din Rebrîșoara, deoarece el avea date că acesta este informatorul Securității.

În urma trădării plutonierului Băjenaru, la data de 12 februarie 1949 părintele Irini Emil va fi arestat de Securitate alături de Burdeș Ioan și alți membrii ai organizației, sub acuzația de favorizare a infractorului (ca om de legătură a lui Bodiș Leonida) și uneltire contra ordinii sociale. A fost condamnat la data de 10 noiembrie 1949 de Tribunalul Militar Cluj la trei ani și șapte luni închisoare corecțională, confiscarea averii și doi ani interdicția drepturilor cetățenești. A petrecut trei ani și șapte luni în muncile grele de la Canal, fiind eliberat în anul 1953. Potrivit mărturiei fiicei sale Eleonora care mai este în viață, după eliberare a muncit o perioadă ca pontator la fabrica de cherestea din Lunca Ilvei iar apoi, cu ajutorul părintelui protopop Spiridon Suliciu, a reîmbrăcat haina sfântă a preoției, activând în parohia Rebrîșoara Grui până în anul 1974, când se pensionează, păstrând în suflet amintirea vremurilor în care a avut curajul să spere în virtuțile sfinte ale libertății și adevărului.

A adormit întru Domnul la data de 11 martie 1976, fiind înmormântat în cimitirul din Rebrîșoara.

Preotul ȘTEFAN MUREȘAN

S-a născut la data de 13 octombrie 1920 în comuna Vad, județul Cluj, din părinții Alexandru și Maria. A slujit în parohia Rebra între anii 1945-1981 alături de soția Maria și cei trei copii Teofil, Mircea și Emilia.

Potrivit fișei personale din arhiva C.N.S.A.S., părintele Mureșan avea orientări politice maniste, simpatizând cu Partidul Național Țărănesc. În anul 1946 pune bazele Partidului Național Țărănesc-aripa Alexandrescu în comuna Rebra, ajungând președintele acestui partid ce număra 180 de membrii. La sfârșitul lunii noiembrie a anului 1946, părintele Mureșan Ștefan citea unui grup de țărani din comună din ziarul "Dreptatea", organ al P.N.Ț. Maniu, un articol ce făcea referire la necesitatea organizării de alegeri libere. La data de 20 decembrie 1946 se înscrie de formă în Frontul Plugarilor, unde nu a depus nici o activitate dorind să-și acopere simpatiile politice din trecut.

Potrivit referatului Parchetului Militar Cluj, părintele Mureșan Ștefan l-a întâlnit pe locotenentul Bodiș Leonida în toamna anului 1948 în casa lui Ioan Burdeș din Rebrășoara, ocazie cu care Leonida i-a cerut părintelui să adere la organizația sa. Părintele Mureșan și-a dat acordul susținând moral și material pe Bodiș Leonida și organizația sa din comuna Rebra.

Preot Ștefan Mureșan

(fotografiile față și profil au fost făcute în arestul Securității comuniste, fiind xeroxate după cele originale din Fișa personală aflată la C.N.S.A.S)

La locuința părintelui Mureșan din Rebra s-au ținut ședințe ale organizației Liga Națională Creștină condusă de locotenentul Bodiș Leonida, alături de alți membri ai organizației din Rebra cum sunt: șeful de post Midrișan Dumitru, Toader Dumitru și notarul Căpâlna Valer, depunând jurământul în fața lui Bodiș Leonida.

În timpul alegerilor din 19 noiembrie 1946 nu a susținut Blocul Partidelor Democratice fiind de partea opoziției. Cu prilejul desfășurării alegerilor din anul 1946, primarul comunei Rebra, Toader Dumitru alături de alți vrednici rebreni i-au luat la bătaie pe reprezentanții comuniștilor care au dorit să falsifice rezultatul alegerilor. Cu prilejul acestor evenimente, organele Jandarmeriei din Năsăud au demarat o anchetă care a fost catalogată public de către părintele Mureșan ca ”abuzuri comise de jandarmi”. De asemenea părintele Mureșan a îngreunat mersul cercetărilor îndemnându-i pe oameni să plece din comună și să nu dea declarații în fața organelor de anchetă, de aceea Securitatea

Bistrița îl cataloga într-o notă informativă cu numărul 306 din data de 28 noiembrie 1946 trimisă către Securitatea Cluj ca “un element periculos și dăunător securității poporului”.

În urma trădării lui Penteker Toma, fost președinte al Organizației Liga Națională Creștină din comuna Parva, la data de 12 februarie 1949, părintele Mureșan Ștefan a fost arestat de Securitate sub acuzația de omisiune de denunț, fiind tăinuitor al lui Bodiș Leonida. A fost condamnat la data de 10 noiembrie 1949 la opt luni închisoare corecțională.

După eliberare va reîmbrăca haina sfântă a preoției slujind în parohia Rebra până în anul 1981, când a ieșit la pensie. A adormit întru Domnul la data de 27 decembrie 1995, fiind înmormântat în cimitirul din municipiul Fălticeni, județul Suceava.

În concluzie putem afirma că acești trei vrednici slujitori ai altarului au avut curajul, în vremuri tulburi de grea prigoană, să se împotrivescă terorii regimului comunist și să lupte pentru idealul sfânt al libertății și al respectării drepturilor omului, plătind cu ani grei de temniță acest curaj al lor, făcându-se părtași fericirii pe care Mântuitorul Iisus Hristos o aduce luptătorilor pentru dreptate și adevăr:

”Feriți cei prizonieri pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor”.

Studiu publicat în ziarul Răsunetul, la 11 februarie 2013

DOMNICA BURDEȚ ȘI SUFERINȚA EI

Pr. Vasile RUS

Dintre cele șaiszeci și șase de persoane condamnate în dosarul Liga Națională Creștină -cea mai importantă organizație anticomunistă din județul Bistrița-Năsăud- la ani grei de temniță, pentru că au avut curajul să spere în virtuțile adevărului și libertății, ne impresionează drama trăită de Burdeț Domnica, un copil care la împlinirea vârstei majoratului va cunoaște regimul dur al închisorii comuniste dar și lipsa iubirii părintești, statul comunist, prin organele Securității din Bistrița, lăsând-o orfană de tată.

Pe baza noilor dovezi primite de la C.N.S.A.S în acest an dar și a mărturiei urmașilor, dorim să aducem în fața cititorilor noi aspecte din viața și jertfa ei.

Domnica s-a născut la 16 decembrie 1932 în familia înstărită a cârciumarului Burdeț Ioan și Sânefta din Rebrișoara. Tatăl ei a avut curajul să-l primească în casa lui pe locotinentul Bodiș Leonida, conducătorul Ligii Naționale Creștine, al cărei membru va deveni și el. În casa lui Ioan Burdeț vor avea loc mai multe întruniri ale Ligii Naționale Creștine, întruniri care aveau menirea să-i pregătească pe membrii organizației din Rebrișoara să reziste în fața terorii regimului comunist prin organizarea mișcării de rezistență anticomunistă, cu idealurile ei: alegeri libere și democratice, readucerea regelui Mihai I în țară și respectarea drepturilor omului în fața abuzurilor regimului comunist.

În primăvara anului 1949 membrii organizației Liga Națională Creștină din Rebrișoara vor fi arestați, printre ei aflându-se și Burdeț Ioan și fiica sa Domnica. Dacă Burdeț Ioan va fi acuzat de crimă de uneltire contra ordinii sociale, fiica acestuia, Domnica, va fi acuzată că, în calitate de tăinuitor a

locotonentului Bodiș Leonida, a știut despre organizația lui subversivă și a întreținut corespondență cu el

*Domnica, fiica lui Ioan Burdeș
(fotografiile față și profil au fost făcute în arestul Securității comuniste,
fiind xeroxate după cele originale din Fișa personală aflată la
C.N.S.A.S)*

În fapt, potrivit Referatului Parchetului Militar Cluj: "Burdeș Domnica a avut legături cu Bodiș Leonida care a fost găzduit mai mult timp în casa părinților ei, a cunoscut situația acestuia, a știut că are organizată o bandă teroristă în munți și nu a denunțat-o, făcându-se vinovată de delictul de favorizare a infractorului". Din adresa cu numărul 5 din data de 21 iulie a anului 1948 a Securității Bistrița adresată Securității Cluj rezultă că : "Domnica, fata lui Burdeș avea rolul de a-l informa pe Bodiș Leonida despre zvonurile ce circulau în orașul Năsăud" iar în adresa cu numărul 2478 din data de 1 februarie a anului 1949 a Securității Cluj adresată colonelului Birtăș de la Securitatea București se arată că : "Burdeș Ioan are o fată în clasa a-V-a la

Liceul de Fete din Năsăud, pe care o întrebuințează ca și curier. Ea a fost trimisă în ziua de 14 iulie 1948 în Bistrița. Aici s-a întâlnit, la restaurantul lui Vanea, cu subofițerul Domide Octavian care i-a încredințat un manifest din partea colonelului Dăncilă Ioan, fost comandant al Serviciului de Informații Militare din Vatra Dornei, manifest care a fost dus lui Bodiș Leonida și pe care el l-a copiat și multiplicat membrilor bandeii sale criminale”. Mai departe ni se redă care este conținutul acestui manifest; reproducem și noi o parte din el:

“Frați români,

Bestia comunistă urlă și tremură de frică, Consiliul de Securitate al lumii judecă acum pe Rusia. Marii bărbați de stat ai Americii, Angliei și Franței au demascat fără cruțare înaintea lumii crimele sălbatice comise de bestia comunistă împotriva omenirii. Lumea întreagă cere nimicirea fiarei comuniste. Sentința de moarte contra fiarei comuniste a fost semnată de lumea întreagă. În curând această sentință va fi executată. Bestia comunistă și toate slugile sale vor fi rase de pe suprafața pământului. La noi în țară bestia comunistă vrea să ne distrugă credința în Dumnezeu și ne obligă să ne închinăm celui mai sângeeros călău și criminal al lumii: Stalin. Este cea mai sfântă datorie a noastră față de însângeratul nostru popor să ne apărăm credința, familia, pământul și patria împotriva planurilor criminale ale bestiei comuniste. Fiți uniți și gata să arătăm lumii că România și românii nu pot pieri. Trăiască iubitul nostru rege Mihai I! Trăiască poporul român și națiunea română!”

La data de 14 februarie 1949 Domnica va fi arestată alături de tatăl ei Ioan Burdeș și anchetați în sediul Securității din Bistrița de crudul călău, sublocotenentul Liviu Pangrațiu. Scriitorul Teohar Mihadaș descrie în cartea sa *“Pe muntele Ebal”* bătăile crunte pe care Pangrațiu le administra unui copil, bătăi fără milă. La aceste bătăi tatăl Domnicăi era pus să asiste: fiica lui era legată și bătută în tălpi, până când cădea înaintea lui fără suflare. În noaptea de 23 spre 24 iunie Burdeș Ioan și-a chemat fiica pentru ultima dată, a sărutat-o pe frunte și și-a luat rămas bun de la ea cu cuvintele: *“Domnică, draga tatii, eu nu mă mai întorc, ai grijă de mama și de sora ta”*. În dimineața zilei de 24 iunie a anului 1949, Burdeș Ioan avea să fie ucis mișelește alături de Bodiș Leonida și Toader Dumitru în Dealul Crucii de un comando al Securității Bistrița, condus de călăul Liviu Pangrațiu și aruncați într-o groapă

comună fără a avea dreptul la o judecată cinstită sau cel puțin să aibă un preot la umbra mormântului lor în ceasul înhumării și o cruce care să dea mărturie despre jertfa lor.

Pe lângă faptul că Securitatea i-a ucis tatăl, Domnica Burdeț avea să fie condamnată, prin hotărârea Tribunalului Militar Cluj-sentița cu numărul 1585 din dosarul cu numărul 1229\1949, la un an închisoare corecțională, trei ani interdicția drepturilor cetățenești și confiscarea averii. Va petrece timp de un an de zile în cea mai neagră suferință în Penitenciarul din Cluj, iar la data de 11 februarie 1950 va fi eliberată sub stricta supraveghere a Securității, cu domiciliul forțat în Rebrîșoara, alături de mama și sora ei, într-o casă cu chirie, casa părintească fiind confiscată de regimul comunist. Însă suferința ei nu s-a încheiat aici, a fost obligată de regimul comunist să renunțe la liceu și va trăi alături de mama ei, Sânefta, din munca brațelor, a pământului. La data de 8 noiembrie 1951 se va căsători cu tânărul Purcelean Dumitru din Rebrîșoara, din dragostea lor născându-se trei copii: Elisabeta, Olga și Vasile. Din mărturia fiicei sale Olga, rezultă că și copii ei au fost urmăriți o viață întreagă de Securitate, reproșându-li-se trecutul bunicului și al mamei lor.

Păstrând în suflet amintirea vremurilor în care a avut curajul să spere în virtuțile sfinte ale adevărului și libertății, ”copilul” Domnica Burdeț a adormit întru Domnul la data de 30 august 1994 fiind înmormântată în cimitirul din Rebrîșoara.

Studiu publicat în ziarul Răsunetul, la data de 15 februarie 2013

ÎN AMINTIREA JERTFEI BUNICULUI MEU, TOADER DUMITRU

Vasile RUS

În anul acesta am avut bucuria sfântă de a intra în sediul C.N.S.A.S și a citi declarația bunicului meu, dată în sediul Securității din Bistrița la data de 10 martie 1949. Vă mărturisesc că am plâns de emoție parcurgându-i declarația, mai ales că scrisul lui seamănă foarte bine cu cel al tatălui meu.

Din fișa personală aflată în arhiva C.N.S.A.S rezultă că Toader Dumitru, fiul lui Mihăilă Toader a Minei, om respectat în comuna Rebra, membru al Partidului Țărănesc, susținător fervent al lui Iuliu Maniu, fost primar între 23 iunie 1946 - 24 august 1947, schimbat la instituirea comisiei interimare de conducere a comunei în care pătrunseseră masiv comuniștii, a fost declarat exploatator și chiabur, acuzat că era născut în America și că la alegerile din 1946 nu permisesese falsificarea voturilor.

Conform declarației sale dată în fața Securității rezultă că Toader Dumitru l-a întâlnit pe Bodiș Leonida: ”în anul 1940, fiindu-i comandant la Batalionul I Grăniceri de Gardă din Ploiești”. De atunci între cei doi s-a legat o strânsă prietenie iar în cursul anilor 1947 până în anul 1949, Toader Dumitru îl va găzdui de multe ori în casa sa pe locotenentul Bodiș Leonida, după cum rezultă dintr-o adresă cu numărul 2621 a Securității Bistrița din data de 6 septembrie 1947 adresată Securității Cluj: ”numitul Toader Dumitru a ținut legătura cu Bodiș Leonida pe care l-a găzduit, întreținându-l cu toate cele necesare. A fost vicepreședinte al organizației Liga Națională Creștină, a inițiat formarea grupării din Rebra compusă din 14 oameni, având ca tăinuitori și simpatizanți pe notarul comunei Valer Căpâlna, pe șeful postului de miliție Dumitru Midrigan și chiar pe preotul local Ștefan Mureșan. În plus, a contribuit la extinderea organizației

prin constituirea grupărilor din comuna vecină Parva formată din 7 oameni și a grupării din Năsăud-Lușca. Conducea ședințele grupărilor din Rebra și Parva, atunci când nu putea fi prezent locotenentul Leonida Bodiș, în care îndemna la înarmarea și instruirea membrilor organizației pentru a-i alunga pe comuniști de la putere, în momentul în care izbucnea războiul anglo-americanilor împotriva sovieticilor. Suntem informați că numitul Toader Dumitru este un element periculos, posedă armă și revolver cât și muniție.”

Potrivit Referatului Parchetului Militar Cluj: ”Toader Dumitru este un dușman înverșunat al regimului comunist. Este un element antidemocratic, face instigații în comună agitând spiritele prin cuvintele: ”îi va lua dracul pe toți comuniștii cât de curând, deoarece în scurt timp vor veni americanii și îi vor omori pe toți rușii iar conducerea guvernului o va lua Maniu”. Numitul Toader Dumitru a instigat populația din comuna Rebra să nu predea cotele de lână la comuniști acuzând guvernul comunist că vrea să-i sărăcească pe țărani fixându-le prețuri mici la produsele agricole și pregătindu-se de înființarea colhozului. Cu altă ocazie s-a exprimat contra actualului regim spunând că: ”el nu stă de vorbă cu golani din P.C.R. și că adevăratul partid format din cei mai buni gospodari este Partidul Țărănesc al lui Maniu. ”Înainte de alegerile din 1946 a atras atenția oamenilor să bage bine de seamă cum votează menționând că toată armata este manistă, cu scopul de a ridica moralul maniștilor. La alegerile din 1946 Toader Dumitru, în calitate de primar al comunei Rebra, împreună cu un grup de maniști, i-au luat la bătaie pe reprezentanții grupului B.P.D. (viitorul Partid Comunist Român) aducând prejudicii grave rezultatului alegerilor din comuna Rebra. Este un dușman înverșunat al actualului regim și un element antidemocratic.”

Dintr-o notă informativă, cu numărul 3605 din data de 30 august 1947, rezultă că: „Toader Dumitru este în rele relații cu secretarul celulei P.C.R din comuna Rebra, lucrează intens contra guvernului prin propagandă vorbită îndemnând lumea să nu se înscrie în cooperative și în partidele din B.P.D. amenințându-l pe primarul comunist al comunei că dacă face politică comunistă îl

omoară, spunând că asta se va întâmpla cu toți cei care sunt de partea rușilor.”

La data de 12 februarie 1949 va fi arestat alături de ceilalți membri ai organizației Liga Națională Creștină din Rebra și închis în beciurile Securității din Bistrița. Va fi bătut groaznic de călăul Liviu Pangrațiu și subalternii săi, după cum mărturisește scriitorul Teohar Mihadaș, în cartea sa, „*Pe muntele Ebal*”: ”L-au bătut pe Toader Dumitru la tălpi, peste obraji, cu pumnii, cu vârful cizmelor, peste gât, peste bust – când obosea de lovit cu mâinile, apuca cravașa.”

În dimineața zilei de 24 iunie 1949, Toader Dumitru s-a însemnat de trei ori cu semnul sfintei Cruci, privind în pământ cu durere, știind ce îl așteaptă. În dimineața acestei zile, Toader Dumitru avea să fie ucis mișelește alături de Bodiș Leonida și Burdeș Ioan, în Dealul Crucii, de un comando al Securității Bistrița condus de călăul Liviu Pangrațiu și aruncați într-o groapă comună, fără a avea dreptul la o judecată cinstită sau cel puțin să aibă un preot la umbra mormântului lor în ceasul înhumării și o cruce care să dea mărturie despre jertfa lor.

Potrivit Ordonanței de contumacie cu numărul 51972 din data de 29 octombrie 1949 va fi judecat apoi în lipsă, sub acuzația de fugă de sub escortă, acuzație care reiese dintr-o adresă cu numărul 4935 din data de 6 februarie 1950 a Securității Cluj, semnată de colonelul Mihai Patriciu și adresată Parchetului Tribunalului Militar Cluj în care se spune: ”vă restituim alăturat mandatele de reținere cu numerele 600, 601, 602 precum și sentințele privitor pe Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru făcându-vă cunoscut că în timp ce s-a făcut ”reconstituirea faptelor” cei trei arestați au încercat să fugă și au fost împușcați mortal”.

Pe lângă faptul că va fi ucis fără judecată, va fi acuzat de crimă de uneltire contra ordinii sociale și condamnat prin sentința Tribunalului Militar Cluj cu numărul 1585 din data de 10 noiembrie 1949, la 20 de ani de muncă silnică și confiscarea averii.

Într-un raport al Securității Bistrița din data de 3 iunie 1968, intitulat: „Raport de clasare a materialului privind pe

numitul Toader Dumitru” se arată că: ”numitul Toader Dumitru a activat în cadrul organizației subversive Liga Națională Creștină condusă de Bodiou Leonida până în anul 1949 când această organizație a fost ’lichidată’cu care ocazie este împușcat și sus-numitul. Din declarația numitului Toader Leon, frate cu cel în cauză, rezultă că acesta a decedat în anul 1949 fiind împușcat cu alți membrii ai acestei organizații subversive. Din verificările efectuate de noi la Consiliul Provizoriu Comunal Rebra și orașul Năsăud nu este înregistrat decesul lui.”

În hotărârea Tribunalului Județean Bistrița-Năsăud cu numărul 753 din data de 3 noiembrie 1992 se arată că: ”Din mărturiile martorilor existente la dosarul cauzei rezultă că numitul Toader Dumitru, în anul 1949 a fost ridicat de la domiciliu de către organele de Securitate iar la data de 24 iunie 1949 a fost împușcat alături de Bodiou Leonida și Burdeț Ioan în locul numit Dealul Crucii de pe teritoriul fostei comune Nepos, împrejurare despre care au cunoștință toți locuitorii mai în vârstă din localitate. În acest sens stă mărturie și opera autorului Teohar Mihadaș, ”Pe Muntele Ebal” în care, la pagina 101 este descris procesul numiților Bodiou Leonida, Burdeț Ioan și Toader Dumitru care nu au răspuns la apel, la acea dată fiind deja executați. Pentru aceste motive, Tribunalul Bistrița-Năsăud declară mort pe numitul Toader Dumitru, fiul lui Mihăilă și Maria, născut la 22 octombrie 1914, în localitatea Welland, districtul Ontario din Canada, cu ultimul domiciliu în comuna Rebra, județul Bistrița-Năsăud, cu data de 24 iunie 1949.

La data de 5 iunie 2002 Compartimentul de Stare Civilă a Primăriei din Rebra va elibera pe numele lui Toader Dumitru ,certificatul de deces cu numărul 8, la mențiuni fiind trecută nota de: ”moarte prezumată”.

L-am cunoscut pe bunicul meu din ce îmi povestea tatăl meu despre el, dar și aceste lucruri mi le spunea cu teamă. Cum a rămas orfan la cinci ani și își căuta tatăl prin casă dar nu îl găsea. Cum după ce a fost prins de Securitate, a fost legat și dus în fața Primăriei din Rebra. Aici a fost chemat tot satul, soția și copiii lui.

Tata Dumitru va fi legat de un stâlp și bătut cu parul pe tot trupul, după care i-au străpuns gâtul.

După ce a fost bătut fără milă cu parul, lui Toader Dumitru i s-a introdus un căluș de lemn în gură și bătut peste maxilare cu un lemn până când călușul i-a rupt carnea de pe maxilare.

Uciderea fără judecată a lui Toader Dumitru va lăsa în urmă multă suferință. Soția acestuia, Saveta Toader va rămâne văduvă cu trei copilași orfani și fără nici un ajutor: Marta - orfană la 10 ani, Dumitru - 8 ani și Ioan - 5 ani. Regimul comunist nu va permite văduvei Saveta să officieze o slujbă a înmormântării pentru soțul ucis. Soția Saveta, împreună cu fiica Marta, cu biserica închisă, în anul 1950, va fi ajutată de un preot din Năsăud, care în ascuns, de frica prigoanei comuniste, va oficia slujba Prohodului. Rămase fără nici un sprijin material, unui creștin din Nepos, rămas văduv, Dumitru Ioan i se va face milă de Saveta Toader și de cei trei copiii ai ei, va merge după ei în Rebra, îi va sui în căruță, ducând cu ei doar hainele de pe ei, să li se piardă urma și i-a adus la casa lui din satul vecin, Nepos

Eroul – martir Toader Dumitru și fetița sa, Marta

Din mila Bunului Dumnezeu, în anul 2004 am fost numit de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit și Arhiepiscop Bartolomeu Anania să păstoresc pe credincioșii din Parohia Nepos, venind aproape de mormântul bunicului meu, din Dealul Crucii.

Am avut bucuria sfântă să mă întâlnesc cu bunicul meu pentru prima dată, în ziua de 27 aprilie a anului 2009, alături de „luptătorul pentru dreptate” Marius Oprea și de vrednicul istoric și arheolog Gheorghe Petrov, când rămășițele pământești ale celor trei martiri din Dealul Crucii au fost aflate și deshumate.

În ziua de 24 iunie 2009, la împlinirea a exact 60 de ani de la săvârșirea crimei, rămășițele pământești ale celor trei martiri au fost reînhumate în Cimitirul din Municipiul Bistrița cu onoruri militare, în prezența unui sobor de preoți condus de către Preasfințitul Episcop Vasile Someșanul.

Într-un sfârșit, nepotul și-a întâlnit bunicul.

Studiu publicat in ziarul Timp Online la data 23 februarie 2013

II. ARTICOLE

NOAPTE DE SÂNZIENE PE DEALUL CRUCII

Marius OPREA

În ziua de 27 aprilie 2009, urcam pe un deal, în hotarul satului Nepos, comuna Feldru, din Bistrița Năsăud, alături de foști colegi de-ai mei de la Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România și câțiva săteni. Eram însoțiți de aproape douăzeci de săteni și de preot, cu o căruță încărcată cu merinde, apă și unelte, la care asuda, pe o pantă abruptă, un cal frumos, mândros parcă pe sine și asudat peste măsură când simțea că panta e gata să îl înfrângă. Se oprea din când în când, mângâiat de stăpân, șters cu un șomoioag de iarbă și ascultând cu urechea dreaptă, împodobită cu un ciucur roșu de lână, cuvintele liniștitoare ale stăpânului.

Trei bărbați

Trei bărbați au fost împușcați la data de 24 iunie 1949. Crima a fost înfăptuită în zori, în culmea Dealului Crucii, din hotarul satului Nepos. Au fost apoi prăvăliți într-o râpă de lângă drum, în care se săpase o groapă puțin adâncă. Cei trei se numeau Ioan Leonida Bodiș, născut la 16 ianuarie 1918 în localitatea Poiana Ilvei, Ioan Ștefan Burdeș, născut la 15 august 1905 în localitatea Rebrîșoara și Toader Dumitru, născut la 22 octombrie 1914 în localitatea Welland din provincia Ontario, Canada, din părinți originari din satul de pe celălalt versant al Dealului Crucii, Rebrîșoara.

În primăvara anului 1948, Ioan Leonida Bodiș, fost ofițer, locotenent în Regimentul de Gardă al Palatului Regal, a pus bazele unei organizații, Liga Națională Creștină, cunoscute și drept Garda Albă, la care au aderat mulți locuitori din zona

comunelor Rebra, Parva și Rebrîșoara, în majoritate țărani, nemulțumiți de asaltul autorităților împotriva avutului lor. Alături de Leonida Bodiu, Toader Dumitru, fost primar în Rebra, a fost sfătuitorul și principalul ajutor al acestuia în conducerea organizației. Despre Ioan Burdeț știm că, întors din Canada după război cu ceva bani, își deschisese o cîrciumă în localitatea Rebrîșoara și a fost unul dintre principalii sprijinitori ai lui Leonida Bodiu și ai organizației sale.

Arestați la începutul anului 1949, cei trei au fost torturați cu sălbăticie. Leonida Bodiu, de pildă, cu gura spartă cu un pat de pușcă, a fost plimbat mai multe zile printre satele din zonă, încătușat la mâini și la picioare și cu un căluș de lemn în gură și cu o pancartă pe piept, pe care scria „BANDIT“. O priveliște pe care mulți, pe atunci copii, nu au putut-o lesne uita. Apoi a dispărut, pentru șaizeci de ani.

Pas cu pas

Pas cu pas, îmi imaginam ultimele lor clipe, încercam disperarea și neputința lor, prea puțin atent la frumusețea locurilor. Crima făptuită de Securitate, prin care s-a curmat brutal viața celor trei, a fost cunoscută imediat de foarte mulți localnici, fiind păstrată în memoria colectivă pînă în zilele noastre. Am cunoscut cazul lor din documentele Securității, publicate în câteva studii de specialitate, iar atunci cînd fiul lui Leonida Bodiu, el însuși purtînd același nume ca tatăl și preotul Vasile Rus din Nepos, ne-a scris și ne-a rugat să le aducem acasă osemintele celor uciși, am urcat și noi Dealul Crucii, Golgota celor trei. Înainte, le vorbisem după vecernie credincioșilor în frumoasa biserică din Nepos, cu voia părintelui Rus, și i-am întrebat retoric pe sătenii adunați: „știți care e diferența între comunism și creștinism? Comunismul s-a bazat pe ură, creștinismul – pe dragoste; din dragoste pentru cei uciși, ajutați-ne să îi găsim“. Am zăbovit apoi multă vreme cu bătrânii care mai puteau ști cîte ceva despre crimă și care de-acum aveau parcă limbile dezlegate de o tăcere lungă de șaizeci de ani.

A doua zi, aveam certitudinea că îi vom găsi undeva, în pădurea de mesteceni de pe vârful Dealului Crucii. Eram însoțiți de un bătrîn, Teofil Ivașcu, născut în Rebra, în 1930, care aflase cînd s-au petrecut faptele, sus, în deal. Avea de-acum 79 de ani și ne-a însoțit fără să pregete. Parcă ne aștepta de multă vreme. După un urcuș greu, de peste trei ceasuri, am văzut, ajunși aproape de vîrf, lîngă drum, într-o poiană din marginea unei păduri de fag și mesteacăn, o cruce care îi pomenește pe cei trei; o inscripție pe metal spune că acolo au fost împușcați ei, în anul 1949, luna iunie, ziua 24.

Calul, asudat, ciulea urechile la ceea ce vorbeam noi, în scurtul popas, alintat și șters din nou cu un șomoioag de iarbă de stăpînul lui. „Gata, Murgu, de-acum am ajuns. O fo greu, dar acum-a-i gata, încă puțin...“. Crucea a fost pusă de către Dumitru Dumitru, fiul lui Toader Dumitru, în ziua de 24 iunie 1992, deși de la început se știa că locul nu este și mormîntul celor trei. Aveam să-i găsim la peste 50 de metri de la acea cruce. Dar poiana are o vedere minunată spre satele din vale și un farmec aparte. Poate să fi fost și ultimul popas pentru Leonida, Toader și Ioan. Pentru ei, drumul trebuie să fi fost nu numai istovitor: legați cu cătușe și lanțuri la picioare, cu un alt lanț între cătușe și verigile grele care le strîngeau gleznela, așa cum au fost văzuți la capătul de jos al pantei, la lumina lămpilor cu gaz de la ferestrele ultimelor case din hotarul Neposului, știau că urcă spre moarte. Bătrînul Ivașcu povestea alene și ascultam împărțit între cuvintele sale, cuvintele calde ale țaranului care își ștergea murgul de sudoare și propriile mele gînduri despre ultimul răsărit de soare al noii zile, ziua Nașterii Sfîntului Ioan Botezătorul, pe care cei trei îl vor fi văzut din acea poiană.

În dimineața zilei de 24 iunie 1949, Teofil Ivașcu, pe atunci de 19 ani, era sus, în Dealul Crucii, alături de alți doi tineri din Rebra, la cules de cireșe. Au auzit, la un moment dat, rafale scurte de arme automate. Distanța între locul unde se aflau cei trei, în coroana unui cireș, și locul crimei a fost cam de o sută de metri. Cei doi, prietenii lui Teofil, au coborît de îndată și au luat-o la fugă, prin desîșul pădurii, spre Rebra, însă el, mînat de

curiozitate, s-a furișat printre mestecenii tineri spre locul de unde s-au auzit focurile și s-a putut zări lumina armelor. Pe drum, a văzut din spate trei bărbați, care aveau fiecare câte un pistol mitralieră și urmau grăbiți drumul de întoarcere spre Nepos. Privindu-i o vreme de departe, temător de-acum, Toader Ivașcu s-a întors și a dat în drum peste trei cadavre. Îi cunoștea pe toți, erau oameni bine știuți în zonă... Leonida Bodi, Toader Dumitru și Ioan Burdeț se aflau căzuți într-o baltă, adunată într-o adâncitură a drumului, și care căpăta încet culoarea sângelui care se scurgea din ei... După spusele bătrînului, morții aveau „țigvele sparte de gloanțe și din spate și piepturi, că erau de-a valma, țâșnea tot sînge“. A mai stat acolo, pe Dealul Crucii, neștiind prea bine ce să facă, în vreme ce soarele urca ușor, pe cer, luminând printre frunzele fagilor și ale mestecenilor balta deja roșie cu totul și trupurile moarte ale celor trei, din care se ridica ușor spre cer, în zorii acelei zile, aburul sudorii și al morții lor.

Apoi, dinspre Nepos, au ajuns la locul crimei patru oameni, cu unelte de săpat în mână, trimiși de securiști să îngroape cadavrele. Teofil Ivașcu a văzut cum au săpat o groapă în panta din stînga drumului, într-o râpă, și cum i-au târât prin iarba înaltă și crudă, încă umedă de rouă, prăvălindu-i înăuntru. În urmă, iarba a rămas culcată, sub greul trupurilor celor trei și al sângelui amestecat cu apa din baltă care le îmbibase hainele. Tănărul a și schimbat cîteva cuvinte cu groparii de ocazie – pe trei dintre ei îi știa, erau frații Popișan, angajați la Primăria din Nepos ca paznici de cîmp, iar al treilea era Nistor Bota, pădurarul.

În hârțile oficiale

În hârțile oficiale, cei trei, Leonida Bodi, Toader Dumitru și Ioan Burdeț figurau drept morți de tuberculoză în Penitenciarul Aiud, în anul 1958, în aceeași zi și la aceeași oră, unde își ispășeau o pedeapsă de 25 de ani de temniță grea.

Într-adevăr, după ce au fost uciși, au fost condamnați în contumacie într-un simulacru de proces. Așa că, atât procuratura, cât și poliția, au refuzat, în aprilie 2009, să urce Dealul Crucii. Au

făcut-o abia după ce am amenințat că vom duce osemintele la Aiud, să le înmormântăm acolo unde oficialii continuau să susțină că au fost îngropați. Așa, că din respect față de hârtiile oficiale. Vorba medicului legist, nedumerit că trebuie să elibereze alte certificate de deces, cu altă cauză a morții (împușcarea), cât și acte de reînhumare unor oameni care în scripte erau deja morți de mult și, după toată regula, „săracii, ca să ajungă să fie îngropați în cimitir, au mai murit o dată“.

Cum am spus, Leonida Bodiu, Toader Dumitru și Ioan Ștefan Burdeț fuseseră arestați la începutul anului 1949, alături de multe alte persoane, fiind anchetați la sediul Securității din Bistrița. În noaptea dintre 23 și 24 iunie 1949, cei trei au fost scoși din arestul Securității și transportați cu o mașină până în dreptul gării din satul Nepos. De aici, fiind însoțiți de cadre operative de la Securitatea din Bistrița și de câțiva soldați în termen de la trupele de Securitate, au fost duși pe jos până în culmea Dealului Crucii. Execuția din zorii acelei zile a fost una arbitrară, fără să existe vreo sentință judecătorească de condamnare la moarte. Grupa de securiști care a săvârșit omorul a fost alcătuită din sublocotenentul Liviu Pangrațiu, plutonierul major Liviu Herța și plutonierul Traian Săsărman.

Primul dintre ei a fost și cel care a coordonat operațiunea în teren. Mai erau însoțiți de trei soldați din trupele de Securitate, cărora le-am aflat doar numele de familie – anume Iepure, Cătărig și Mureșan. Pe atunci, șeful de la Securitatea din Bistrița, cel ce a organizat grupa de execuție, era maiorul Viorel Gligor. Superiorul său direct, cel ce are a ordonat crima, a fost colonelul Mihai Patriciu, șeful Direcției Regionale de Securitate Cluj. Dintre ei, mai trăiește fostul sublocotenent Liviu Pangrațiu, astăzi colonel în rezervă și vicepreședinte al Filialei Asociației Veteranilor de Război din Cluj. Nu își recunoaște crima, spunând că el a însoțit plutonul de execuție doar în calitate de ofițer politic

Îngroparea osemintelor celor trei a fost mai grea decât descoperirea lor. Singura noastră mulțumire și a urmașilor lor a fost că Leonida, Toader și Ioan au fost reînținuți cu onoruri militare la Bistrița. Dar în afara gardului care mărginește Cimitirul

Eroilor, și nu înăuntru. Conform legii, Cimitirul Eroilor este destinat numai veteranilor de război, precum colonelul în rezervă Liviu Pongrațiu, cel care, în iunie 1949, îi urca spre moarte pe cei trei, pe drumul aspru și greu al Dealului Crucii, când Noaptea de Sânziene lua sfârșit și începea ziua Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul, iar sufletele celor trei se ridicau la cer îmbrățișate, așa cum le-am găsit trupurile în pământ, după 60 de ani, în aburul dimineții.

Articol publicat în ziarul Observatorul Cultural la 30 iulie 2010

Istoricul Marius Oprea alături de preotul Rus Vasile și săteni din Nepos pe Dealul Crucii

C.N.S.A.S. OFERĂ DOVEZILE CRIMEI DIN DEALUL CRUCII

Mihai ȘOICA

Documente de la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor fostei Securități arată cum au fost uciși trei partizani anticomuniști din Bistrița-Năsăud. În cursul anului trecut, EV.Z. a publicat mai multe articole despre fostul sublocotenent de securitate Liviu Pangrațiu (92 de ani), acuzat de rudele a trei partizani anticomuniști că i-a împușcat cu sânge rece în 1949. La acea vreme, Pangrațiu a negat implicarea în acest caz, spunând că el doar a coordonat militarii din trupele de securitate și că, în momentul în care cei trei au fost împușcați, se afla la o distanță de 100 de metri.

Acum, însă, EV.Z. a intrat în posesia unor documente, semnate chiar de către Liviu Pangrațiu, care contrazic declarațiile fostului ofițer de securitate, în prezent colonel în rezervă. Dosarul deschis de Parchetul Militar Teritorial București în acest caz bate pasul pe loc.

Dovezi noi

La doi ani de la deshumarea celor trei partizani anticomuniști - Leonida Bodi, Toader Dumitru și Ioan Burdeț, în arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor fostei Securități s-au descoperit noi probe care atestă implicarea lui Liviu Pangrațiu în crimele de la Nepos, din iulie 1949. Este vorba despre patru documente, procese-verbale întocmite de Pangrațiu sau de șefii acestuia, care descriu clar ce s-a întâmplat pe Dealul Crucii din Nepos, Bistrița-Năsăud.

"Urmare a raportului nostru 4/6442 din 8.7.1949 raportăm că azi, 8.7.1949, orele 7 dimineața, Bodi Leonida, Burdeț Ioan și

Toader Dumitru fiind duși la fața locului "Dealul Crucii", situat între comunele Nepos și Rebra, pentru identificarea unui depozit de armament ce rezultă din declarația fostului locotenent și șef al organizației Liga Creștină de Luptă împotriva Comunismului, Bodiș Leonida, au încercat să fugă atacând organele noastre de însoțire, iar aceștia făcând uz de armă toți trei au fost împușcați mortal. La fața locului au fost găsite șase arme tip Z.B. și patru grenade", se arată în documentul Serviciului Securității Poporului Bistrița, semnat de Liviu Pangrațiu și de șeful acestuia, maiorul de securitate Viorel Gligor.

"Legitimă apărare"

Într-un alt proces-verbal, datat tot din 8 iulie 1949, semnat de maiorul Gligor, sunt indicați ofițerii de securitate care au participat la misiune - slt. Pangrațiu Liviu, plutonier Săsărman Traian și plutonier Herța Lucian. "Au plecat la fața locului escortând pe cei trei arestați, adică Bodiș Leonida, Burdeț Ioan și Toader Dumitru pentru identificarea depozitului de armament îngropat și desgroparea acestuia. La orele 9, ziua 8 iulie 1949, a raportat telefonic slt. de securitate Pangrațiu Liviu că cei trei arestați, în timp ce au desgropat depozitul de armament au încercat să pună mâna pe grenadele aflate în depozitul de armament și nedecarate de ei, ca atacând organele noastre de escortă, pentru a-și asigura pe această cale fuga, la care organele de Securitate menționate mai sus din legitimă apărare și pentru a împiedica fuga celor trei arestați periculoși Securității Statului, au făcut uz de arme împușcându-i pe toți cei trei arătați", susținea maiorul Viorel Gligor.

"Au deschis toți trei focuri cu pistoalele-mitralieră"

Imediat după crime, Liviu Pangrațiu și ceilalți doi securiști au fost audiați de către șeful lor pentru a vedea ce anume s-a petrecut în zona Nepos.

"Din declarațiile organelor noastre de Securitate rezultă că, ajungând la fața locului, unde era indicat depozitul de armament, pe Dealul Crucii, am pus pe arestați să desgroape armele ascunse în pământ, iar organele de Securitate, înarmate cu pistoale mitralieră, stăteau la pază la o distanță de 2,5 metri de cei trei arestați, cu atât mai mult cu cât cunoșteau declarația dată cu două zile înainte, de menționații arestați, știau că în depozit nu se găsesc decât arme militare și nimic altceva. La orele 7 dimineața, când s-a terminat desgroparea armelor, la un moment dat au constatat că în loc de arme, deasupra se găseau patru grenade rusești și în acel moment Bodiș Leonida a și pus mâna pe una din grenade strigând către ceilalți doi arestați «Puneți mâna pe grenade și să fugim»", se mai arată în procesul-verbal de cercetare la fața locului întocmit de șeful Securității Bistrița, maiorul Gligor.

Finalul este descris tot de către maiorul Viorel Gligor: "În această situație, slt. de securitate Pangrațiu Liviu, plt. Herța Lucian și Sășărman Traian, văzânduși viața periclitată în acel fel, dacă Bodiș ar putea arunca grenada, din legitimă apărare și pentru a împiedica evadarea celor trei, au deschis toți trei focuri cu pistoalele mitralieră, împușcându-i mortal pe Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru.

Rudele victimelor

Preotul Rus: "Au fost împușcați mișelește".

Preotul ortodox din Nepos, Vasile Rus, este nepotul lui Toader Dumitru. De mai bine de doi ani se zbate să adune probe pentru a-l incrimina pe Liviu Pangrațiu, singurul care mai

trăiește. "Am cerut C.N.S.A.S., în mai 2010, documente legate de acest caz. Am primit 48 de pagini. Patru sunt documente ale Securității și 44 conțin sentința prin care bunicul și ceilalți doi partizani au fost condamnați la câte 25 de ani de închisoare, în contumacie, deși Securitatea știa că au fost executați. Câtă meschinărie a putut încape în sufletul acestor oameni", spune nepotul lui Toader Dumitru.

El adaugă că nu dorește decât ca Pangrațiu să recunoască crima: "Acest om a luat pensie atâția ani pentru ce fapte de arme? Pentru că a ucis trei oameni legați cu lanțuri la mâini și picioare? A declarat că a stat deoparte cu soldații. Acolo nu era nici un soldat. Erau doar trei securiști și bunicii noștri cu lanțuri la mâini și la picioare. Asta știi de la localnicii care i-au văzut în ziua respectivă. Mă întreb cum puteau să arunce cu grenada sau să sape o groapă dacă aveau lanțuri. E clar că au fost împușcați mișelește"

REAȚIA JUSTIȚIEI: „A intervenit prescripția faptelor”

Prim-procurorul Mihail Daniel, de la Parchetul Militar Teritorial București, ne-a declarat că în cazul lui Liviu Pangrațiu a intervenit prescripția faptelor. "Se încearcă introducerea unei prevederi legale prin care crimele să devină imprescriptibile, dar și atunci toată chestiunea nu poate retroactivă. În acest caz nu este vorba despre vârsta domnului Pangrațiu, ci despre prescripție. E vorba despre data la care a fost săvârșită fapta și despre prevederile Codului Penal de atunci, adică de la momentul 1949", explică procurorul militar Mihail Daniel. Procurorul militar mai spune că, în cazul lui Pangrațiu, nu poate fi vorba nici de crime împotriva umanității, ca urmare a condamnării crimelor comunismului de către Parlamentul României. "Pentru ca aceste crime să devină imprescriptibile ca urmare a unor crime împotriva umanității trebuie să avem un text legal, pe care însă nu îl avem", conchide procurorul.

Articol publicat în ziarul Evenimentul Zilei la data de 8 februarie 2011

10 Iulie 1949 8
Dată în fața noastră spre
nechibzare.-

MAIOR D. SECURITATE
Gligor Viorel

Viorel
475 465

DECLARAȚIE

Subsemnatul Slt. de Securitate Pangrațiu Liviu din Serviciu
Judetean de Securitate a Corpului Bistrita, asupra impușcării
bandiților din organizația subversivă "Liga Națională Creștină"
Bodiu Leonida, Burdeț Ioan și Toader Dumitru declar următoarele:

În dimineața zilei de 8 Iulie 1949 orele 3, conform ordinu-
lui Tov. Major Gligor Viorel - Șeful Serviciului de Securitate
Bistrita și în baza declarațiilor numiților Bodiu Leonida, Burdeț
Ioan și Toader Dumitru prin care aceștia declarau că între co-
muna Nepos și Rebra au un deposit de armament și, au deplasat îm-
preună cu Plot. Maj. Hertza Lucian și Plot. Săsarman Traian escor-
tând pe susnumiții bandiți pentru a ne arăta precis locul deposi-
tului de armament, ne-am deplasat la fața locului.-

Ajunșând la locul numit Dealul Crucii susnumiții bandiți
după un oarecare timp de gândire și calcule au început să sepe
în coasta dealului, eu împreună cu tovarăși dinescortă stăteam
la o distanță de circa 5 m. întrucât din declarațiile lor reie-
șea că în acel deposit au armament fără muniție.-

La un moment dat am observat că Bodiu Leonida a pus mâna
pe o grenadă iar ceilalți doi /Burdeț Ioan și Toader Dumitru
le-a strigat "Tuneți mâna pe grenade că să fugim",.- În acel moment
eu împreună cu escorta văzându-ne viața periclitată și totodată
văzând posibilitatea lor de a fugi am deschis foc impușcându-i
mortal pe loc.-

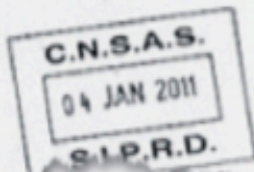
După aceasta am dat ordin Plot. Maj. Hertza Lucian și
Plot. Săsarman Traian să rămână la fața locului iar eu am mers
în comuna Nepos de unde am telefonat să raportat Tov. Major
cele întâmplate.- După aceasta și, am reîntors la fața locului și
am așteptat până ce a sosit comisia.-

Aceasta declar susțiu și semnax propriu nesilit de nimeni

Bistrita la 10 Iulie 1949

L. Pangrațiu

986

FACSIMIL. Declarația semnată de Liviu Pangrațiu

TORȚIONAR AUDIAT DUPĂ O JUMĂTATE DE SECOL

Mihai ȘOICA

Fostul sublocotenent de Securitate, Liviu Pangrațiu, acum colonel în rezervă, este audiat de un procuror militar pentru crime împotriva umanității. Fostul securist, acuzat că, în vara anului 1949, pe când era sublocotenent de securitate, a împușcat pe la spate trei luptători anticomuniști din satul Nepos, a fost audiat joi de un procuror militar de la București. Acesta s-a deplasat special la Cluj pentru a sta de vorbă cu fostul securist, după ce a citit dezvăluirile făcute recent de "Evenimentul zilei". Audierea a durat o oră și va fi reluată în perioada următoare.

Pangrațiu are în prezent 90 de ani, grad de colonel în rezervă și este contabilul Asociației Veteranilor de Război din Cluj. Este singurul supraviețuitor al acelor întâmplări dramatice. Prin urmare, se folosește de un avantaj enorm în această anchetă: poate să spună ce vrea pentru că nimeni nu îl mai poate contrazice! Mai există doar, scrise în cărți pierdute prin biblioteci prăfuite, câteva mărturii ale unor localnici sau foști luptători anticomuniști, plus o telegramă trimisă de Pangrațiu la București în care își anunță șefii că misiunea a fost îndeplinită. Joi, la ora 9.00 dimineața, bătrânul a fost citat să se prezinte în fața procurorului militar. Era la sediul Asociației Veteranilor de Război din Cluj. A devenit ușor impacientat. Acuzația este una foarte gravă: crimă împotriva umanității, care este imprescriptibilă, adică cel vinovat poate fi tras la răspundere oricând.

Liviu Pangrațiu și-a lăsat din mână pixul cu care tocmai scrisese o chitanță pentru un veteran de război rănit grav în luptele de la Oarba de Mureș. În timp ce se pregătea de întâlnirea cu procurorul militar, își punea întrebări: "Ce o să spun? O să spun ce îmi aduc aminte", s-a liniștit bătrânul. "De unde să știu eu de ce zic oamenii ăia prin cărți aceste lucruri despre mine. Pot fi povești.

Eu deja sunt terorizat de această poveste. Mi-am și desființat postul telefonic pentru că este un popă în Nepos (nepotul lui Toader Dumitru - n.r.) care mă teroriza zilnic la telefon să-i spun cum era îmbrăcată ruda lui. Sincer nu îmi prea aduc aminte”, ne-a spus Pangrațiu, în dimineața audierii. Brusc, după ce a urcat o parte din scările de la Tribunalul Militar Cluj, fostul sublocotenent a avut o revelație: "Mi-am adus aminte ceva. Pe lângă ofițerii care i-au executat pe cei trei mai era și Lothe Andrei, fostul adjunct al Securității Bistrița”. Discuția de joi dintre procurorul militar și Liviu Pangrațiu a durat aproape o oră. La capătul ei, bătrânul de 90 de ani a coborât scările, ușor abătut. "I-am spus ce v-am spus și dumneavoastră”, ne zice el, calm.

Îmi aduc aminte că totul s-a petrecut într-o dimineață. Am fost cu o trupă de securitate pe niște dealuri, cu trei deținuți, să căutăm arme. La un moment dat, un șef mi-a spus să rămân cu soldații în locul în care eram. Cei trei deținuți au fost duși mai adânc în pădure de cinci securiști: Traian Săsărman, Liviu Herța, Iepure, Catarig, Mureșan și Andrei Lothe. Apoi s-au auzit niște focuri de armă, după care au revenit. Eu nu am întrebat nimic și nici nu îmi amintesc să-i fi scos eu din arest pe cei trei”, a rezumat Pangrațiu ceea ce i-a relatat procurorului.

Fostul securist neagă că ar fi tras vreun foc de armă sau că ar fi văzut momentul execuției. Întrebările la care însă bătrânul securist nu poate să expună o versiune originală sunt legate de telegrama pe care a expediat-o la București, în care a dat raportul despre misiunea îndeplinită.

Telegrama descoperită de cercetători în arhivele C.N.S.A.S. confirmă că Pangrațiu a coordonat întreaga acțiune, de la scoaterea celor trei luptători anticomuniști din arest, îmbarcarea într-o mașină GAZ a Securității și, ulterior, însoțirea și executarea acestora pe dealurile din jurul localității Nepos. "La orele 9, ziua 8 iulie 1949, a raportat telefonic sublocotenentul de securitate Pangrațiu Liviu că cei trei arestați, în timp ce au dezgropat depozitul de armament, au încercat să pună mâna pe grenadele aflate în depozitul de armament, atacând prin aceasta organele de escortă de securitate. Pentru a împiedica fuga celor trei arestați,

periculoși și pentru securitatea statului, s-a făcut uz de armă, împușcând pe cei trei arestați”, se arată în textul telegramei.

Împotriva lui Pangrațiu stă și mărturia altui luptător anticomunist închis în arestul Securității Bistrița: "În zorii zilei de 24 iunie 1949, Liviu Pangrațiu i-a scos din beci, dintre noi, pe cei trei. Ni s-a părut ca vor fi duși la Cluj pentru cercetări. L-am întrebat, a doua zi, când am spălat GAZ-ul Securității, pe șoferul Penteker Sami, care, oarecum încurcat, mi-a vorbit tot despre Cluj. Dar în lipsa lui am citit cartea de bord a mașinii care, pentru ziua de 24 iunie, scria: "Deplasare la Năsăud". Peste câteva zile, un bilet ajuns la noi de afară ne-a anunțat că au fost găsiți morți în "Dealul Crucii".

În luna iunie, anul 1949, Liviu Pangrațiu era sublocotent de securitate la Raionul de Securitate Bistrița. În această calitate, a coordonat și a participat la anihilarea mișcării de rezistență anticomunistă "Garda Albă". Trădarea unui membru al grupării a făcut ca Pangrațiu și oamenii lui să-i captureze pe Dumitru Toader, fost primar al comunei Rebra, Ioan Burdeț și Leonida Bodiu, trei lideri ai organizației. Ei au fost acuzați pentru câteva întâlniri în clandestinitate și de tipărirea unui manifest care nu a apucat să fie împrăștiat. Fără să fi fost judecați, cei trei au fost executați de un comando de securiști, între care și sublocotenentul Pangrațiu, în dimineața zilei de 24 iunie 1949. Trupurile victimelor au fost aruncate într-o groapă comună și deshumate după 50 de ani, în luna mai 2009.

Primarul din perioada 1947-1949 al comunei Nepos, Grigore Istrate, a descris, în memoriile sale, acțiunea coordonată de Pangrațiu: "Îmi amintesc foarte bine ziua de 24 iunie 1949. Era dimineața, între 7.30 și 8.00, când în fața primăriei a oprit o mașină militară cu prelată din care au coborât Pangrațiu, Olinca și Herța, cadre ale Securității. Aceștia au discutat cu șeful de Post al Miliției, Tătaru, după care i-am văzut plecând. Nu cunosc subiectul discuției lor, dar am observat prezența în mașină a câtorva militari în termen. Am fost căutat de Vasile Lup, care mi-a povestit că un grup de ofițeri și soldați, împreună cu trei oameni în civil au urcat pe jos, pe Râpă. Mai târziu, emoționat și speriat,

pădurarul comunal Nistor Bota mi-a povestit cum, coborând din canton pe la Dealul Crucii, a dat peste trei oameni morți, împușcați, plini de sânge”, spunea Istrate. Edilul mai relatează ce i-a spus la telefon fostul comandant al Securității Năsăud: "Măi, uite ce ai de făcut. Trimiți oameni acolo să-i îngroape și vezi să nu mai știe nimeni”.

Pe de altă parte, Gheorghe Petrov, cercetător la Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului (I.I.C.C.R.), a salutat începerea audierilor. "E foarte bine că l-au audiat. Ar fi și mai bine dacă s-ar face lumină deplină în acest caz”. Gheorghe Petrov, expert I.I.C.C.R. spune că nici un torționar sau fost ofițer de securitate nu a primit vreo condamnare pentru crimele comise. Cu o singură excepție: "A fost cazul disidentului Ursu în care justiția a făcut o mare bulibășeală. Un fost arestat și un fost milițian, Tudor Stanică, au fost condamnați. Primul, fiindcă l-a omorât în bătaie pe Ursu, al doilea pentru că ar fi ordonat acest lucru. În rest nu cunoaștem alte cazuri în care justiția să-i fi tras la răspundere pe cei care au comis crime și masacre împotriva celor care au luptat contra comunismului”.

Directorul I.I.C.C.R. Marius Oprea, acuză și el "încetineala” autorităților: "Am primit o rezoluție de la Parchetul Militar de neîncepere a urmăririi penale în legătură cu patru ofițeri de securitate care au torturat un om. Procurorii nu au făcut încadrarea la acte de tortură, care sunt imprescriptibile, ci la abuz în serviciu. E ca și cum i-ar fi acuzat că au făcut o anumită greșeală la locul de muncă. Actele de tortură se încadrează la crime împotriva păcii și a umanității. Aici este o problemă. De judecată. De încadrare. E un semn că în România nu se dorește condamnarea comunismului”.

Articol publicat în ziarul Evenimentul Zilei la data de 1 august 2009

Colonelul (r)Liviu Pangrațiu, călăul martirilor din Dealul Crucii

INTERVIU CU UN SECURIST: RECONSTITUIREA UNUI ASASINAT

Mihai ȘOICA

Liviu Pangrațiu, unul dintre membrii plutonului de execuție care a asasinat trei luptători anticomuniști, pe dealurile din județul Bistrița-Năsăud, își spune partea lui de poveste. Doar doi oameni au supraviețuit teribilei întâmplări din 24 iunie 1949, când un pluton al Securității a executat trei luptători anticomuniști lângă Rebra, județul Bistrița-Năsăud. Unul dintre ei este Liviu Pangrațiu. Are 90 de ani. Stă într-un apartament de patru camere din Mănăștur, cartier al Clujului. Are o pensie de 1.600 de lei, plus remunerația de 200 de lei primită pentru că a fost pe front. Este membru al Uniunii Veteranilor de Război Cluj. În Est n-a ajuns să lupte pentru că a făcut școala militară în Germania, la Halle an der Saal, până în august 1944. După câteva zile, România a întors armele, și el a fost trimis pe front. A ajuns până la Bratislava. După abdicarea Regelui Mihai, a intrat în trupele de Securitate. În 1952, a fost trecut în rezervă. Motivul, zice el: fusese membru al Partidului Social Democrat. În plus, susține el, avea un frate închis pentru „delicte politice”, în Făgăraș. A lucrat apoi ca șofer și a ajuns șef de stație de pompare, la Direcția de Ape Someș-Criș, de unde s-a pensionat în 1980. Era sublocotenent de Securitate în anul 1949. În anul execuției de la Rebra, Liviu Pangrațiu era sublocotenent la raionul de Securitate din Bistrița.

Cercetătorii Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului din România (I.I.C.C.R.) susțin că, potrivit documentelor C.N.S.A.S., el a condus plutonul de execuție. Acum, după 60 de ani, bătrânul recunoaște că a fost de față, dar neagă categoric că el le-ar fi luat viața celor trei luptători anticomuniști. Doar mâinile care îi tremură și degetele pe care și le frământă trădează emoția puternică. După câteva răspunsuri evazive, Liviu

Pangrațiu se hotărăște să spună câte ceva. Nu totul. Știe că, dacă ar recunoaște, asta ar însemna, automat, o condamnare pentru crime împotriva umanității. Victimele plutonului de execuție erau membri ai grupării de partizani „Garda Albă” și oameni de vază ai locurilor: Dumitru Toader, fostul primar din Rebra, Ioan Burdeț, proprietarul unui local din sat și Leonida Bodiș, fost căpitan în garda Regelui Mihai.

Liviu Pangrațiu făcea parte din comandourile Securității. Președintele I.I.C.C.R, Marius Oprea, susține că Liviu Pangrațiu făcea parte din așa-numitele comandouri de ofițeri și soldați ai Securității care se ocupau de misiunile speciale. Aceste formațiuni au fost înființate după modelul celebrelor unități „Einsatzgruppe”, care au comis un genocid în Letonia, Estonia și Lituania, împotriva populației de origine evreiască. „Noi estimăm că sunt 10.000 de morți în rândurile țăranilor și ale populației care se opuneau comuniștilor. Uneori aceste unități săreau calul și împușcau prea mulți. Întotdeauna erau luați 2-3 țărani care se opuneau colectivizării și erau împușcați la marginea satului, pentru a se da exemplu celorlalți să-și facă cotele și să se înscrie la CAP. Acțiunile lor erau socotite preventive”, a spus Marius Oprea. Istoricul a descoperit recent o ordonanță de guvern din 1955, desecretizată de curând, prin care ofițerilor și soldaților din trupele de securitate care participau la misiuni speciale să li se acorde o rație de votcă. Numele lui Liviu Pangrațiu mai este menționat și în cartea „Pe muntele Ebal”, scrisă de Teohar Mihadaș, acuzat la rândul lui de apartenență la mișcarea anticomunistă „Garda Albă”, împreună cu un alt scriitor, Constant Tonegaru. În cartea sa, Mihadaș îi pomenește pe șeful Securității Bistrița și pe fostul ofițer Liviu Pangrațiu. Mai precis, anchetele de la Securitatea Bistrița erau conduse de maiorul Viorel Gligor și de adjuncții lui, locotenenții Andrei Lothe, Andrei Szabo și Liviu Pangrațiu (Pangrațiu - n.r.).

INTERVIU CU UN SECURIST: „Am fost numai cu trupa și nu am nicio legătură”

EVZ: E adevărat că, în 1949, erați sublocotenent de Securitate?

Liviu Pangrațiu: Da, eram sublocotenent de instrucție la Raionul de Securitate Bistrița. Sunt 60 de ani de atunci, dar parcă lucrurile nu s-au schimbat foarte mult. Atunci luptam împotriva partizanilor, azi împotriva teroriștilor.

EVZ.: Cum ați ajuns la Securitate?

L.P.: După război, am lucrat la Evidența Populației, o instituție în subordinea Primăriei Bistrița, dar care avea sediul în clădirea Siguranței Statului. După ce a plecat regele, ne-au trecut pe toți la Securitate. Pe mine, ca sublocotenent.

EV.Z.: IICCR v-a acuzat că ați condus o acțiune a Securității în urma căreia trei luptători anticomuniști au fost împușcați pe la spate și aruncați într-o groapă comună.

L.P.: Cine face aceste acuzații trebuie să le dovedească. Eu știu că nu este adevărat acest lucru.

EV.Z.: Dar ce este adevărat?

L.P.: În acea zi eram la sediu. Era dimineață. A venit maiorul Gligor (Viorel Gligor - șeful Securității Bistrița - n.r.) împreună cu un delegat de la Cluj și ne-au zis să mergem cu ei. Eu eram cu o trupă de Securitate. Într-una din mașinile din curte am văzut trei bărbați care nu vorbeau între ei.

EV.Z.: I-ați cunoscut? Îi știți?

L.P.: Doar despre unul, Bodiu, am aflat că era dezertor. Pe vremea aceea, mulți erau acuzați că erau partizani și dezertori.

EV.Z: Unde i-ați dus?

L.P.: Nu mai știu zona, dar știu că ne-am oprit la un moment dat. Cei trei au fost puși să urce pe o pantă cam abruptă. În spatele lor erau cinci ofițeri de Securitate. Eu, împreună cu mai mulți soldați, eram în spatele celor cinci.

EV.Z.: Care era misiunea dv.?

L.P.: Să-i păzim pe cei cinci.

EV.Z.: Și ce s-a întâmplat?

L.P.: După ce am urcat o bună bucată de timp, unul dintre cei cinci s-a întors spre mine și mi-a zis să rămân unde sunt. Ei au mers mai departe, cam 50-60 de metri și am auzit focuri de armă. După câteva minute s-au întors și au spus: „haideți, că totul s-a terminat”.

EV.Z.: Vă mai puteți aduce aminte cine erau cei cinci ofițeri?

L.P.: Traian Săsărman, unul Herța, Iepure, Cătărig și Mureșan. Nu-mi amintesc să fi avut arme în mâini.

EV.Z.: Dar n-ați văzut nimic?

L.P.: Nu, fiindcă era ceață și zona era împădurită. Vă spun sincer: atunci îți era frică să deschizi gura. Nu am întrebat niciodată ce s-a întâmplat. De exemplu, la Sighet, doi ofițeri au fost împușcați pentru că n-au executat un ordin.

EV.Z.: V-ați dat seama ce se întâmplă?

L.P.: Normal că mi-am dat seama, dar nu am întrebat nimic. Așa erau vremurile.

EV.Z.: Numele dv. apare într-o telegramă trimisă la București, în care ați raportat că cei trei au fost executați în urma unui atac asupra escortei.

L.P.: Nu știu asta. Nu îmi mai amintesc. Au trecut 60 de ani.

EV.Z.: Există martori care spun că ați participat la masacru. Printre ei, fostul dv. coleg, Traian Sășărman.

L.P.: Nu-i adevărat. Am fost doar cu trupa și n-am nici o legătură. Absolut nici una. El a participat. Spun cu siguranță asta. El era activistul politic de la Securitatea din Bistrița.

Articol publicat în ziarul Evenimentul Zilei la data de 30 aprilie 2009.

CRIMELE SECURITĂȚII DOR ȘI DUPĂ ȘAIZECI DE ANI

Tudor RAVOIU

E dimineață. Ora 5. Anul 1949. Trei persoane legate cu cătușe urcă agale „Drumul Golgotei” spre „Dealul Crucii”. Alte trei persoane veghează ca aceștia să nu fugă, îi amenință constant cu arma, îi lovesc, iar unuia dintre ei îi rup chiar maxilarul cu un căluș îndesat în gură. Scenariul nu este unul de film, este unul cât se poate de real, asupra căruia vinovat se face chiar statul comunist român, prin intermediul a trei criminali, dintre care doi mai trăiesc chiar și astăzi, nepedepsiți, în deplină libertate. I.I.C.C.R. a scos la iveală o crimă petrecută în urmă cu aproape 70 de ani la câțiva kilometri de satul Nepos, din județul Bistrița-Năsăud.

Totul a pornit de la cererea preotului Vasile Rus, nepotul unuia dintre cei trei împușcați în primăvara lui 1949, care, de câțiva ani, și-a dorit să găsească rămășițele bunicului împușcat de securiști. În cele din urmă, Institutul condus de Marius Oprea a început de câteva săptămâni o adevărată anchetă pentru a găsi trupurile celor trei. „Domnul părinte ne-a depus o cerere și noi am venit să începem căutările. Am scos dosarele celor trei din arhivele Securității și toate telegramele trimise în zilele acelea pentru a vedea cât mai exact unde sunt aceștia îngropați. În urmă cu mai mulți ani, a fost amplasată o cruce de către un nepot al unuia dintre cei trei împușcați. Cineva din sat, care a fost martor la execuție, ne-a spus că cei trei au fost îngropați chiar lângă cruce, dar, de fapt, cele trei persoane au fost împușcate în locul crucii, iar apoi azvârliți în vale, la 57 de metri, unde au fost și îngropați”, explică Gheorghe Petrov, specialist în cadrul I.I.C.C.R.

Acesta mărturisește că, în urmă cu câteva zile, o persoană din sat a venit într-o dimineață și i-a indicat exact locul unde aceștia erau îngropați. „S-a dovedit că a fost și ea prin zonă când au fost împușcați și a văzut mormintele”, adaugă Petrov. Motivul

execuției celor trei ascunde în spate o poveste demnă de filmele lui Sergiu Nicolaescu. Cei trei omorâți, Bodiș Leonida, locotenent în Garda Regală, Toader Dumitru, primar în Rebra, și Ioan Burdeș, proprietarul bufetului din sat, au pornit una dintre cele mai periculoase organizații de luptă împotriva comunismului. Nepotul lui Toader Dumitru povestește că organizația se numea Garda Albă și conținea în jur de 50 de membri. „Ei aveau diverse ascunzători și diverse locuri de întâlnire, dețineau 18 puști și chiar și un emițător de radio-recepție. Practic, făceau manifeste, pe care le transmiteau în secret oamenilor și în care le spuneau: «Vin americanii! Nu disperați, rămâneți pe poziții, ne vor salva ei»”, explică Vasile Rus. Iar o astfel de organizație nu era nicidecum pe placul comuniștilor, mai ales în acea vreme.

Dintr-un raport al I.I.C.C.R, intitulat „Scurt istoric al Organizației Garda Albă”, formațiunea a intrat pentru prima dată în ochii Securității în august 1948. De la acea dată, ofițerii de Securitate au încercat prin diverse moduri să anihileze organizația, ajungându-se chiar ca un ofițer al Securității să se infiltreze în organizație și să câștige respectul conducătorilor Bodiș Leonida, Ioan Burdeș și Toader Dumitru. Cu câteva luni înainte de executarea celor trei, în actele Institutului se menționează că cei trei erau adesea „vânați” de către securiști și reușeau să scape doar deghizându-se sau ascunzându-se în locurile amenajate. Într-un final, cei trei sunt prinși de către securiști, iar aceștia îi conduc pe un deal dintre localitățile Nepos și Rebra, unde nu ezită să-i ucidă.

Vă prezentăm alături raportul oficial întocmit de Securitate la acea vreme, redactat la mai bine de două săptămâni după ce crima a fost comisă. „*La orele 9, ziua 8 iulie 1949, a raportat telefonic slt. de Securitate Pangrațiu Liviu că cei trei arestați, în timp ce au dezgropat depozitul de armament, au încercat să pună mâna pe grenadele aflate în depozitul de armament și nedeclarate de ei, că atacând prin aceasta organele de escortă, pentru a-și asigura pe această cale fuga lor, la care organele de Securitate din legitimă apărare și pentru a împiedica fuga celor trei arestați periculoși securității statului, au făcut uz de arme împușcându-i pe toți trei arestații, adică pe Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru*”, se arată

în telegrama transmisă de șeful Securității Bistrița, în care acesta raporta.

Teofil Ivașcu, unul dintre locuitorii satului Rebra, își amintește cu lux de amănunte dimineața de 24 iunie. *„Era în jur de ora cinci, mergeam la cireșe, la cules. Dintr-o dată, am auzit trei focuri de armă și la început am fugit pentru că am crezut ca sunt vânători. M-am îndreptat apoi spre locul unde am auzit împușcăturile și i-am văzut pe cei trei pe jos, împușcați. M-am dus repede în sat, la fratele unuia dintre cei trei, și i-am spus, dar primarul din sat și șeful de post spuneau că mint și mă amenințau și pe mine cu moartea dacă mai vorbesc despre acest lucru. Cei trei erau împușcați în cap pentru că am și văzut rănilor”,* rememorează Teofil. O altă localnică din Rebra își aduce aminte că era în jur de 11 dimineața când s-au auzit împușcăturile. *„Au fost trei împușcături. Nu mai știu dacă au fost rapide sau cu pauză între ele. M-am dus înspre acel loc și când am ajuns i-am văzut pe cei trei plini de sânge”,* explică și Verginia Cârțu, astăzi în vârstă de 80 de ani.

Cât privește asasinii celor trei persoane, doi dintre aceștia, Liviu Pangrațiu (sublocotenent la acea vreme) și Traian Săsărman (plutonier la acea dată), trăiesc chiar și astăzi, unul dintre aceștia în Cluj-Napoca, iar celălalt la Bistrița. Potrivit lui Marius Oprea, directorul I.I.C.C.R. Pangrațiu a devenit chiar locotenent după acel incident. Descoperirile realizate de cercetătorii și arheologii I.I.C.C.R. sunt cu adevărat șocante. Cele trei cadavre au fost găsite unul peste altul fapt ce rezultă că au fost împinse în vale după împușcare. Mai mult, unuia dintre cei trei îi lipseau încălțările, iar unui altuia i se putea observa maxilarul distrus. Dar, deși descoperirile făcute sunt absolut halucinante, iar cadavrele, gloanțele și rămășițele găsite prezintă dovezi clare că Pangrațiu și Săsărman au ucis cele trei persoane, autoritățile de poliție din Bistrița nici nu au vrut să audă de acest caz. Am sunat și ieri la Parchetul Militar și la Poliție, ca să cerem un legist care să vină, să fotografieze, pentru că ceea ce am descoperit aici este ca și cum am fi găsit un om mort undeva. Dar nimeni nu a venit și nu a arătat nici un interes. I-am spus chiar la un moment dat domnului părinte că va trebui să îi îngropăm la loc pentru că nu avem autorizația să îi ridicăm”, explică Marius Oprea.

Într-un final, autoritățile statului s-au mobilizat la insistențele directorului I.I.C.C.R. și au fost prezente la deshumarea din această după-amiază. Cât îl privește pe nepotul lui Dumitru Toader, acesta spune că în sfârșit se simte cu sufletul împlinit. „A fost o promisiune pe care i-am făcut-o tatălui meu, că îi voi găsi, că îi voi scoate din acea groapă și îi voi îngropa cu slujbă, așa cum merită”, încheie părintele din Nepos. Acesta povestește că până și tatăl său a avut de suferit din cauza chinurilor prin care a trecut bunicul. „Tata a făcut seminarul, dar a fost exmatriculat din cauza trecutului pe care l-a avut bunicul și a fost obligat să-și schimbe numele. Timp de 60 de ani, nimeni nu a îndrăznit să vorbească sau să caute rămășițele acolo, din cauza fricii față de securiști”, povestește părintele.

Articol publicat în ziarul City News Cluj la data de 28 aprilie 2009

SECURISTUL ROMÂN: DIRECTOR CU DOAR 8 CLASE

Tudor RAVOIU

Traian Săsărman, unul dintre cei trei securiști care în iunie 1949 au împușcat trei luptători din rezistența antico-munistă „Garda Albă” într-o pădure, la cinci kilometri de comuna Nepos, din Bistrița, a avut un „noroc” în viață extrem de interesant. Născut ca „țăran sărac”, așa cum îl caracterizează un raport din 1976, într-o familie cu cinci frați, Săsărman „este nevoit de tânăr să muncească pentru a-și câștiga existența”, notează același raport. Educația slabă de care are parte, fiind absolvent de doar opt clase, îl împinge încă de la 14 ani să se angajeze ca muncitor la căile ferate din comunele Nimigea – Beclean. Serviciul efectuat pe front, însă, de la vârsta de 22 de ani până în 1948, când este lăsat la vatră, îi dau în schimb experiența necesară pentru a deveni unul dintre ofițerii de bază ai proaspetei Securități înființate. Astfel, în 1949 este angajat ca ofițer la Ministerul Administrației și Internelor

Potrivit unor documente oficiale ale Consiliului National pentru Studierea Arhivelor Securității, una dintre misiunile sale importante de la acea vreme era de a stârpi capetele „Gărzii Albe”, participând, alături de Liviu Pangrațiu și Liviu Herța, la asasinarea lui Leonida Bodiu, Toader Dumitru și Ioan Burdeț, presupușii conducători ai formațiunii anticomuniste, iar îndeplinirea misiunii respective îi dă lui Traian Săsărman un calificativ extrem de bun.

„Tovarășul este cunoscut ca un element disciplinat, supus superiorilor, luptă pentru ducerea la îndeplinire a ordinelor și sarcinilor, a fost un tovarăș atașat regimului nostru având tot timpul sarcini de partid pe care le-a dus la îndeplinire”, este catalogat Săsărman de către un fost coleg de muncă în același raport.

Solidaritatea acestuia față de sistem și dorința de a îndeplini misiunile par să fi fost mult mai importante decât faptul că are doar șapte clase de școală generală și una de liceu. Deși în raport este menționat acest fapt și că nu are vreo înclinație spre educație, Săsărman este propus în 1976 ca director al Intreprinderii Regionale pentru Contractări și Achiziții DCA Bistrița. Mai mult, ocupă această funcție cu succes până în 30 aprilie 1984, când iese la pensie.

Interesant este faptul că, în momentul ieșirii la pensie, Săsărman a indicat o adresă de contact falsă. În schimb, rudele celor trei împușcați în primăvara anului 1949 nu au dus deloc o viață atât de simplă precum cea pe care a avut-o, de exemplu, Traian Săsărman. Persecuții grele le-au fost aplicate rudelor lui Ioan Burdeț.

Olga Scurtu, nepoata acestuia, spune că mama ei a fost acuzată, în primăvara aceluși an, că își ajută tatăl să comunice radiofonic cu alți membri ai gărzii. *„Mama a fost la un moment dat chiar închisă în beciul Colegiului «Andrei Mureșanu» din Bistrița, iar mai apoi dusă la închisoare.*

Îmi povestea cum îl duceau pe bunicul la interogatoriu, iar apoi îl puneau să vadă cum îi este bătută fiica, legată de picioare și cu o nua peste tălpi”, explică femeia, cu lacrimi în ochi. Chiar și după 30 de ani de la eveniment a avut de suferit din cauza istoriei sale. „În 1978, soțul meu și-a

depus cerere pentru a merge să lucreze într-o școală din Maroc. A primit acea cerere, dar la un moment dat i-a fost retrasă pentru că cineva a declarat la Securitate că este soțul nepoatei unui activist anticomunist”, spune Olga Scurtu.

Articol publicat în ziarul City News Cluj la 8 mai 2009

SECURIST „BÂNTUIT” DE VICTIMELE DE ACUM 60 DE ANI

Mihai HENDEA

Liviu Pangrațiu este doar unul dintre foștii securiști, agenți obedienți ai unui regim condamnat oficial ca fiind criminal, care a împușcat cu sânge rece trei țărani români ce s-au opus colectivizării forțate în 1949. Pangrațiu este, actualmente, pensionar și a privit, probabil, la televizor, exhumarea celor trei victime ale sale, la 60 de ani de la crima petrecută pe Dealul Crucii - satul Nepos - județul Bistrița Năsăud.

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului din România (I.I.C.C.R.) a demarat în urmă cu două zile procedurile de exhumare a trei partizani executați de Securitatea din Bistrița în vara lui 1949. Cercetătorii au acționat în baza unei solicitări din partea nepotului unuia dintre partizanii uciși și aruncați în groapa comună și care a dorit să recupereze cadavrul înaintașului său pentru a-l îngropa creștinește. Drumul până la groapa fără nume, unde au fost aruncați morții, trece peste Râpă - un deal scormonit de văioage pline de scaieți, lung de peste trei kilometri. Râpa ”crește brusc la poalele satului Nepos, aflat la câțiva kilometri distanță de orașul Năsăud, și nici un trecător nu poate să bănuiască povestea cumplită pe care o ascunde peisajul demn de un tablou, împușcarea celor trei, Leonida Bodiu, Toader Dumitru și Ioan Burdeț, s-a înscris într-o practică neoficială des folosită de Securitate în cazul membrilor din organizațiile de partizani anticomuniști. Cei trei făceau parte din organizația “Garda Albă”.

Varianta oficială a Securității precizează că în ianuarie 1949 cei trei ar fi făcut un depozit de armament din 6 arme militare între comunele Rebra și Nepos, în regiunea Dealul Crucii, dar pentru că au declarat la anchetă că nu pot indica locul depozitului, sunt dispuși să îl identifice în teren

“La orele 9 ziua 8 iulie 1949 a raportat telefonic slt. de Securitate Pangrațiu Liviu că cei trei arestați, în timp ce au dezgropat depozitul de armament au încercat să pună mâna pe grenadele aflate în depozitul de armament și nedecarate de ei, ca atacând prin aceasta organele de escortă, pentru a-și asigura pe această cale fuga lor, la care organele de Securitate [...] din legitimă apărare și pentru a împiedica fuga celor trei arestați periculoși securității statului, au făcut uz de arme împușcându-i pe toți trei arătați, adică pe Bodiu Leonida, Burdeț Ioan și Toader Dumitru”, se arată într-o stenogramă a evenimentului, citat de I.I.C.C.R.

În ciuda intoxicației cu informații ale Securității, care a încercat să ascundă crima, a reieșit că Bodiu, Burdeț și Dumitru au fost transportați din sediul Securității Bistrița până în dreptul gării din Nepos. De aici au fost forțați să urce pe jos, în direcția nord, până la locul numit Valea Raței, situat pe Dealul Crucii la o altitudine de aproximativ 837 de metri. Ei au fost împușcați în cap prin rafale scurte de arme automate. Singurul martor al măcelului este Teofil Ivașcu, din Rebra, acum de 80 de ani. Bătrânul s-a trezit ieri cu noaptea în cap ca să urce la locul gropii comune pentru a urmări exhumarea.

„Eram tânăr, aveam 19 ani. Am venit în zonă cu doi bătrâni la cireșe, pe considerentul că mă puteam sui mai sus în copac. Când am auzit focuri de armă, așa, pe la 5 dimineața. Am crezut că sunt vânători și am fugit încoace”, explică, pe nerăsuflăte, Ivașcu. Imaginea pe care a avut-o în fața ochilor îl va urmări până la finalul zilelor: trei bărbați zăceau unul peste celălalt într-o baltă de apă transformată într-un ochi de sânge din pricina rănilor.

“I-am cunoscut pe toți. M-am dus acasă și i-am spus ce-am văzut la un frate al lui Toader Dumitru, că eram vecini. Și prin sat m-a luat la rost primaru că de ce vorbesc minciuni. «Acolo nu e nime îngropat»”, spune bătrânul Teofil. La două săptămâni după omor, omul s-a întors la locul împușcării alături de câteva rude ale morților, însă groapa era mascată cu glie de pământ. “Erau oameni gospodari, cinstiți, la care nu le-o convenit de comunism, de colectiv. Au venit acasă din război și ca răsplată i-o dus în vârful dealului și i-o pușcat. Plata că o fost de rându' războiului, pentru țară. Și n-o mai vorbit despre asta nime!”, încheie moșul.

Grupa de execuție a fost formată, arată cercetările I.I.C.C.R. din sublocotenent Liviu Pangrațiu - comandant,

plutonier major Liviu Herța și plutonier Traian Săsărman, la acea dată cadre ale Securității din Bistrița. Șeful Securității din Bistrița a fost, atunci, maiorul Viorel Gligor, iar superiorul său direct a fost colonelul Mihai Patriciu, șeful Direcției Regionale de Securitate din Cluj. Liviu Pangrațiu și Traian Săsărman mai trăiesc. *“E tristă reacția autorităților. În loc să te ajute, au refuzat să vină. Ei sunt eroi până la urmă și avem o datorie față de ei. Poliția mi-a spus să uităm ce-a fost, pentru că a fost acum 60 de ani. Pentru ei nu mai înseamnă nimic. Dar pentru noi înseamnă, e sângele nostru”*, spune, cu tristețe, părintele din Nepos, Vasile Rus, nepotul direct al partizanului Dumitru Toader, unul dintre împușcați.

În buza gropii săpate de arheologi pe Dealul Crucii se profilează cadavrele: unul lângă celălalt, întocmai cum au fost împinși de securiști în groapa comună. Unul este descălțat pentru că, probabil, în cădere, pantofii i-au zburat din picioarele chinuite. În buzunarul unuia, săpătorii găsesc o sipcă, iar printre oasele răzlețe sunt cartușe golite. Părintele Rus își ține respirația văzându-și bunicul pentru prima dată.

“E o problemă de mentalitate a procurorilor, pentru că după părerea mea și actualul cod penal le poate da posibilitatea să încadreze o astfel de faptă în categoria crimelor neprescriptibile. Este vorba de o crimă comisă de o instituție militară cum a fost Securitatea, pe timp de pace și împotriva unei populații pașnice. Ei s-au purtat practic ca o armată de ocupație”, spune președintele I.I.C.C.R. Marius Oprea, atent să păstreze situ-ul intact.

Ieri, reprezentanții Parchetul Militar Cluj au refuzat să participe la exhumare pe motiv că instituția nu are competență. La fel, Inspectoratul Județean de Poliție Bistrița și Parchetul Bistrița au cedat târziu insistențelor cercetătorilor și rudelor pentru a se prezenta la exhumare, întrucât oamenii nu voiau să încuie din nou mormântul. Deși au fost găsite până acum 20 de gropi comune, similare, în niciunul dintre cazuri Parchetele nu au emis rezoluții de începere a urmăririi penale, precizând că este vorba de simple “abuzuri în serviciu”, ale foștilor lucrători ai Securității. Cadavrele vor fi transportate la Institutul de Medicină Legală pentru a fi expertizate, iar apoi vor fi îngropate creștinește.

“Ne-am mutat din Rebra, unde stăteam cu mama, în Nepos. Tatăl vitreg ne-a pus în căruță pe toți trei și am plecat. Să piară numele, să nu mai avem de suferit”, spune, cu lacrimi în ochi, Marta Toader, fiica lui Toader Dumitru. Ieri, întregul sat Nepos a stat cu ochii spre cer așteptând să coboare din Dealul Crucii, martirii lor.

Liviu Pangrațiu a fost găsit în propriul apartament, din strada Mehedinți. Este mic și cărunt și nu vrea să discute despre crima la care s-a făcut părtaș în 1949. *“Am lucrat mai mulți ani în Ministerul Internelor, dar nu știu despre ce crime vorbiți. Întrebați-i pe cei care mă acuză de aceste lucruri, ce să spun eu? Nu am ce să spun”,* a zis, prin ușă, Pangrațiu. *“Am lucrat prin toată țara, în mai multe orașe, unde am fost trimis. În perioada aia (n.r. anul execuției, 1949) eram la București, nici măcar nu am fost în județul Bistrița-Năsăud”,* a completat fostul comandant de securitate. Remușcărilor față de cele trei persoane torturate și împușcate cu mitraliera nu își au locul. La aceste întrebări Liviu Pangrațiu a răspuns de mai multe ori, mecanic, că *“Nu știe”*.

Articol publicat în ziarul Ziua de Cluj la data de 28 aprilie 2009

Fotografie din timpul deshumării rămășițelor pământești ale celor trei martiri

TOADER DUMITRU, EROU ANTICOMUNIST

Radu SÎRBU

La 24 iunie 2010 s-au împlinit 51 de ani de când Toader Dumitru, primar al comunei Rebra și cel care în 1946 s-a opus falsificării alegerilor de către comuniști, făcând parte din gruparea "Garda Albă", a fost ucis mișelește în zona Dealul Crucii din satul Nepos, fără judecată, alături de tovarășii săi, Leonida Bodiu din Poiana Ilvei și rebrășoreanul Ioan Burdeț, de un comando al Securității condus de sublocotenentul Liviu Pangrațiu.

În zilele de 27 și 28 aprilie 2009 reprezentanții Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România (I.I.C.C.R.) au deshumat rămășițele celor trei, care apoi vor fi reînhumate în cimitirul din Bistrița. Despre eroul anticomunist Toader Dumitru ne-a povestit chiar nepotul acestuia: preotul Vasile Rus din Nepos, unul dintre cei implicați în acțiunea de reconstituire a evenimentelor dureroase petrecute în urmă cu jumătate de secol pe Dealul Crucii.

Chinurile iadului

"Uciderea fără judecată a lui Toader Dumitru va lăsa în urmă multă suferință. Soția acestuia, Saveta Toader va rămâne văduvă cu trei copilași orfani și fără nici un ajutor: Marta - orfană la 10 ani, Dumitru - 8 ani și Ioan - 5 ani. Regimul comunist nu se va mulțumi doar cu atât, ci va urma și prigoana împotriva familiei rămase, văduvei Saveta și celor trei copilași li se va confisca întreaga avere: casa, pământul și moara ce o dețineau, lăsându-i pe drumuri fără nici un ajutor material. Au urmat controale ale Securității la casa familiei Toader, confiscându-se toate bunurile din casă, inclusiv fotografiile cu tatăl Dumitru. Regimul comunist

va instaura o prigoană permanentă împotriva familiei Toader, declarându-i chiaburi și amenințându-i pe vaduvă și pe cei trei copilași orfani cu arestarea și deportarea pe șesurile Bărăganului.

Fiica cea mai mare, Marta, a rămas cea mai marcată de aceste suferințe, fiind și la o vârstă mai mare. Când tatăl ei, Dumitru Toader, a fost prins de Securitate, a fost legat de un lemn și dus în fața Primăriei din Rebra. Aici a fost chemat tot satul, soția lui și fiica mai mare, Marta. Tatăl ei va fi legat de un stâlp și bătut cu parul peste tot trupul, după care i-au străpuns gâtul. Informația este confirmată de către istoricul Cicerone Ionițoiu în Dicționarul său privind crimele comunismului.

După ce a fost bătut fără milă cu parul, lui Toader Dumitru i s-a introdus un căluș de lemn în gură și bătut peste maxilare cu un lemn până când călușul i-a rupt carnea de pe maxilare. Aceste imagini cu tatăl ei bătut fără milă, plin de sânge, o vor marca pe viață pe Marta, a cărei liniște și echilibru sufletesc va fi distrus pe viață", a dezvăluit preotul Rus.

Fuga în Nepos

"Va urma o suferință și o teamă permanentă, lacrimi, frică la vederea unui milițian, frică pentru mamă și fiică că vor fi arestate și duse în beciurile Securității. Regimul comunist nu va permite văduvei Saveta să officieze o slujbă a înmormântării pentru soțul ucis. Soția Saveta, împreună cu fiica Marta, pe ascuns, cu biserica închisă, în anul 1950, va fi ajutată de un preot din Năsăud, care în ascuns, de frica prigoanei comuniste, va oficia slujba Prohodului. Rămase fără nici un sprijin material, unui creștin din Nepos, rămas văduv, Dumitru Ioan i se va face milă de Saveta Toader și de cei trei copiii ai ei, va merge după ei în Rebra, îi va sui în căruță, ducând cu ei doar hainele de pe ei, să li se piardă urma și i-a adus la casa lui din satul vecin, Nepos.

Saveta va deschide acțiune în judecată și este nevoită să divorțeze de soțul ucis, pentru ca apoi să se recăsătorească cu Dumitru Ioan din Nepos. Tatălui vitreg îi va fi milă de cei trei

orfani și îi va trata cu respect și înțelegere. Noul părinte nu a putut însă suplini dragostea tatălui adevărat, mângăierea și afecțiunea paternă, între Marta și tatăl vitreg fiind mai mult o relație de milă și respect. Marta nu se va putea apropia de tatăl vitreg, pentru că avea în minte durerea pierderii tatălui adevărat, Dumitru, pe care de multe ori îl visa noaptea în lanțuri și plin de sânge".

Cămașa dorului

De remarcat este faptul că Marta, fiind cea mai mare, a realizat pierderea tatălui pe care îl va vizita alături de mama Saveta și la pușcăria din Bistrița. Aici nu i s-a permis să-și vadă tatăl, văzându-l în lanțuri, cu răni la față în urma bătăilor samavolnice. De multe ori în mijlocul nopții liniștea somnului îi era tulburată de aceste grele amintiri, trezindu-se din somn și începând să plângă datorită dorului de tată.

Însă acest regim criminal comunist o va lipsi de dragostea și afecțiunea paternă, lăsând în urmă multe lacrimi, durere și amintiri, ce vor lăsa răni adânci în sufletul ei.

Un episod emoționant a fost atunci când, la câteva luni după uciderea tatălui ei natural, Marta a mers în casa părintească din Rebra care încă nu era confiscată și a deschis dulapul cu haine, a luat cămașa tatălui și a început să o miroase și să o sărute pentru alinarea dorului, după care i-a spus mamei: „Mamă mi-am adus aminte de tata, i-am simțit dragostea și mângăierea", a continuat să povestească părintele Vasile Rus.

Stigmatul care onorează

"După ce mama s-a recăsătorit în Nepos, Marta a urmat clasele V-VI la Școala Normală din Năsăud, însă aici cunoscându-i-se trecutul, dascălii și colegii o evitau, era scoasă din activitățile școlii, i se reproșa faptul că tatăl ei nu trebuia să se împotrivescă regimului comunist. Marta a fost marginalizată în școală și nu s-a

putut integra în colectivul clasei, iar la recomandarea conducerii școlii a renunțat în clasa a VI-a la școală, întorcându-se în Nepos, în gospodăria familiei.

Însă și în Nepos familia lui Toader Dumitru, primarul din Rebra ucis în Dealul Crucii, nu va scăpa de vizitele și controalele Miliției și ale Securității, care doreau să se asigure că lucrurile sunt sub control. Fiul mai mic, Ioan, va fi dat și el afară în anul II de la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, și întreaga familie va fi monitorizată de Securitate pe tot parcursul timpului.

Acest lucru rezultă și din faptul că Marta se va căsători în anul 1973 cu ofițerul de armată Sintion Ioan din Bistrița, pe care l-a avertizat asupra trecutului tatălui ei. Cert este faptul că, deși acesta avea Academia Militară absolvită și un curs de formare ca și comandant de unitate, după căsătoria cu Marta nu va mai fi urcat în grad, fiind și el marginalizat.

În anul 2009, I.I.C.C.R. instituție condusă de istoricul Marius Oprea, va face un act de dreptate, aducând o oarecare mângâiere în sufletul acestei familii persecutate de comuniști", și-a încheiat preotul Vasile Rus relatarea despre familia eroului anticomunist Toader Dumitru, o familie aflată sub semnul suferinței și a amintirilor dureroase.

Articol publicat în ziarul Mesagerul de Bistrița-Năsăud la data de 25 iunie 2010

*La ceremonia de reînhumare a eroilor-martiri în rezistența
anticomunistă, din 24 iunie 2009*

SACRIFICIUL SUPREM

Troița ce străjuiește mormântul celor trei martiri în Cimitirul din Bistrița

RĂMĂȘIȚELE PARTIZANILOR DIN NEPOS ÎNHUMATE DE SÂNZIENE

Cristian SILAȘI

Ceremonia de înmormântare a celor trei luptători anticomuniști împușcați în 1949 și descoperiți într-o groapă comună în Nepos a avut loc miercuri, la capela de la Cimitirul municipal, în prezența unui sobor de preoți, în frunte cu Prea Sfințitul Episcop Vasile Someșanul. La ceremonial, pe lângă reprezentanții I.I.C.C.R. și a instituțiilor militarizate, au fost prezenți prefectul județului Cristian Florian, primarul Ovidiu Crețu și șefi ai instituțiilor descentralizate și deconcentrate din județ. Cei trei, Bodiș Leonida, locotenent în Garda Regală, Toader Dumitru, primar în Rebra, și Ioan Burdeș, au pornit una dintre cele mai periculoase organizații de luptă împotriva comunismului. Aceștia au fost executați de Securitate, fără judecată și condamnare, în anul 1949. Rămășițele pământești ale celor trei partizani au fost deshumate în luna aprilie iar astăzi au fost înmormântate creștinește, cei trei eroi-martiri găsindu-și locul de odihnă veșnică.

Articol publicat în ziarul City News, Bistrița, 24 iunie 2009

COMEMORAREA DE LA NEPOS

Florina POP

La invitația preotului Vasile Rus, Centrul de Investigare a Crimelor Comunismului din România (C.I.C.C.R.) a organizat în ziua de 15 octombrie 2010, în satul Nepos din comuna Feldru, un moment de comemorare a celor trei oponenți ai comunismului, Leonida Bodiș, Toader Dumitru și Ștefan Burdeț. Aceștia au fost împușcați de Securitate în vara lui 1949.

Manifestările au început la prânz, după slujba religioasă și au constat în sfințirea unei troițe închinată eroilor anticomuniști și în prezentarea, în premieră, a filmului documentar „Dealul Crucii”. Pelicula a fost realizată de regizorul Nicolae Mărgineanu și prezintă cazul crimelor săvârșite de Securitate în vara lui 1949 la Nepos. Filmul a putut fi urmărit la Căminul Cultural din Nepos.

La eveniment a participat și Marius Oprea, respectiv Prea Sfințitul Vasile Someșanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Rămășițele pământești ale victimelor au fost căutate și deshumate de către arheologii C.I.C.C.R. în primăvara anului 2009. Osemintele acestora au fost reînhumate împreună, la dorința urmașilor, în cimitirul central din Bistrița.

În urmă cu 61 de ani, trei bărbați de pe Valea Someșului (Leonida Bodiș, Toader Dumitru și Ioan Burdeț) au fost executați de trupe ale Securității din Bistrița într-o poieniță din Nepos, în locul numit de săteni „Dealul Crucii”. Trupurile lor neînsuflețite au fost aruncate atunci într-o groapă comună.

Articol publicat în ziarul Adevărul de Bistrița la data de 17 octombrie 2010

Comemorarea eroilor, în Biserica Ortodoxă din Nepos

Troița ridicată în Nepos

TROIȚA DIN REBRA

Vasile RUS

Sunt puține comunități locale care posedă înțelegerea importanței comemorării martirilor rezistenței anticomuniste, ridicării și sfințirii unor însemne care să atragă atenția asupra blestemățiilor terorii comuniste, pentru ca acestea să nu se mai poată repeta niciodată. Rebrenii au dovedit că au un Consiliu local, un Primar și un Preot paroh, oameni luminați de conștiința jertfei foștilor lor consăteni pentru libertatea încătușată de comunismul instaurat de bolșevicii sovietici ai lui Stalin. Prin preocuparea acestora, în apropierea monumentului eroilor căzuți în cele două războaie mondiale, s-a ridicat o impunătoare troiță pe soclul căreia este înscris numele a 18 persoane din localitate, foști membri sau simpatizanți ai organizației anticomuniste „Liga Națională Creștină”, organizație ce a activat în anii 1948-1949, având aderenți și simpatizanți, în acele vremuri, în Rebrîșoara, Rebra, Parva, Lușca și chiar în Năsăud.

Sfințirea troiței a fost săvârșită de către preotul paroh local Teodor Nedelea și preotul paroh din Nepos, Vasile Rus – nepot al martirului Dumitru Toader. Au participat consilieri locali în frunte cu primarul Ștefan Danci, alți salariați ai primăriei, cadre didactice ale școlii între care profesorul Ștefan Bachîș și învățătoarele Liliana Călini și Florița Rus, care au pregătit și prezentat cu un grup de elevi un frumos program de cântece și versuri patriotice, alți intelectuali pensionari între care familiile Dumitru și Elena Scridon, Nicolae și Floarea Marcoie, un public numeros, în mod deosebit urmași ai martirilor rezistenței anticomuniste. O impresie deosebită a făcut prezența la manifestare a doamnei Marta Sântion – fiică a lui Toader Dumitru- și Ștefan Toader și Maria Suci născută Toader – nepoți ai lui Toader Dumitru, care au făcut copiilor prezenți daruri.

După săvârșirea sfințirii au luat cuvântul primarul Ștefan Danci și profesorul Viorel Rus, care au evocat activitatea grupării

rebrene a organizației, martiriul membrilor, simpatizanților și familiilor acestora după arestare și profesorul Ștefan Bachis, care a exprimat omagiul eroilor căzuți pe câmpul de luptă în cele două războaie mondiale, precum și ale acelora ce au suferit în închisoare și ani îndelungați la Canal – care a fost lagărul de exterminare a oponenților reali ori presupuși ai regimului comunist, în anii de început ai comunismului în România. Preotul Vasile Rus a evocat chipul bunicului său și tristețea de a nu-l fi văzut niciodată, mulțumind rebrenilor în numele familiei pentru ridicarea troiței și frumoasa manifestare organizată. Preotul paroh local Teodor Nedelea a exprimat bucuria că ziua eroilor din acest an în Rebra a căpătat noi valențe, că în fața bisericii străjuie de acum un nou monument al eroilor rebreni, înspre neuitarea lor, iar rebrenii sunt un exemplu pentru că știu să-și prețuiască înaintașii.

Iată rebrenii ale căror nume au fost înscrise pe troiță, faptele și martiriul acestora:

1. Toader Dumitru I. Mihăilă a Minii – numit în sat ***Dumitru din Moară*** pentru că avea moară și darac pentru lână, a fost primar în anul 1946, demis pentru că nu a permis falsificarea rezultatelor alegerilor parlamentare din acel an de către comuniști, acuzat și că ar fi organizat bătaia luată de comuniști cu acel prilej. A fost președintele grupării rebrene și vicepreședinte al întregii organizații „***Liga Națională Creștină***” – supranumită de securitate „***Garda Albă***, inițiată în anul 1948 de către căpitanul Leonida Bodiș, cu grupări în Rebrîșoara, Năsăud, Lușca, Rebra și Parva, organizație cu caracter **antisovietic** și **anticomunist**, având ca obiectiv principal **pregătirea și înarmarea pentru sprijinirea armatelor anglo-americe**, în războiul împotriva sovieticilor, ce părea că era iminent. A fost arestat în noaptea de 12-13 februarie 1949, bătut crunt, închis în beciurile securității din Bistrița și apoi ucis mișelește de securitate, împreună cu căpitanul Leonida Bodiș și Ioan Burdeș din Rebrîșoara, în „Dealul Crucii”, în ziua de 24 iunie 1949. Gospodăria i-a fost distrusă. **Marta -**

fata acestuia nu a putut să faca studii după capacitatea ei, **Dumitru** - fiul mai mare, azi locuitor în Bistrița, și-a schimbat numele Dumitru Dumitru pentru a se putea angaja în serviciu, iar fiul mai mic, **Ioan** - tatăl părintelui Vasile din Nepos - și-a schimbat numele de familie în Rus pentru a putea lucra un timp ca angajat la stațiunea pomicolă din Bistrița, ajungând, mult mai târziu, după ce a absolvit seminarul teologic de unde fusese exmatriculat pe motive politice,și facultatea de teologie, preot în**Târpiu**;

2. Muti Nicolae - originar din Rebrîșoara – s-a stabilit în Rebra prin căsătoria cu **Maria Suci, fiica lui Ion Moisi**. A fost închis și dus la muncă silnică la Canal timp de 8 ani și 1 lună, pentru că deținuse funcția de secretar al grupării rebrene a organizației;

3. Nedelea Vasile al lui David din Trifana, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal timp de 7 ani, pentru că în casa lui au avut loc multe ședințe ale organizației, cu participarea capitanului Bodiu;

4. Georgiță Firidon – fiu al lui Ion lui Macidon, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal 7 ani și 10 luni, ca membru al organizației, care l-a însoțit pe Leonida Bodiu pe dealurile Rebrei și Parvei ca gardă de corp, până ce acesta a fost prins prin vicleșug la sfârșitul lunii martie 1949;

5. Onoaie Ioan – originar din Nepos, s-a stabilit în Rebra prin căsătoria cu **Ana Neamț din neamul Nătenilor**, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal timp 7 ani și 10 luni, ca membru al organizației care a facilitat, prin sora sa, **Ana Lazar**, femeie de serviciu la prefectură, multiplicarea manifestului organizației la șapilograf;

6. Cârцу Dumitru – originar din Rebrîșoara – stabilit în Rebra prin căsătoria cu **Raveca Nedelea lui Ștefan**, proprietar de moară, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal timp de 7 ani, pentru că a asigurat alimente și cazare căpitanului Bodiu, atunci când acesta mergea în Rebra pentru a participa la întruniri ale organizației;

7. Rus Ioan – zis Ion a Marti, cumnat al lui Dumitru Toader, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal 7 ani, ca simplu membru al organizației;

8. Fontu Vasile – originar din Mititei – stabilit în Rebra prin căsătoria cu **Laura lui Irimei**, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal timp de 6 ani, ca membru activ al organizației;

9. Nedelea Victor – fiu al lui Manoilă a Irinii, finul lui Toader Dumitru, membru al organizației, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal timp de 5 ani;

10. Nedelea Dumitru – fiu al lui Nicolae lui Vartolomei, cel care a asigurat multe nopți odihnă și hrana locotenentului fugar și gărzilor sale în casa sa din dealul numit „Semne”, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal 5 ani;

11. Tăut Nicolae – fiu al lui Vasile lui Simion, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal 5 ani, ca simplu membru al organizației;

12. Isip Vasile – al lui Dumitru Ceorcanului, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal 5 ani, ca simplu membru al organizației;

13. Toader Ioan - fratele lui Dumitru Toader – membru al organizației, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal timp de 5 ani și 7 luni;

14. Capătă Ioan – fiu al lui George lui Aleca, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal 3 ani, pentru că a participat la câteva ședințe ale organizației;

15. Scridon Timoftei – al lui Victor Lupului, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal 2 ani și 3 luni, ca simpatizant al organizației;

16. Vartolomei Nicolae – al lui Macidon zis a Bâghi, a fost închis și dus la muncă silnică la Canal 2 ani și 2 luni, ca simpatizant al organizației, pentru că a participat la o ședință a organizației;

17. Georgiță Gafta – n. Rus, căsătorită cu Georgiță Ironim I. Macidon, s-a sinucis prin spânzurare din cauza interogatoriilor și bătăilor suferite la securitate, de către ea și fiica ei Saveta, soția lui Victor Nedelea. Au rămas orfani de mamă 3 copii minori;

18. Nedelea Saveta – soția lui Dumitru Nedelea, împușcată într-un picior de către securitate, în dealul numit „Semne”. În urma cangrenării răni i s-a amputat piciorul.

Articol publicat în ziarul Bistrita Online, la data de 10 iunie 2011

Troița ridicată în Rebra

SCRISOARE AJUNSĂ LA DESTINAȚIE DUPĂ ȘAIZECI DE ANI

Vasile RUS

Anul acesta am ridicat de la C.N.S.A.S., pe lângă multe acte care fac referire la organizația anticomunistă Liga Națională Creștină și Dosarul cu numărul 214\1950 al lui Nedelea Vasile.

Originar din comuna Rebra, Nedelea Vasile s-a născut la data de 10 ianuarie 1922, din părinții David și Raveca. În anul 1941 se va căsători cu tânăra Marta Luju din Parva.

Din declarația dată de locotenentul Bodiu Leonida în fața Securității din Bistrița la 6 aprilie 1949, rezultă că Nedelea Vasile a activat în cadrul organizației sale anticomuniste din Rebra: ”l-am cunoscut pe Vasile Nedelea în vara anului 1948. A fost printre inițiatorii organizației, a depus jurământul la prima întrunire care a avut loc în locuința tatălui său, David. M-a invitat în casa lor de câteva ori. Am mers și stăteam câte două, trei zile. A participat la aproape toate întrunirile organizației noastre, în care a adus mai multe dintre rudele sale”.

Potrivit Referatului Parchetului Militar Cluj: ”inculpatul Nedelea Vasile a făcut parte din organizația subversivă a lui Bodiu Leonida din comuna Rebra, a depus jurământul de credință acestei organizații după ce a luat cunoștință de scopurile ei. Era înarmat, găsindu-se asupra lui o armă Z.B. și treizeci de cartușe; a fugit în munți, făcând gardă de apărare acuzatului Bodiu Leonida.”

La data de 29 martie 1949 Nedelea Vasile va fi arestat alături de alți membrii ai organizației Liga Națională Creștină din Rebra, fiind acuzat de crimă de uneltire contra ordinii sociale și condamnat de Tribunalul Militar Cluj prin hotărârea cu numărul 1595 din data de 10 noiembrie 1949, la 7 ani de temniță grea, 5 ani degradare civică și confiscarea averii.

Parcurgând dosarul lui Nedelea Vasile m-a impresionat o scrisoare pe care soția sa, Marta, o trimitea la data de 25 iunie 1953 soțului ei închis în penitenciarul din Oradea. Ceea ce mi-a atras atenția la această scrisoare a fost o notă a Securității de pe pagina scrisorii în care se arată: ”a nu se preda inculpatului aflat în arest”. Conținutul scrisorii este următorul: *“Din puținele mele cuvinte, află de la a ta soție că sunt bine, sănătoasă. Dragul meu soț Vasile, îmi este dor de tine, de aceea te rog ai milă de mine și scrie-mi dacă ești bine și sănătos. Tatăl tău și mama ta m-au rugat să-ți spun din partea lor multă sănătate. Îți dorim să ai voie bună și nădăjduim în a noastră unire cât de curând. Dumnezeu să te întărească! Soția ta, Marta.”*

Nu am reușit să înțeleg motivul care a stat la baza refuzului Securității ca rebreanul Nedelea Vasile să primească această scrisoare de la cei dragi ai lui.

La data de 26 martie 1957 Vasile Nedelea va fi eliberat din închisoare. Va munci ca zidar în șantierele de construcții de la Dej și Măgura Ilvei, pensionându-se în anul 1984. Va adormi întru Domnul la data de 23 martie 1994 fiind înmormântat alături de soția sa, în cimitirul din Bistrița.

Anul acesta am avut bucuria de a încredința lui Nedelea George dosarul tatălui său din arhiva C.N.S.A.S. dar și scrisoarea pe care tatăl său Vasile nu a citit-o niciodată, datorită cruzimii unui regim care a împins persecuția peste limitele umane.

După șaiszeci de ani scrisoarea a ajuns acasă, acolo unde îi este locul.

Articol publicat în ziarul Timp Online la data de 20 februarie 2013

Toma Penteker sau destinul trădătorului

Vasile Rus

Vicepreședintele organizației Liga Națională Creștină din Parva, Toma Penteker, își va asuma în cursul anului 1949 misiunea ingrătă de trădător al organizației lui Leonida Bodiș.

S-a născut la data de 20 aprilie 1904 în comuna Iad, județul Bistrița-Năsăud din părinții Andrei și Margareta, practicând meseria de morar în comuna Parva. Potrivit procesului verbal întocmit de sublocotenentul Liviu Pangrațiu la data de 28 iulie 1949, din arhiva C.N.S.A.S. ;”sasul Toma Penteker, fost cu trupele germane în Polonia, bănuie a fi fost S.S.-ist cu școala specială de G.S.P. la sfârșitul lunii septembrie 1948 se încadrează în organizația subversivă Liga Națională Creștină a lui Bodiș Leonida ,întâlnindu-se cu acesta în casa lui Ioan Burdeț din Rebrîșoara ,ocazie cu care a acceptat să facă parte din banda criminală a lui Bodiș ,depunând înaintea lui jurământul de încredere. A fost ales ca vicepreședinte al organizației Liga Națională Creștină din Parva, a luat parte la șase ședințe ale organizației și a recrutat membrii în ea”.

Însă în declarația pe care Toma Penteker o dă în fața Securității din Bistrița la data de 13 iunie 1949 el recunoaște că:” am acceptat să activez în organizație numai cu scopul de a-l denunța pe Leonida Bodiș autorităților și am anunțat că este posibil ca acesta să participe la o nuntă în satul Parva, ocazie cu care ar putea fi capturat.” Mai mult el dă informații Securității despre membrii organizației din Parva, printre care și secretarul organizației Ordace Irimie despre care spune:” îl cunosc din anul 1947 și vă spun că întotdeauna a fost împotriva guvernului, îi vorbea de rău pe membrii P.M.R. din comună numindu-i ca ,cei din urmă oameni și niște derbedei”. La alegerile din 1946 l-a luat la bătaie pe președintele celulei de partid a P.M.R. Rubingher Ioan din comuna Parva .A

fost omul de încredere al locotenentului Bodiou Leonida ,a activat tot timpul în cadrul organizației depunând o muncă intensă și a luat jurământul la 35 de oameni din comună.Știu că a avut misiunea din partea lui Bodiou Leonida de a spiona pe cei care sunt contra organizației .L-a susținut puternic pe locotenentul Bodiou Leonida strângând pentru el bani și alimente iar în luna noiembrie a anului 1948 i-a dus patru grenade.În luna decembrie a aceluiași an Ordace Irimie mi-a propus să-i cerem lui Leonida Bodiou să ne dea arme și să începem să le dăm în cap comuniștilor din comună,lucru pe care eu nu l-am acceptat.”.Tot în declarația sa îl denunță și pe plutonierul Cîtreu de la postul de jandarmi din Rebrîșoara că:” în luna octombrie a anului 1948,acesta s-a întâlnit cu Bodiou Leonida în casa lui Ioan Burdeț unde au stat două ceasuri de vorbă complotând împotriva guvernului,de aceea eu ,’mi-am făcut datoria” și am anunțat organele de Securitate asupra acestui pericol”.

În fișa personală aflată în arhiva C.N.S.A.S. există o notă semnată de sublocotenentul Liviu Pangrațiu în care se arată:”a ajutat foarte mult prin datele pe care le-a furnizat înainte și după arestare pentru descoperirea organizației subversive Liga Națională Creștină.A predat chiar și o scrisoare care era scrisă de Bodiou Leonida în limba germană și adresată lui în care amenința cu moartea pe numitul Căcior Ioan,secretarul organizației P.M.R. din Parva.A fost informatorul nostru în problemă și martor al acuzării.”

Ca o ironie a sorții,deși a fost informatorul Securității, la data de 29 martie a anului 1949 trădătorul Toma Penteker va fi arestat de Securitate alături de ceilalți membrii ai organizației Liga Națională Creștină din Parva și închis în beciurile Securității din Bistrița.Trădarea lui l-a ajutat doar într-o privință,el nefiind bătut groaznic de călăul Liviu Pangrațiu și subalternii săi ,în iadul Securității din Bistrița,după cum mărturisește scriitorul Teohar Mihadaș în cartea sa ,’Pe muntele Ebal”.Va fi privit însă cu dispreț de ceilalți arestați care nu îi vor ierta niciodată trădarea.

Deși a fost principalul martor al acuzării trădătorul Penteker va avea parte de judecata Tribunalului Militar Cluj fiind acuzat de uneltire contra ordinii sociale.În fapt potrivit Referatului Parchetului Militar:”acuzatul Toma Penteker a fost într-un timp vicepreședinte al

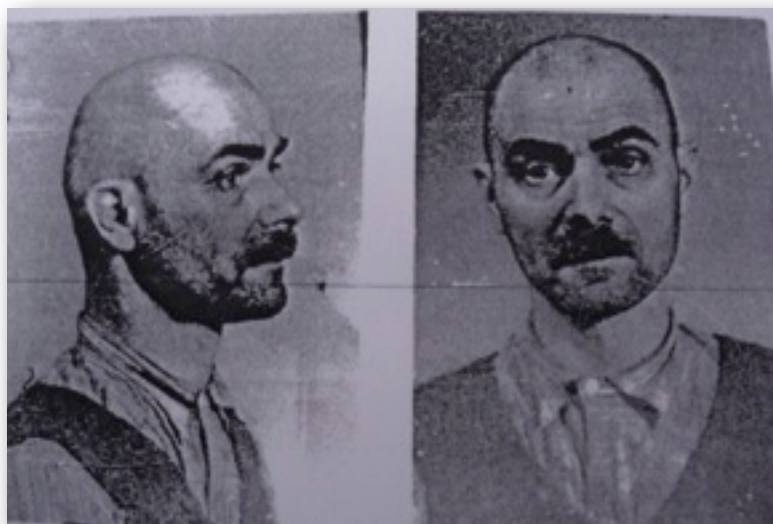
organizației Liga Națională Creștină în comuna Parva și a recrutat membrii pentru această organizație pregătind o insurecție armată pentru răsturnarea ordinii sociale din stat”.

Trădarea lui nu îl va ajuta prea mult, pentru că va fi condamnat de către Tribunalul Militar Cluj prin sentința cu numărul 1585 din data de 10 noiembrie a anului 1949 la 12 ani de muncă silnică și confiscarea averii.

Probabil va fi avut timp să mediteze în cei 12 ani de temniță la gestul său murdar care îl descalifică înaintea camarazilor săi, dar fixează în linii mari destinul trădătorului trădat la rândul său de cei pe care i-a slujit.

După eliberare va fi nevoit să părăsească comuna Parva, de frica represaliilor din partea familiilor celor pe care el i-a trădat, stabilindu-se într-o localitate din sudul țării.

Articol publicat în ziarul Timp Online la data de 1 martie 2013.

Toma Penteker

III.DOCUMENTE

MĂRTURIA LUI VIOREL BODIU DESPRE FRATELE SĂU, BODIU LEONIDA

În primăvara anului 2005 aveam să primesc vizita lui Anchidim Ureche, domiciliat în Poiana Ilvei nr.323, vecin cu familia Bodiu. El l-a cunoscut pe Leonida Bodiu încă din copilărie și avea o strânsă prietenie cu fratele acestuia, Viorel.

Domnul Anchidim Ureche mi-a încredințat mărturia lui Viorel Bodiu despre fratele său Leonida, mărturie care era scrisă pe un caiet, cu litere de mână. În cele ce urmează vom reda această mărturie, însoțită de o scurtă prezentare a biografiei lui Viorel Bodiu.

Viorel Bodiu s-a născut la data de 26 mai 1918 în localitatea Poiana Ilvei, din părinții Ioan și Paraschiva. În fișa personală aflată în arhiva C.N.S.A.S se arată că l-a susținut pe fratele său, locotenentul Bodiu Leonida, în calitate de întemeietor al organizației anticomuniste Liga Națională Creștină de pe Valea Someșului. Astfel, potrivit Referatului Parchetului Militar Cluj: “Inculpatul Bodiu Viorel a cunoscut trecutul lui Bodiu Leonida, că a fost condamnat la 25 de ani de muncă silnică, a luat legătura de trei ori cu el ducându-i îmbrăcăminte. La ultima întâlnire a primit de la Bodiu Leonida trei manifeste cu caracter subversiv cu însărcinarea să le răspândească în comuna Poiana Ilvei. Unul din aceste manifeste a fost predat de inculpatul Bodiu Viorel învățătorului Guzu Eronim. Bodiu Leonida i-a dat misiunea ca să-i facă legătura cu bandele teroriste din Munții Ilvei”.

Viorel Bodiu

(fotografiile față și profil au fost făcute în arestul Securității comuniste, la arestare, fiind xeroxate după cele originale din Dosarul aflat la C.N.S.A.S)

În declarația aflată în arhiva C.N.S.A.S pe care Viorel Bodiu o dă în fața sublocotenentului Liviu Pangratiu în sediul Securității din Bistrita la data de 16 iunie 1949 se arată: *”Subsemnatul Bodiu Viorel, îi cunosc situația lui Bodiu Leonida din anul 1945 când a fost condamnat la 25 de ani de muncă silnică pentru trădare. În toamna anului 1947 a dispărut din Poiana Ilvei și s-a stabilit în comuna Rebrîșoara. De la acea dată eu nu m-am mai întâlnit cu el decât după trei luni și atunci am fost anunțat de către Sângiorzan Ioan ca să-i mai duc îmbrăcăminte și alimente. A doua oară m-am întâlnit cu el la Burdeț Ioan din Rebrîșoara prin luna ianuarie a anului 1948, mi-a spus că este urmărit și să-i caut un loc pe la noi ca să stea ascuns. I-am răspuns că la noi este căutat de jandarmi. Tot atunci i-am adus o cămașă și mi-a spus că oricând voi mai merge la el să iau legătura cu Burdeț Ioan din Rebrîșoara, că el știe unde se găsește în orice moment. M-a rugat apoi să vin cât mai des pe la el și să-i aduc vești.*

În anul 1948, prin luna septembrie, nu îmi amintesc ziua, m-am dus la Rebrîșoara la Burdeț Ioan și am întrebat de fratele meu Bodiu Leonida, iar

el mi-a spus să îl caut la Ani Dumitru că este acolo. L-am găsit în casa lui Ani Dumitru și m-a rugat să fac tot posibilul să mă întâlnesc cu partizanii din munți și să-i fac legătura cu ei. Am acceptat acest lucru și i-am promis că o să fac tot ce îmi stă în putere. Tot atunci mi-a dat trei manifeste cu conținut subversiv și m-a rugat să le dau la oameni de încredere.

Manifestele primite de la fratele meu le-am dat domnului director al școlii din Poiana Ilvei, Guzu Eronim și unor oameni cu care m-am întâlnit pe Strâmba. Cu Bodiș Leonida nu m-am mai întâlnit de la acea dată și nu l-am mai văzut.

Acestea le declar nesilit de nimeni și semnez cu numele meu, Bodiș Viorel.”

La data de 12 februarie 1949 Viorel Bodiș va fi arestat și închis în beciurile Securității din Bistrița, alături de fratele său Leonida Bodiș.

Viorel Bodiș va fi condamnat sub acuzația de favorizare a infractorului, de Tribunalul Militar Cluj prin sentința cu numărul 1585 din data de 10 noiembrie 1949 la doi ani de închisoare și confiscarea averii.

Nu își va mai vedea niciodată fratele, pentru că în dimineața zilei de 24 iunie a anului 1949 Leonida Bodiș avea să fie ucis mișelește alături de Burdeș Ioan și Toader Dumitru în Dealul Crucii de un comando al Securității Bistrița condus de călăul Liviu Pangrațiu și aruncați într-o groapă comună fără a avea dreptul la o judecată cinstită, sau cel puțin să aibă un preot la umbra mormântului lor în ceasul înhumării și o cruce care să dea mărturie despre jertfa lor.

Redăm în cele ce urmează mărturia lui Viorel Bodiș despre fratele său Leonida Bodiș:

“Fratele meu, Leonida Bodiș, s-a născut în Poiana Ilvei, județul Bistrița-Năsăud; tatăl nostru, Ioan Bodiș, era învățător, țărănist, iar mama lucra în gospodărie. Părinții ne-au murit de tineri iar noi copii, rămași orfani, am fost crescuți de bunici.

După absolvirea școlii primare, fratele meu a urmat Liceul Militar “Mihai Viteazul” din Târgu-Mureș, apoi școala militară din Sibiu iar ulterior Academia Militară la București. În tot acest timp, l-a avut ca tutore și

îndrumător pe profesorul de limba română Floarea Al George din Sângeorz-Băi.

Leonida Bodiș s-a logodit cu Lizica Zaharescu din Ploiești, dar nu a mai apucat să se căsătorească cu ea, întrucât a plecat pe frontul de est. Logodnica lui a fost singura care i-a păstrat o fotografie, deoarece ulterior, de frica Securității, rudele au ars toate fotografiile și cărțile lui.

Încă din liceu, fratele meu a fost un mare patriot român și un aprig adversar al comunismului, mai ales când a aflat că unul dintre colegii săi a aderat la mișcarea comunistă aflată în ilegalitate.

Ca militar a luptat pe frontul din Crimeea, unde a și căzut prizonier. Acolo, în prizonierat, a apărut în viața lui un moment greu când, atras de propaganda comunistă, a căzut în capcana întinsă de susținătorii Moscovei și luând iadul drept rai, și-a dat acordul să facă parte din divizia "Tudor Vladimirescu". Încadrat în această divizie a luat parte la echiparea, instruirea trupelor și la luptele împotriva nemților pe frontul din Cehoslovacia, unde a și căzut prizonier în timpul unei misiuni în munții Tatra. Ajuns prizonier la nemți, a întâlnit pe un general german, al cărui translator fusese în țară, înainte de a pleca pe frontul de est, întrucât cunoștea bine limba germană. Generalul l-a eliberat din lagărul de prizonieri și i-a oferit un serviciu.

În vara anului 1947 s-a întors în țară. A fost arestat la graniță și i s-au confiscat toate bunurile pe care le avea asupra sa. Totodată i s-a înscenat un proces care a durat un an de zile, fiind judecat în stare de libertate. Câștigând procesul, fratele meu a dat la rândul său în judecată statul român, cerând să i se restituie lucrurile confiscate și să i se plătească solda din urmă.

Rezultatul procesului intentat de el a fost faptul că i s-a repus pe rol dosarul precedent, fiind învinuit ca dezertor și trădător. Citația i-a fost trimisă în mod intenționat cu întârziere, fiind astfel judecat și condamnat în lipsă la 25 de ani de muncă silnică, sentința fiindu-i adusă la cunoștință de avocatul care l-a apărat și care l-a sfătuit să dispară sau să treacă granița, deoarece nu are nici o șansă să scape de condamnare.

La cererea locuitorilor de pe Valea Someșului a întemeiat gruparea de rezistență anticomunistă "Liga Națională Creștină", în care s-au înscris peste o sută de persoane. L-a avut ca ajutor pe morarul Toader Dumitru, fost primar în Rebra. Tatăl acestuia, Mihăilă, fiind născut în Rebrășoara, unde avea multe rude, Leonida Bodiș a locuit și el aici la o rudă, Ioan Burdeș, care avea în centrul comunei o cârciumă. De altfel, cei mai mulți dintre membrii organizației erau originari din cele trei sate-Rebrășoara, Rebra și Parva- și

erau toți dotați cu arme, iar Leonida Bodiu, în afară de armă și pistol, avea și un aparat radio de emisie-recepție.

Din organizație făcea parte și un sas, Toma Pentecher, care în urma unei neînțelegeri cu Vasile Rus din Parva, s-a dus la Securitate și a denunțat toată organizația.

În luna februarie a anului 1949 au început arestările, cei mai mulți fiind ridicați în ziua de 12 februarie, peste o sută de persoane. Fratele meu a reușit atunci să scape de arestare.

El s-a ascuns în Sângeorz-Băi, de unde era bunica sa după mamă și unde avea o rudă și un bun prieten, Alexandru Moraru, șef la unitatea de jandarmi din Năsăud. În el fratele meu avea mare încredere, ținându-l la curent cu toate noutățile. Mai mult, Alexandru Moraru a și aderat la organizația fratelui meu, susținând că și el este urmărit de Securitate. Însă tocmai el l-a trădat. L-a invitat pe Leonida Bodiu în casa părinților săi, la botezul unui copil al surorii sale, după care a telefonat la Securitatea din Bistrița.

Asta se întâmpla la 21 martie 1949, după miezul nopții casa a fost înconjurată de securiști, care l-au arestat pe fratele meu și l-au transportat la Bistrița cu o mașină, încătușat la mâini și la picioare.

Odată ajuns acolo a fost închis în celula numărul 2. Eu mă aflam într-o celulă alăturată; l-am auzit cântând o priceasnă bisericească, l-am recunoscut după voce:

“Vei veni Iisuse, știu că vei veni,
Și pe nori cu slavă Tu vei cobori,
Mare va fi ziua când ai să cobori,
Sărbătoarea celor fără sărbători”.

Chiar în prima zi a fost anchetat de sublocotenentul Liviu Pangrațiu, împreună cu alți călăi iar a doua zi a venit un colonel de la Cluj, evreu din Ardeal cu care Leonida Bodiu stătuse în lagărul de la Auschwitz și care, odată întors în țară, a devenit colonel de Securitate. Când s-au găsit față în față, colonelul Mihai Patriciu, așa îl chema acum, l-a întrebat pe fratele meu: ‘Ce crezi, Bodiule, că va ieși din toate astea?’ La care Leonida i-a răspuns: ‘Știu că din două are să iasă una: ori viu și liber, ori mort pentru patrie!’

Nu știu cum a decurs ancheta și dacă a fost torturat, știu doar că a stat în celula cu numărul 2, unde seara era legat cu mâinile la spate, ziua cu

măinile legate în față și nu i se dezlegau, fiind ajutat să mănânce de o fică a lui Ioan Burdeț, Domnica, arestată și ea alături de ei.

În ziua de Paști, soțiile, părinții și frații celor deținuți au adus pachete cu pască și ouă roșii pe care gardienii le-au închis într-o magazie, după care au făcut porții pentru fiecare, reunindu-i pe deținuți la o masă comună; la urmă, l-au adus la masă pe Leonida Bodiu cu mâinile legate și l-au așezat lângă mine. Ofițerul de serviciu, Szabo, mi-a spus: ”Măi, Viorel Bodiu, dă-i să mănânce și lui frate-tu...”, la care eu am început să plâng și i-am zis: ”Astăzi e ziua de Paști, în care raiul este deschis și pentru cei păcătoși. Oare frate-miu cu ce a păcătuț, de are mâinile legate, ca să-l hrănesc eu?” Atunci toți au început să plângă și nimeni nu a vrut să mănânce. Am observat că și lui Szabo îi picurau pe veston boabe de lacrimi, neputându-se abține nici el. A făcut stânga-mprejur și a plecat, întorcându-se abia după aproape o oră. Când a revenit, a adus cheile de la cătușe și l-a dezlegat pe fratele meu, după care nu a mai fost legat.

În lotul nostru erau și cinci preoți, care au început slujba de Înviere după datina creștinească, Leonida Bodiu ținând locul cântărețului de la strană, cum o făcea și în biserica din satul nostru. Am cântat cu toții ”Hristos a înviat” și apoi am început să mâncăm. După masă am fost vârați din nou după ușile zăvorâte, iar eu l-am auzit toată noaptea pe fratele meu cântând ”Hristos a înviat”.

În dimineața zilei de 24 iunie, în ziua de Sânziene, Leonida Bodiu, Burdeț Ioan și Toader Dumitru au fost urcați într-o mașină, duși pe Dealul Crucii, între Rebra și Nepos și împușcați toți trei mișelește.

Plutonul de execuție a fost format din slt. Liviu Pangrațiu, plut.maj. Liviu Herța, plut. Traian Săsărman iar șofer a fost unul Pentecher.

După această faptă mișelească i-au trimis pe frații Poțișan ce lucrau la primăria din Nepos, care i-au îngropat pe toți trei într-o groapă comună, unul peste altul, fără preot, acolo, pe Dealul Crucii.

Eu am aflat de cele întâmplate de la soția lui Teohar Mihadaș care făcea parte din acest lot de arestați.

După câteva zile l-am întrebat pe unul din echipa de execuție unde i-au dus pe cei trei iar el mi-a spus că i-a dus să-i judece iar pe noi urmează să ne pună în libertate. Știam ce s-a întâmplat cu ei, că fuseseră uciși fără milă dar ce mai puteam face noi în situația în care ne aflam?

La nouă luni de la arestare ne-au transferat la Cluj să fim judecați de Tribunalul Militar. Cei trei împușcați în Dealul Crucii au fost dați dispăruți, judecați în lipsă și condamnați la câte 20 de ani de muncă silnică iar noi,

ceilalți, la pedepse între unu și cincisprezece ani, eu fiind condamnat la doi ani de muncă silnică.

Acestea sunt faptele și întâmplările pe care mi le amintesc în legătură cu fratele meu Bodiu Leonida, ucis în Dealul Crucii, la 24 iunie 1949.”

*Mărturie culeasă de preotul Rus Vasile de la Anhidim Ureche din Poiana Ilvei la
20 martie 2005*

Rezoluția Parchetului Militar în cazul martirilor din Dealul Crucii

Subsemnatul Truică Paul, procuror militar, colonel magistrat din cadrul Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial.

Examinând actele premergătoare urmăririi penale efectuate în cauza cu numărul 17\P\2009,

Constată:

La data de 29.04.2009 Parchetul de pe lângă Tribunalul Bistrița-Năsăud a fost sesizat de către Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului din România cu privire la faptul că pe raza satului Nepos, comuna Feldru, la data de 24 iunie 1949, au fost asinați cu arme de foc trei persoane membre ale Rezistenței Anticomuniste, respectiv numiții Bodiu Leonida, Burdeț Ioan și Toader Dumitru, din localitățile Poiana Ilvei, Rebrisoara și Rebra.

Din adresa nr.765\23.04.2009 a I.I.C.C.R rezultă că autorii infracțiunii de omor deosebit de grav ar fi numiții slt.Pangrațiu Liviu, plt.maj.Herța Liviu și plt.Săsărman Traian care au făcut parte din Raionul de Securitate Bistrița.

Prin ordonanța din 30.04.2009 dispusă în dosarul nr.187\P\2009 Parchetul de pe lângă Tribunalul Bistrița-Năsăud a dispus declinarea competenței de soluționare a cauzei cu motivarea că membrii echipei care au ucis persoanele ale căror oseminte au fost descoperite pe raza satului Nepos, com.Feldru la 24.06.1949, făceau parte din structurile militare.

La data de 27\28 aprilie reprezentanții I.I.C.C.R. din Romania au întreprins o acțiune de exhumare a rămășițelor pământești ce au aparținut unui număr de trei bărbați uciși prin împușcare în jurul datei de 24 iunie 1949 în localitatea Nepos, punctul Dealul Crucii, de către persoane ce făceau parte din structura de cadre operative ale Securității Bistrița.

Locația aproximativă a mormântului unde au fost îngropați Bodiu Leonida, Burdeț Ioan și Toader Dumitru din localitățile Poiana Ilvei, Rebrișoara și Rebra a fost indicată de către numita Cârceu Verginica din localitatea Nepos care a îndrumat membrii echipei de exhumare să caute la aproximativ 40\50m la nord față de locul unde se afla postată în prezent o cruce.

Pentru căutarea, depistarea și dezvelirea osemintelor celor trei victime au fost folosite metode și tehnici specifice arheologiei funerare comune de altfel oricărei intervenții arheologice care vizează situri cu astfel de încărcătură istorică.

Pe fundul gropii mormântului comun au fost găsite dezvelite trei schelete umane care se aflau fiecare în poziții contorsionate. Acest aspect dovedește că la momentul înhumării cadavrele au fost efectiv aruncate în groapă fără să existe vreo grijă sau preocupare pentru cei morți din partea celor care i-au îngropat.

Ca și orientare, toți defuncții au fost identificați cu capul spre nord și cu picioarele spre sud.

Cercetarea arheologică a fost efectuată în prezența unui procuror civil și a unui ofițer criminalist de poliție iar la finalul cercetării osemintele au fost transportate la Laboratorul de Medicină Legală de pe lângă Spitalul Județean Bistrița pentru a fi supuse unei expertize de specialitate.

În cauză a fost dispusă de către Parchetul Militar Teritorial efectuarea unei expertize medico-legale asupra celor trei cadavre care prezintă lipsuri osoase și se află într-o stare de degradare relativ avansată.

În raportul de constatare medico-legală întocmit de Serviciul de Medicină Legală Bistrița-Năsăud asupra fragmentelor cadaverice ale numitului Bodiu Leonida, născut la data de 16.01.1918 s-au precizat următoarele: moartea numitului a fost violentă. Ea s-a putut datora unei leziuni traumatice complexe produse prin împușcare cu armă de foc, întrucât la nivelul oaselor craniene s-a constatat un orificiu de formă circulară care cel mai probabil a fost produs prin acțiunea unui proiectil metalic de dimensiuni mici.

În raportul de constatare medico-legală întocmit de Serviciul de Medicină Legală Bistrița-Năsăud asupra fragmentelor cadaverice ale numitului Toader Dumitru, născut la data de 22.10.1914 s-au precizat următoarele: felul morții numitului Toader Dumitru de la care provin fragmentele de schelet examinate nu pot fi stabilite cu certitudine dar a fost violentă. Moartea s-a putut datora unor leziuni traumatice complexe produse prin împușcare cu armă de foc având în vedere contextul general în care a fost împușcat cadavrul.

Raportul de constatare medico-legală întocmit de Serviciul de Medicină Legală Bistrița-Năsăud asupra fragmentelor cadaverice ale numitului Burdeț Ioan, născut la data de 15.08.1905 s-au precizat următoarele: felul morții numitului Burdeț Ioan de la care provin fragmentele de schelet examinate nu pot fi stabilite cu certitudine, dar ea a fost cel mai probabil violentă. Ea s-a putut datora unor leziuni traumatice complexe produse prin împușcare cu armă de foc, având în vedere contextul general în care a fost exhumat cadavrul.

În cauză s-a solicitat C.N.S.A.S documente referitoare la data la care s-a produs decesul numiților și cu privire la modul în care organele de securitate și-au desfășurat acțiunea cu această ocazie.

De asemenea s-a solicitat și I.I.C.C.R. din România documente în baza cărora a susținut că cele trei persoane Bodiu Leonida, Toader Dumitru și Burdeț Ioan au fost împușcate de slt.Pangrațiu Liviu, plt.maj.Herța Liviu și plt.Săsărman Traian și dacă au făcut parte din cadrul Securității Bistrița.

Prin adresa nr.S\56144 din 22.02.2012 Serviciul Român de Informații a comunicat datele de stare civilă și faptul că cei trei au fost cadre ale Ministerului Afacerilor de Interne-Regiunea Bistrița.

C.N.S.A.S., cu adresa nr.S\16\2010 din 17.03.2010 a pus la dispoziția Parchetului Militar în copie selecțiile de documente privind pe Bodiu Leonida, Ioan Burdeț și Toader Dumitru și care conțin procesul verbal din 20 aprilie 1953 întocmit de lt.col.Iusco Gavrilă, procesul verbal din 29 iulie 1949 întocmit de slt.Pangrațiu Liviu și care privesc cercetări efectuate față de Bodiu Leonida și de

cei doi privind activitatea lor în cadrul organizației subversive “Liga Națională Creștină”, referatul introductiv întocmit de cpt.Mateo Victor, procuror militar, privind trimiterea în judecată a numiților Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Dumitru Toader, trei ordonanțe de contumacie emise de Tribunalul Militar Cluj pentru Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru spre a fi judecați pentru uneltiri contra ordinii sociale, copii de pe mandatul de arestare a numitului Bodiș Leonida condamnat la 25 ani de muncă silnică.

Din adresa Direcției Regionale a Securității Poporului Cluj nr.4935 din 6.02.1950 către Parchetul Tribunalului Militar Cluj prin care se restituie mandatele de reținere nr.600, 601, 602 precum și sentințele privitoare pe Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru rezultă faptul că cei trei au fost împușcați mortal când au încercat să fugă pe timpul când s-au efectuat reconstituirea faptelor.

Din procesul verbal din 8 iulie 1949 întocmit de mr.Gligor Viorel cu ocazia cercetării decesului prin împușcare a arestaților Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Dumitru Toader s-a constatat că în ziua de 8 iulie 1949, orele 9, slt.Pangrațiu Liviu a raportat că cei trei arestați, respectiv Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru în timp ce au dezgropat depozitul de armament au încercat să pună mâna pe grenadele aflate în depozitul de armament atacând prin aceasta organele de securitate cu scopul de a fugi de sub escortă.

Audiat în cauză de procurorul militar, Pangrațiu Liviu descrie faptul că cei trei arestați, respectiv Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Dumitru Toader au fost conduși în localitatea Nepos pentru identificarea unui depozit de armament dar neagă faptul că i-a împușcat, arătând doar faptul că în timp ce se îndrepta de la locul unde cei trei erau puși să sape o groapă, spre comandantul Lothe, a auzit focuri de armă în spatele său.

În această situație s-a făcut uz de armă împușcându-i mortal pe cei trei.

În încheierea procesului verbal, mr.Gligor Viorel arată că slt.Pangrațiu Liviu, plt.maj.Herța Lucian și plt.Săsărman Traian

au făcut uz în mod legal de armă împușcându-i mortal pe arestații Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru pentru a împiedica evadarea acestora.

Din probele administrate în cauză, împușcarea lui Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru s-a înscris într-o practică neoficială dar uzitată de organele de securitate și anume aceea a unor lichidări demonstrative sau a lichidărilor în situații fără soluții.

Data exactă a execuției nu se cunoaște. Din declarația martorilor Cârșu Verginia și Salvan Dionisie a rezultat că această execuție ar fi avut loc în luna iunie 1949.

Pe de altă parte, din textul consemnat al unui raport telefonic al organelor de securitate, datat în 8 iulie 1949, rezultă unele detalii cu privire la împrejurările în care cei trei au fost uciși și lasă să se înțeleagă că împușcarea celor trei ar fi avut loc la acea dată.

De altfel, varianta oficială a organelor de securitate cu privire la împușcarea celor trei este precizată în documentele din acea perioadă că în ianuarie 1949, cei trei au făcut un depozit de armament din 6 arme militare între comunele Rebra și Nepos, în regiunea Dealul Crucii, dar se arată că nu se poate identifica locul depozitului fiind necesară deplasarea în teren.

Sub pretextul deplasării în teren pentru identificarea depozitului de armament, organele de securitate i-au condus pe numiții Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru în localitatea Nepos, în locul numit Dealul Crucii în data de 8 iulie 1949 pentru a arăta locul unde au ascuns armamentul, după care i-au împușcat prin rafale scurte de arme automate.

Martorii Salvan Dionisie și Cârșu Verginia aflați din întâmplare la mică distanță de locul respectiv, au văzut cadavrele imediat după execuție căzute în zona Dealul Crucii.

De asemenea, martorii au declarat că cele trei persoane care au participat la execuția celor trei aveau fiecare câte un pistol mitralieră asupra sa și după ce i-au împușcat pe cei trei s-au retras grăbite către localitatea Nepos.

În acel loc, la un interval scurt de timp, au sosit patru persoane printre care și frații Popițan, aceștia fiind angajații primăriei Nepos, care au îngropat cadavrele în vecinătatea locului în care aceștia erau împușcați, acest aspect fiind reținut de-a lungul anilor de numita Cârcu Verginia.

Din arhiva C.N.S.A.S. cod penal dosarul 103 volumul 8 fila 103, rezultă că la orele 9 ziua 8 iulie 1949 a raportat telefonic sublocotentul de securitate Pangrațiu Liviu că cei trei arestați, în timp ce au dezgropat depozitul de armament au încercat să pună mâna pe grenadele aflate în depozitul de armament și nedeclarate de ei, că atacând prin aceasta organele de escortă, pentru a-și asigura pe această cale fuga lor, la care organele de securitate din legitimă apărare și pentru a împiedica fuga celor trei arestați periculoși securității statului, au făcut uz de arme împușcându-i pe toți trei arestații, adică pe Bodiș Leonida, Burdeț Ioan și Toader Dumitru.

Prin sentința penală numărul 1585 dată de Tribunalul Militar Cluj la data de 10 noiembrie 1949, Bodiș Leonida, Burdeț Ioan și Toader Dumitru au fost condamnați în contumacie la 20 de ani de muncă silnică și confiscarea averii iar alte 63 de persoane au primit pedepse între opt luni și 15 ani muncă silnică.

Din probele administrate în cauză rezultă că decesul celor trei persoane s-a produs prin împușcare de către slt.Pangrațiu Liviu, ptl.maj.Herța Lucian și plt.Săsărman Traian în data de 8 iulie 1949 în localitatea Nepos (locul Dealul Crucii), sub pretextul că cei trei au încercat să evadeze fiind împușcați prin rafale scurte cu pistolul mitralieră pe la spate.

Fapta sesizată este susceptibilă a fi încadrată în prevederile infracțiunii de omor, prev.de art.463 din Codul Penal al Republicii Populare Române (publ.în M.Of.nr.48 din 02.02.1949) aflat în vigoare la data săvârșirii faptei penale iar potrivit actualelor reglementări în prevederile infracțiunii omorului deosebit de grav prev.de art.176 lit.g Cod Penal (așa cum a fost modificat prin Legea 278-2006).

Potrivit art.463 din Codul Penal al Republicii Populare Române crima de omor se pedepsește cu muncă silnică de la 10 la

25 ani iar potrivit art.164 alin.1 pct.1 din același cod penal termenul de prescripție pentru crima de omor era de 15 ani.

Astfel, constatăm că în cauză s-a împlinit termenul prescripției penale la data de 23.08.1965.

Chiar dacă am admite situația că termenul prescripției răspunderii penale a fost suspendat până la data de 22 decembrie 1989, vom constata că și în acest caz s-a împlinit prescripția răspunderii penale.

Pentru infracțiunea de omor deosebit de grav prev.de art. 176 alin.lit.g c.pen .(așa cum a fost modificată prin Legea 278\2006) pedeapsa este detențiunea pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani iar conform disp.art.122 alin1 lit.a termenul de prescripție a răspunderii penale pentru această infracțiune este de asemenea de 15 ani.

În caz de succesiune a unor legi penale prin care pentru aceeași infracțiune sunt prevăzute pedepse diferite, în conformitate cu art.13 c.pen., se aplică legea care prevede limitele cele mai mici.

În situația analizată constatăm că legea penală mai favorabilă este cea prevăzută de disp.art.463 din Codul Penal al Republicii Populare Române.

Întrucât comparând condițiile de incriminare din cele două legi și condițiile de sancționare, constatăm, pe deoparte, că legea penală mai veche nu prevedea în conținutul infracțiunii prev.de art.463 Cod Penal al R.P.R. (crimă de omor) circumstanțele de calificare prev.de art.176 lit.g C.Pen.(omor deosebit de grav), iar pe de altă parte crima de omor se pedepsește cu muncă silnică de la 15 la 25 de ani și nu cu “detenție pe viață” cum se pedepsește infr.prev.de art.176 lit.g.C.pen.

De altfel, persoanele indicate că ar fi participat la uciderea celor trei victime au fost identificate de Serviciul Român de Informații ca fiind: Pangrațiu Liviu, născut la data de 30.03.1920 în localitatea Chiraleș din județul Bistrița-Năsăud, care și-a desfășurat activitatea în cadrul Direcției Regionale a Securității Cluj, în perioada 01.09.1949-31.12.1952 și a decedat la data de 4 . 11.2011.

Herța Lucian, născut la 10.04.1924 în localitatea Năsăud județul Bistrița-Năsăud, și-a desfășurat activitatea din 01.11.1948-30.11.1953, în cadrul Ministerul Afacerilor Interne.

În cauză s-a purtat corespondența cu primăria orașului Năsăud cu privire la mențiunile în registrul de stare civilă la poziția Herța Lucian, dar prin adresa 39\11\957 din 12.03.2012, s-a comunicat Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial un extras de pe actul de naștere privind pe Herța Lucian prin care rezultă că, s-a identificat un anume Herța Lucian Alexandru, dar cu data de naștere la 14.04.1924, cu tatăl Mihăilă în loc de Mihai, fără a fi vreo mențiune cu privire la deces.

Verificările efectuate de către primăria orașului Năsăud la Serviciul Evidența Populației, au evidențiat faptul că numitul Herța Lucian Alexandru, născut la 14.04.1924, nu figurează la nici o adresă.

Numitul Săsărman Traian, născut la 19.04.1924 și-a desfășurat activitatea la data de 20.02.1949-01.05.1954 în cadrul Ministerului Afacerilor Interne-Secția Raională Bistrița și a decedat la 12.12.2001.

Având în vedere că pe de o parte a intervenit prescripția răspunderii penale iar pe de altă parte împrejurarea că făptuitorii Pangrațiu Liviu și Săsărman Traian au decedat, cât și a faptului că datele puse la dispoziție despre numitul Herța Lucian nu conduc la identificarea domiciliului actual cu rezerva că chiar dacă mai trăiește o declarație dată de acesta la această vârstă înaintată nu ar fi în măsură să lămurească împrejurările săvârșirii infracțiunii ce a avut loc în urmă cu 63 de ani, în cauză urmează a se dispune neînceperea urmăririi penale sub aspectul săvârșirii infracțiunii de omor deosebit de grav, prev.de art.174 cap.la art.176 lit.g.cu aplic.art.13 C.Pen.

Pentru aceste motive,
în temeiul disp.art.228 alin.4-6 rap.la art.10 lit.g din C.Pr.pen.:

Dispon:

Neînceperea urmării penale față de slt.Pangrațiu Liviu, plt.maj.Herța Liviu și plt.Săsărman Traian, foste cadre ale Direcției Regionale Cluj a Securității Poporului Cluj, sub aspectul săvârșirii infracțiunii de omor deosebit de grav, prev.de art.174 rap.la art.176 lit.g cu aplic.art.13 C.Pen.

Cheltuielile efectuate în cauză rămân în sarcina statului conform art.192, alin.3 C.pr.pen.

Soluția se comunică Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului din România, numitei Scurtu Olga și Sîntion Marta.

PROCUROR MILITAR

Colonel magistrat

TRUICĂ PAUL

ACȚIUNEA DE CĂUTARE ȘI DESHUMARE A PERSOANELOR UCISE DE SECURITATE ÎN HOTARUL SATULUI NEPOS, COM. FELDRU, JUD. BISTRIȚA- NĂSAUD - INVESTIGAȚII ARHEOLOGICE -

Gheorghe PETROV

În zilele de 27 și 28 aprilie 2009, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România (IICCR) a întreprins o acțiune de căutare și deshumare a rămășițelor pământești ce au aparținut unui număr de trei bărbați, uciși prin împușcare la data de 24 iunie 1949 de către anumite persoane care atunci făceau parte din structura de cadre operative ale Securității Statului din Bistrița. Crima a fost împlinită într-un loc situat pe versantul apusean al *Dealului Crucii* sau al *Căpățânii*, zonă situată în extremitatea nordică a hotarului satului Nepos, localitate aparținătoare comunei Feldru din județul Bistrița-Năsăud. *Dealul Crucii* reprezintă și locul unde se întâlnesc limitele de hotar a trei sate, Nepos, Feldru și Rebra. Față de acest deal, satul Nepos se află situat înspre sud, Feldru, care este și centru comunal, este poziționat spre sud-est, iar localitatea Rebra, tot centru de comună, se află situată spre nord-vest.

Identitatea persoanelor ucise de către Securitate pe *Dealul Crucii* este următoarea: **Ioan Leonida Bodi**, născut la 16 ianuarie 1918 în localitatea Poiana Ilvei, jud. Bistrița-Năsăud, **Ioan Ștefan Burdeț**, născut la 15 august 1905 în localitatea Rebrășoara, jud. Bistrița-Năsăud, și **Toader Dumitru**, născut la

22 octombrie 1914 în localitatea Welland din provincia Ontario, Canada.

În primăvara anului 1948, Ioan Leonida Bodi, fost ofițer al Armatei Regale Române, a pus bazele unei organizații îndreptate împotriva regimului comunist instaurat în România la care au aderat mulți locuitori din zona comunelor Rebra, Parva și Rebrîșoara, în majoritate țărani, care erau nemulțumiți de noile stări de lucruri din țară. Organizația s-a numit *Liga Națională Creștină*, însă în zonă se vorbea atunci și despre o organizație cu denumirea de *Garda Albă*. Se presupune, și există destule dovezi pentru a se demonstra acest lucru, că aceste informații au fost create și lansate de către Securitate pentru dezinformarea localnicilor și atragerea celor nemulțumiți, fiind un pretext pentru condamnarea lor ulterioară. În epocă, într-o zonă mult mai extinsă, exista atunci o adevărată psihoză în legătură cu o organizație de rezistență anticomunistă ce se numea *Garda Albă*, iar tot ceea ce era săvârșit în afara legii comuniste era atribuit, cel puțin în faza inițială a anchetelor, pe seama membrilor ei. Leonida Bodi însuși afirmă, după arestarea sa, în declarațiile scrise ce i s-au luat în timpul anchetelor, că *Garda Albă* este doar un zvon și că nu are nici o legătură cu așa ceva, dar recunoaște că a condus o organizație de rezistență care se numea *Liga Națională Creștină*, formată în preponderență din țărani din zonă. Alături de Leonida Bodi, Toader Dumitru a fost sfătuitoarea și principalul ajutor al acestuia în conducerea organizației, pentru o vreme el fiind și primar al comunei Rebra. Despre Ioan Burdeș se știe că avea o cărciumă în localitatea Rebrîșoara și a fost unul dintre principalii sprijinitori ai lui Leonida Bodi, fiind un membru marcant în cadrul organizației anticomuniste.

Crima înfăptuită de Securitate prin care s-a curmat brutal viața celor trei a fost cunoscută imediat de foarte mulți localnici din zonă, fiind păstrată în memoria colectivă până în zilele noastre. Apariția câtorva studii de specialitate, bazate pe unele documente provenite din arhiva fostei Securități, precum și publicarea unor mărturii ale unor persoane implicate în evenimentele de atunci, au adus acest tragic caz în actualitate și în atenția IICCR. Având în

vedere faptul că se acumulase deja o suficientă bază documentară asupra evenimentelor care au culminat cu execuția celor trei persoane, am considerat că este oportun a se continua și aprofunda investigațiile asupra cazului prin noi cercetări, de această dată în teren. Obiectivul principal al demersurilor noastre a fost căutarea și identificarea unor persoane care dețin informații despre ceea ce s-a întâmplat atunci efectiv în teren, eventual chiar martori ai crimei, direcți sau indirecti, cu ajutorul cărora să putem localiza și locul unde au fost înmormântate cele trei victime.

După stabilirea unor contacte și purtarea unor discuții preliminare cu diferite persoane din satele zonei, în ziua de 3 aprilie 2009 am efectuat o deplasare în localitatea Rebra, unde am luat legătura cu domnul Ivașcu Teofil, născut în respectiva localitate în anul 1930, acesta fiind un martor indirect al crimei săvârșite în urmă cu peste șase decenii pe *Dealul Crucii*. Împreună am urcat apoi până la locul unde au fost omorâte cele trei persoane, accesul cel mai ușor spre *Dealul Crucii* fiind din dreptul gării din Nepos, spre nord, cale de aproximativ 4 km. Urcând pe un drum în pantă permanentă, accesibil doar pentru căruțe, ne-am oprit într-un loc situat pe versantul vestic al *Dealului Crucii*, unde drumul pe care l-am urmat, plecând din Nepos spre nord, prezintă un traseu ușor curbat spre nord-vest, însă fără pante și denivelări accentuate. În stânga drumului, la circa 2,5 metri față de marginea acestuia, coborându-se pe terenul aflat în pantă dinspre est spre vest, între drum și liziera unei păduri, se află postată o cruce din metal, care la intersecția brațelor are fixată o placă dintr-un material inoxidabil pe care sunt inscripționate numele celor trei victime și alte câteva cuvinte, care fac referire la faptul că cei trei nominalizați au fost împușcați în acel loc la data de 24 iunie 1949. Această cruce a fost pusă de către Dumitru Dumitru, fiul lui Toader Dumitru, în ziua de 24 iunie 1992, însă de la început s-a cunoscut faptul că locul pe care a fost postată crucea nu marchează și locul mormântului comun al celor trei. Atât Ivașcu Teofil cât și Dumitru Dumitru, fiul uneia dintre victime, susțineau că locul mormântului ar fi la o anumită distanță mai spre sud față de locul unde a fost pusă respectiva cruce.

Conform mărturiei lui Ivașcu Teofil, în dimineața zilei de 24 iunie 1949 acesta împreună cu alți doi consăteni din Rebra se aflau în zona respectivă la cules de cireșe când, la un moment dat, au auzit zgomotul produs de una sau mai multe arme automate cu care s-a executat foc în rafale scurte. Distanța între locul unde se aflau cei trei și locul crimei a fost de circa 150 de metri. Cei doi consăteni care îl însoțeau pe Ivașcu s-au întors imediat înapoi spre Rebra, însă acesta, din curiozitate, presupunând că în zonă s-ar afla niște vânători, s-a îndreptat în direcția de unde s-au auzit focurile de armă. Pe drum a văzut trei bărbați, care purtau fiecare câte un pistol mitralieră cu încărcătoare de tip tambur, și care urmau grăbiți drumul de întoarcere spre satul Nepos. Observându-i de la o oarecare distanță, pentru a evita întâlnirea cu aceștia, Ivașcu a fost nevoit să se ascundă în vegetația aflată pe marginea drumului, iar după trecerea lor și-a continuat deplasarea. După parcurgerea unei distanțe scurte a ajuns la locul unde a dat peste cadavrele lui Leonida Bodiș, Toader Dumitru și Ioan Burdeș, fiecare dintre aceștia fiindu-i cunoscut. Toți se aflau pe drum, fiind căzuți într-o baltă formată din apa de ploaie acumulată într-o adâncitură a drumului din acel loc. După spusele martorului, acesta a observat că toate cadavrele prezentau răni cu sângerare puternică în zona posterioară a capului. La scurt timp după înfăptuirea crimei, dinspre satul Nepos au ajuns la locul respectiv patru persoane cu unelte de săpat în mână, care erau însărcinați să îngroape cele trei cadavre într-o singură groapă. Ivașcu Teofil nu părăsise încă zona când au sosit cei patru, schimbând chiar și câteva cuvinte cu aceștia. Din informațiile pe care le deținem despre cei care au jucat atunci rolul de gropari, știm că doi dintre ei erau frații Popișan, Gheorghe și Petre, angajați la Primăria din Nepos ca și paznici de câmp, iar ceilalți se numeau Gavrilă Pop și Nistor Bota, acesta din urmă fiind pădurar în Nepos. Toți aceștia sunt astăzi decedați.

Leonida Bodiș, Toader Dumitru și Ioan Burdeș au fost arestați din motive politice, alături de multe alte persoane, fiind reținuți și anchetați o perioadă mai lungă de timp la sediul Securității din Bistrița. În dimineața zilei de 24 iunie 1949, încă pe timp de noapte, cei trei au fost scoși din arestul Securității și transportați cu

o mașină până în dreptul gării din satul Nepos. De aici, fiind însoțiți de cadre operative de la Securitatea din Bistrița, dar se pare că și de câțiva soldați în termen de la trupele de Securitate, au fost duși pe jos până în acea zonă de pe *Dealul Crucii* despre care am amintit. Ajunși în acel loc, toți trei au fost uciși prin împușcare, după unele surse crima fiind înfăptuită în jurul unei anumite ore a dimineții, iar după altele la o oră mai târzie. Execuția acestora s-a făcut arbitrar, fără să existe vreo sentință judecătorească de condamnare în acest sens.

Din informațiile pe care le deținem, grupa care a săvârșit aceste crime a fost alcătuită din slt. Liviu Pangrațiu, plt. maj Liviu Herța și plt. Traian Săsărman, primul dintre ei fiind și cel care a coordonat operațiunea în teren. Se pare că în această acțiune criminală au mai fost implicate și alte cadre de Securitate, fiind vorba despre numiții Iepure, Cătărig și Mureșan, precum și un anume Lothe Andrei. Șef la Securitatea din Bistrița a fost atunci maiorul Viorel Gligor, iar superiorul său direct a fost colonelul Mihai Patriciu, șeful Direcției Regionale de Securitate Cluj, acesta fiind și cel care a dispus uciderea celor trei persoane.

Pentru a se încerca oarecum motivarea crimei, în varianta oficială care apare în unele documente ale Securității, se precizează că în cursul lunii ianuarie 1949 Leonida Bodiu, Toader Dumitru și Ioan Burdeț ar fi ascuns șase arme militare între localitățile Rebra și Nepos, în zona *Dealului Crucii*, iar în anchetă aceștia ar fi declarat că nu pot preciza locul unde se află armele însă l-ar putea identifica în teren. Acest fapt a fost exploatat de către organele de securitate, care folosind pretextul deplasării pentru găsirea și recuperarea armelor, i-au scos în teren pe cei trei, ocazie cu care aceștia au fost omorâți. Într-un raport telefonic, care a fost consemnat în scris, făcut de către slt. Liviu Pangrațiu în ziua de 8 iulie 1949, la orele 9, se spune că „...cei trei arestați, în timp ce au dezgropat depozitul de armament au încercat să pună mâna pe grenadele aflate în depozitul de armament și nedeclarate de ei, ca atacând prin aceasta organele de escortă, pentru a-și asigura pe această cale fuga lor, la care organele de Securitate menționate mai sus [slt. Pangrațiu Liviu, plut. maj. Herța Lucian și plut. Săsărman Traian - n.n.] din legitimă apărare și pentru a împiedica fuga celor

trei arestați periculoși securității statului, au făcut uz de arme împușcându-i pe toți trei arătați, adică pe Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Toader Dumitru.” După cum se poate observa, raportul telefonic dat de slt. Pangrațiu către superiori este datat pe 8 iulie 1949, însă nu se menționează în mod explicit că execuția celor trei s-ar fi înfăptuit la acea dată. Acest lucru a creat însă anumite confuzii, iar în istoriografie unii autori au preluat această reper cronologic drept data la care cei trei au fost uciși. Mărturiile celor contemporani cu evenimentele, inclusiv rudele și urmașii celor trei victime, susțin fără rezerve că crima a fost înfăptuită în ziua de 24 iunie, de Sărbătoarea *Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul* sau de *Sânzâiene*. Deși au fost omorâți, cei trei au figurat în continuare drept inculpați în procesul care privea întregul lot de arestați ce fuseseră găsiți vinovați de implicare în organizația *Liga Națională Creștină*. Prin sentința nr. 1585 din 10 noiembrie 1949 aceștia au fost condamnați în contumacie, fiecare la o pedeapsă de 20 de ani muncă silnică. Alături de ei au mai primit atunci pedepse privative de libertate un număr de încă 63 de persoane.

Groapa mormântului a fost făcută pe versantul apusean al *Dealului Crucii*, chiar în dreptul locului crimei, pe un loc înclinat situat în partea stângă a drumului cum se privește spre nord, la baza unei pante accentuate care coboară dinspre est spre vest, într-o porțiune de teren lipsită de vegetație forestieră, la circa 2,5 metri față de liziera unei păduri care se dezvoltă în continuare spre vest pe coborâșul pantei dealului. A fost săpată o singură groapă unde cadavrele au fost aruncate unul peste altul, iar după astupare peste conturul gropii au fost așezate glijă cu iarbă pentru a se încerca astfel mascarea și ascunderea acesteia. O săteancă din Nepos, Cârca Verginica, care avea pământ în zonă, a fost a doua zi pe *Dealul Crucii* și a observat locul unde fusese săpată groapa. Mai mult decât atât, ea mărturisește că apa care se acumulase de pe urma ploilor în balta din drum era roșie, iar din drum și până la locul gropii iarba era puternic călcată și cu urme de sânge, dovadă că cadavrele au fost târâte sau rostogolite înainte de a fi aruncate în groapă. O altă mărturie aparține aceluiași Ivașcu Teofil din Rebra, care, după trecerea câtorva săptămâni de la crimă, a însoțit în secret la acel loc două persoane care erau rude cu Toader

Dumitru, pe Toader Ștefan și Toader Rus, fratele și respectiv socrul victimei. Fiindu-le indicat cu precizie locul mormântului, care încă se vedea foarte bine, cei doi au săpat pentru a se asigura că Toader Dumitru se află într-adevăr îngropat acolo alături de ceilalți. Știm că aceștia au reușit să ajungă la cadavrul lui Toader Dumitru pe care l-au găsit la o adâncime relativ mică deoarece se pare că acesta se afla așezat mai sus în raport cu cadavrele celorlalți, iar din îmbrăcăminte au rupt câteva bucăți de material textil pentru a fi duse soției defunctului drept dovadă că acesta era mort. De atunci s-a perpetuat și informația după care, în groapă, cadavrul lui Toader Dumitru ar fi fost pus deasupra celorlalte.

Pentru depistarea mormântului comun, la început ne-am bazat pe varianta indicată de către Ivașcu Teofil și Dumitru Dumitru, fiul lui Toader Dumitru, care presupuneau că locul se află la câțiva metri mai spre sud față de crucea pusă în anul 1992. Obținerea unor informații noi privitoare la localizarea mormântului a făcut să renunțăm în ultimul moment la această variantă, iar în teren, având alături și pe Ivașcu Teofil, am reușit să ne edificăm asupra amănunțelor care au creat confuzia, cauzele principale fiind trecerea unui timp atât de îndelungat de la producerea evenimentelor, care a influențat memoria vizuală a martorului, și dispariția din teren a unor repere care existau în trecut.

Locația aproximativă a mormântului ne-a fost indicată în cele din urmă de către Cârceu Verginica din Nepos, care ne-a spus să căutăm la vreo 40-50 de metri mai la nord față de locul unde se află postată acea cruce. Menționăm faptul că locul mormântului comun nu a fost niciodată marcat cu vreo cruce sau cu un alt semn distinctiv.

La fața locului, după efectuarea unor observații preliminare asupra terenului din zona indicată, am stabilit să practicăm o primă secțiune arheologică de căutare pe o suprafață de teren care îngloba și o porțiune mai restrânsă unde solul prezenta o oarecare denivelare concavă, aproape insesizabilă la o primă privire, precum și unele anomalii la nivelul vegetației. Prima secțiune, numită S.1, a fost de formă dreptunghiulară și a avut dimensiunile

inițiale de 7 x 1,50 metri, laturile mai lungi ale acestora fiind dispuse pe direcția nord-sud. După trasarea și începerea lucrului la prima secțiune, imediat a fost stabilit locul unde urma să fie executată o a doua secțiune de căutare, S.2, plasată la sud de S.1. Secțiunea nr. 2 a avut o formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 5 x 1,20 metri, laturile lungi urmând direcția nord-sud. Ambele secțiuni au fost executate la nord de locul unde se află acea cruce de care am amintit în mai multe rânduri, într-un spațiu delimitat spre răsărit de acel drum de țară iar spre apus de marginea unei păduri, întregul teren fiind în pantă dinspre est spre vest. Între cruce și latura de sud a lui S.2 distanța a fost de 28,80 metri, iar până pe latura de sud a lui S.1 distanța a fost de 50,10 metri. Între latura sudică a lui S.1 și latura nordică a lui S.2 distanța a fost de 16,30 metri. Cota de înălțime față de nivelul mării, verificată pe locul în care s-a practicat S.1, a arătat o altitudine de 835 metri.

Secțiunea nr. 2 a avut latura mai scurtă dinspre sud dispusă în linie cu fața dinspre nord a unui măr bătrân, colțul de sud-vest al secțiunii aflându-se la o distanță de 1,80 metri față de trunchiul pomului. Latura estică a secțiunii s-a aflat la o distanță de 4,90 metri, măsurată pe pantă, față de marginea drumului. Între nivelul drumului și nivelul solului în cadrul suprafeței lui S.2, înainte de începerea săpăturii, diferența de nivel a fost de circa 2,50 metri. Între laturile lungi ale secțiunii terenul prezenta o pantă cu un unghi al înclinării de 15 grade dinspre est spre vest, panta fiind mult mai accentuată începând de la 0,50 metri din latura estică a secțiunii spre drum. Adâncimile maxime rezultate în urma săpăturii au fost de - 0,74 metri în colțul de nord-est, - 0,71 metri în colțul de sud-est, - 0,44 metri în colțul de nord-vest și - 0,41 metri în colțul de nord-est, fundul de secțiune ce a rezultat fiind în suprafață plană. La răzuirea acestuia nu a fost sesizată nici o urmă de groapă și ca urmare lucrul în secțiune a fost considerat închis. În ceea ce privește stratigrafia verticală a profilelor de secțiune, aceasta este simplă, sub stratul vegetal, care avea o grosime medie de 5 cm, existând un strat compact de lut gălbui cu tentă maronie, mai nisipos în partea inferioară.

Secțiunea nr. 1, după cum am arătat, a avut dimensiunile inițiale de 7 x 1,50 metri. Latura estică a secțiunii s-a aflat la o distanță de 7,20 metri, măsurată pe pantă, față de marginea drumului. Între laturile lungi ale secțiunii, ca și în cazul lui S.2, terenul se afla în pantă cu o înclinare de 17 grade dinspre est spre vest, panta fiind mult mai accentuată de la circa 1,00 metru din latura estică a secțiunii spre drum. Diferența de nivel între drum și suprafața de călcare din cadrul stabilit al secțiunii la momentul începerii săpăturii a fost de circa 3,50 metri. După începerea lucrului în S.1 și îndepărtarea stratului vegetal, s-a observat că într-o porțiune din jumătatea nordică a secțiunii solul nu este așa de compact în comparație cu cealaltă jumătate a secțiunii, diferențe între cele două părți fiind sesizate și la nuanțele de culoare ale solului excavat. Adâncirea în secțiune s-a făcut la început uniform, pe toată suprafața, până la o adâncime medie de circa -0,50 metri, măsurată la mijlocul profilelor scurte de nord și de sud. La răzuirea fundului de secțiune, când acesta se prezenta aproximativ ca o suprafață dreaptă în plan orizontal, s-a profilat și groapa mormântului. Aceasta avea o dezvoltare longitudinală pe direcția nord-sud, ieșind pe o lungime de 1,90 metri spre sud din profilul nordic, lățimea gropii fiind surprinsă integral între profilele lungi ale secțiunii. După identificarea gropii mormântului comun s-a renunțat la adâncirea în restul secțiunii, întregul efort fiind concentrat numai asupra acelei porțiuni de secțiune în care se afla înglobată groapa de înmormântare. Pentru a se crea un spațiu suficient care se impunea a fi necesar în primul rând pentru surprinderea integrală a lungimii gropii, apoi și pentru a se facilita intervenția directă asupra osemintelor celor trei victime, am considerat că este oportun ca secțiunea inițială (S.1) să fie prelungită atât în lungime, spre nord, cât și pe lățime, spre est și vest, dar numai în dreptul gropii. Astfel, pe lungime, secțiunea inițială a fost prelungită cu 1,30 metri spre nord, în urma acestei operațiuni rezultând pentru S.1 o lungime totală de 8,30 metri. Pe lățime, din latura sau profilul de vest, la 4,30 metri măsurați din capătul sudic al secțiunii, s-a executat lungime de 4 metri, până la intersecția cu latura de nord. În partea opusă, din latura sau

profilul de vest, la 5,80 metri măsurați din capătul sudic al secțiunii, s-a executat un alt ieșind, de 0,80 metri, pe o lungime de 2,50 metri, până la intersecția cu latura de nord. După extinderea pe lățime a secțiunii inițiale prin practicarea celor două ieșinduri în zona gropii mormântului, latura de nord a secțiunii a avut dimensiunea de 3,00 metri.

Pentru căutarea, depistarea și dezvelirea osemintelor celor trei victime au fost folosite metode și tehnici specifice arheologiei funerare, comune de altfel oricărei intervenții arheologice care vizează situri cu o astfel de încărcătură istorică.

În noua configurație a unității de săpătură (S.1) rezultată în urma extinderilor menționate, groapa mormântului a fost delimitată cu precizie în noul cadru creat, aceasta având dimensiunile generale, în punctele maxime de extensie, de 2,20 metri pe lungime și 1,16 metri pe lățime, fiind dispusă longitudinal pe direcția nord-sud. Forma generală a gropii a fost una rectangulară însă cu multe neregularități, capătul dinspre nord al acesteia aflându-se la o distanță de 1,00 metru față de profilul nordic al secțiunii, profil rezultat după extensiile pe lungime și lățime ale secțiunii. Adâncimile maxime de săpătură care au fost atinse în S.1 au fost de - 0,83 metri în colțul de nord-vest și de - 1,47 metri în colțul de nord-est, panta terenului fiind în coborâre dinspre est spre vest. Stratigrafia tuturor profilelor în S.1 a fost identică cu aceea pe care am constatat-o și în S.2, adică un strat vegetal cu o grosime de circa 5 cm după care urmează un lut gălbui cu tentă maronie, mai nisipos în partea inferioară. Adâncimea fundului gropii mormântului, măsurată în planul înclinat al terenului, pe mijlocul acesteia, a fost de - 1,17 metri. De pe latura de sud a gropii mormântului și până la acea cruce comemorativă, distanța măsurată a fost de 55,20 metri.

Pe fundul gropii mormântului comun au fost găsite și dezvelite trei schelete umane, care se aflau, fiecare, în poziție contorsionată. Acest aspect dovedește că la momentul înhumării cadavrele au fost efectiv aruncate în groapă, fără să existe vreo grijă și preocupare pentru cei morți din partea celor care i-au îngropat. Ca și orientare, toți defuncții sunt cu capul spre nord și

cu picioarele spre sud. Conform standardelor arheologice, toate scheletele identificate au primit o numerotare specifică - M.1, M.2, M.3 - primul fiind scheletul aflat în partea stângă a gropii cum se privește dinspre sud spre nord.

M.1 a fost poziționat în partea vestică a gropii și se afla așezat aproximativ în poziția culcat pe partea din față, șoldul drept fiind ușor ridicat iar piciorul stâng dispus sub cel drept. Ambele membre inferioare au fost îndoite din genunchi, femurele fiind aduse ușor în față iar tibiile dispuse în unghiuri diferite spre partea posterioară. Pe lungimea gropii, între limita dinspre nord a acesteia și craniu s-a păstrat o distanță de 0,32 metri. În picioare defunctul avea o pereche de bocanci din piele care pe talpă, în partea din față, aveau aplicate plachiuri metalice. În partea superioară stângă a bazinului a fost găsită o sipcă din lemn, având o lungime de 6 cm, care probabil s-a aflat într-unul din buzunarele pantalonilor defunctului. În zona pieptului s-a aflat un nasture metalic de haină, foarte corodat. Asupra scheletului au fost descoperite și două gloanțe, unul în partea superioară a spatelui, care s-a oprit în coloana vertebrală, și altul în partea posterioară din stânga șoldului, care s-a oprit în osul bazinului. După poziția cum au fost găsite ambele gloanțe, concluzia este că defunctul a fost împușcat din spate. De asemenea, craniul prezenta urme evidente de lovituri, având orificii și părți de calotă lipsă, dovadă că defunctul a fost împușcat și în cap. După poziția scheletului *in situ*, M.1 a fost aruncat în groapă probabil ulterior lui M.2 și anterior lui M.3.

M.2 s-a aflat aproximativ pe mijlocul gropii fiind întors parțial pe partea stângă cu ambii genunchi aduși ușor în față, piciorul drept fiind petrecut peste cel stâng. Tibiile membrelor inferioare sunt dispuse în unghi față de femure, cea de la piciorul stâng fiind mai retrasă spre posterior față de cealaltă, fiind mai apropiată de M.1. Între limita dinspre nord a gropii de înmormântare și craniu s-a păstrat o distanță de 0,24 metri. Defunctul a fost încălțat cu o pereche de bocanci din piele care aveau plachiuri în vârful tălpilor și potcoave metalice pe călcâie. Bocancul stâng s-a aflat în picior dar cel drept a fost găsit într-o

poziție secundară, la partea inferioară a picioarelor lui M.3. În zona pieptului au fost găsiți doi nasturi mici de cămașă, de culoare alb-gălbuie, prevăzuți cu patru găuri. Defunctul a fost îmbrăcat cu o haină mai groasă confecționată din lână, din care se mai păstrau unele resturi degradate. Craniul avea urme clare de lovituri de glonț cu orificii mari în calotă, lucru care denotă faptul că defunctul a fost împușcat în cap. O mare parte a dentiției era desprinsă din maxilare, între dinții și măselele căzute și amestecate atenția fiindu-ne atrasă de o măsea care era îmbrăcată cu o coroană metalică de culoare argintie. Poziția scheletului *in situ* indică faptul că M.2 a fost aruncat în groapă cu siguranță înaintea lui M.3, dar probabil și înaintea lui M.1.

M.3 a fost găsit poziționat în partea estică a gropii fiind întors parțial pe partea dreaptă, ambele picioare fiind îndoite din genunchi, dreptul aflându-se mai în față iar stângul mai în spate. Partea superioară a scheletului și întregul membru inferior drept se suprapun parțial peste M.2. M.3 se afla așezat mai sus decât M1. și M.2, având craniul la limita dinspre nord a gropii. La picioare nu a avut încălțăminte, însă o pereche de bocanci a fost găsită într-o poziție secundară în extremitatea nordică a gropii, unul lângă craniul lui M.1 și altul lângă craniul lui M.3. Acești bocanci au fost cândva reparați, având aplicată peste tălpile din piele suprafețe de cauciuc prinse pe margine cu cuișori mici. Prezența acestor bocanci într-o poziție nefirească și lipsa din picioarele defunctului a încălțăminte, presupune două lucruri. O posibilitate ar fi că aceștia au putut să cadă din picioarele victimei în timpul manipulării cadavrului, după care au fost aruncați în locul în care noi i-am găsit. Altă explicație plauzibilă ar putea fi că unul dintre oamenii care au făcut groapa a putut să-și schimbe propria încălțăminte, care poate era într-o stare mai proastă, cu una mai bună pe care o avea defunctul. Dacă defuncții au fost aduși direct din arestul Securității, este foarte probabil că încălțăminte lor nu a mai avut șireturi, și atunci se poate explica faptul că aceasta putea să iasă ușor din picioarele cadavrelor, mai ales având în vedere și împrejurările în care acestea au ajuns în groapa comună. Și la M.3 a fost găsit un glonț, în stânga părții

toracice inferioare, la 11 cm deasupra bazinului. Craniul prezenta și el urme puternice de lovituri fiind parțial distrus, starea acestuia fiind provocată cel mai probabil tot de gloanțe. Poziția scheletului *in situ* presupune că acesta a fost aruncat în groapă ultimul, cu siguranță după M.2, pe care îl suprapune parțial, și probabil după M.1.

Conform mărturiei lui Ivașcu Teofil, cel care a văzut cadavrele înainte ca acestea să fie îngropate, Leonida Bodiu a fost îmbrăcat cu un veston militar de culoare kaki, lipsit de însemne, și pantaloni de aceeași culoare. Toader Dumitru și Ioan Burdeț aveau amândoi pantaloni negri de stofă, cămăși țărănești de culoare albă și pulovere din lână. Având în vedere că la M.1 s-a găsit un nasture metalic precum și alte câteva fragmente mici din metal corodat, care pot să provină de la alți nasturi similari, am putea să presupunem că scheletul indicat de către noi prin M.1 ar putea să aparțină lui Leonida Bodiu. De asemenea, scheletul indicat prin M.3 ar putea să aparțină lui Toader Dumitru, deoarece acesta pare să fie pus mai sus în groapă și numai la el puteau să ajungă mai repede și mai ușor rudele lui care au intervenit asupra mormântului după câteva săptămâni de la moartea celor trei. Dacă raționamentul nostru se dovedește a fi în concordanță cu adevărul, atunci osemintele indicate prin M.2 nu pot să aparțină decât lui Ioan Burdeț.

După terminarea cercetării arheologice, în prezența întregii asistențe, la locul mormântului a avut loc o slujbă religioasă oficiată de către părintele Vasile Rus, preotul Parohiei Ortodoxe din satul Nepos, acesta fiind nepotul lui Toader Dumitru. După slujbă, rămășițele pământești ale lui Leonida Bodiu, Toader Dumitru și Ioan Burdeț au fost demontate, extrase, separate și împachetate în prezența unui procuror civil și a unui ofițer criminalist de poliție. Aceștia au preluat apoi osemintele pentru a fi transportate la Laboratorul de Medicină Legală de pe lângă Spitalul Județean din Bistrița, unde au fost supuse unei expertize de specialitate. De acolo osemintele au fost preluate de către rudele și urmașii celor trei victime, acestea fiind apoi reînhumate, cu onoruri militare, în Cimitirul municipal din Bistrița.

Evenimentul a avut loc în ziua de 24 iunie 2009, când s-au împlinit 60 de ani de la execuția celor trei.

Acțiunea de căutare și deshumare a celor trei persoane ucise de Securitate în hotarul satului Nepos, s-a produs și ca urmare a cererilor scrise venite din partea unor rude și urmași ai victimelor, aceștia fiind Leonida Bodiș, nepotul lui Ioan Leonida Bodiș, și Dumitru Dumitru, fiul lui Toader Dumitru, ambii cu domiciliul în municipiul Bistrița.

Echipa de istorici și arheologi care a acționat în teren cu prilejul acestei acțiuni, care nu a fost deloc simplă și ușoară, a beneficiat de sprijinul necondiționat și benevol al preotului ortodox din satul Nepos, Rus Vasile, care, alături de mulți alți credincioși ai parohiei sale, ne-au stat alături și ne-au acordat sprijinul necesar în toate momentele activității pe care noi am desfășurat-o acolo.

Arheolog dr.Gheorghe Petrov

Istoricul Marius Oprea

O CRIMĂ DE NEUITAT

Aurel PARTENE

Odioasa crimă de pe Dealul Crucii din Nepos
A fost ca o sabie ascuțită
Ce-a străpuns inimi de părinți, soții, copii, rude și frați
Nu se va toci, dar niciodată
Mereu ea va străpunge pe cei îndurerați.

Părinții, soții, copiii, frații și rudele n-au putut
Să le mai vadă încă odată
Celor trei omorâți, chipul iubit
Și vasul cel de lut.

Ei nu au văzut zdrobitele colivii
Strivite și ciuruite de gloanțele Securității
Din care au zburat
Trei suflete nevinovate de martiri
Spre zările albastre spre veșnicie, spre cerul minunat.

Nu-i păcat pe care Domnul
Nu și-a pus făgăduința
Numai două nu se iartă
Niciodată, crima nerecunoscută
Făcută pe ascuns și necredința.

Crima făcută-n ascuns în ziua de Sânziene
Acolo, pe Dealul Crucii din Nepos
A văzut-o Dumnezeu și-a scris-o într-o carte
Așa cum zice Scriptura la Apocalipsa
Și în ziua judecării va cumpăni foarte greu.

Am trăit acele vremuri
Într-o țară cu oameni nebuni

Cu sălbatica Securitate
Ce-au făcut atâtea crime
Cu tortură și cruzime.

Aveam pe atunci douăzeci de ani
Când se arestau în toiul nopții
Oameni simpli și țărani, oameni mari, elita țării,
De mâna de fier a Securității arestați
Ei mureau prin temnițele comuniste, dar erau nevinovați.

Profesorul Ioan Partene din Maieru
Fost prins și el de al arestării val
Arestat de unii din foștii lui elevi
A murit dus la Canal.

Era în ziua de 24 iunie 1949, ziua de Sânziene
Soarele-ncet răsărea
Prin păduri păsări cântând
Însă cucul, el, pe toate le-ntrecea
Câmpurile înflorite, un peisaj ce te uimea.

Zi de mari bucurii pentru toți oamenii muncii
Dar atunci se petrecea crima de pe Dealul Crucii
Trei cadre ale fostei Securități
Se suiau pe Dealul Crucii cu trei oameni arestați
Ca acolo sus, pe deal, ei să fie împușcați.

Când armele s-au descărcat în trupuri nevinovate
Dealul Crucii și văile au răsunat până-n vale, între sate
Oamenii ce erau pe câmp la cules de cireșe și fragi
Când armele au sunat, au fugit la locul faptei
Să vadă ce s-a întâmplat.

Au fugit cam pe furiș
Încet și pe neobservate

Să vadă ce face pe câmp
Stăpâna și sălbatica Securitate

După ce criminalii au plecat
Au văzut trei oameni morți
Erau într-o baltă de sânge
Lângă o groapă ce ei înșiși au săpat-o.

Primul decedat era căpitanul Bodiu Leonida
Care a luptat pe două fronturi
Pe frontul germano-rus și cade prizonier
Se înrolează în divizia „Tudor Vladimirescu”
Și luptă împotriva nazismului pe frontul de la apus.

Cade prizonier la ruși, dar și la nemți
Și în toate prizonieratele face față
Scapă de uraganele de foc
Scapă teafăr cu viață

Dar l-au omorât românii securiști
Criminali cu inimi de asasini
Fără niciun cod de legi
N-au avut un pic de milă
De ce trei, ce n-au comis fărădelegi.

În vara anului 1949, după feroasa tragedie de pe Dealul Crucii
În Maieru a venit un zvon în sat
Căci un securist anchetator ce mereu îl amenința
Pe căpitanul Bodiu Leonida ca să-l poată învinui
I-a pus odată lui Bodiu o întrebare:
- Ce ultimă dorință ai înainte de a muri?

Căpitanul Bodiu a răspuns:
- Am o ultimă dorință
De-oi muri înainte de vreme
Vreau să mor pe plaiuri nășăudene.

Ei puteau să fie omorâți în altă parte
Ca astăzi nimeni să nu știe
Unde este al lor mormânt
Și nici martori, mărturie să depuie.

Al doilea decedat era Dumitru Toader din Rebra,
Fost primar al acestei localități.
Al treilea decedat – Burdeț Ioan din Rebrîșoara
Aceștia trei nu au avut altă vină

Decât aceea că nu erau de acord cu politica comunistă
Adusă în România bolșevizată
Și acolo, pe Dealul Crucii, așteptau momentul morții
Ca să vie cât de îndată.

După 60 de ani – în anul 2009
La cererea familiilor au fost dezgropați
Li s-a făcut înmormântare după datinile creștinești
Și apoi din nou au fost îngropați.

După 60 de ani s-au aflat și făptuitorii crimei
Ei sunt cadre ale fostei Securități ce făceau atunci față
Sublocotenentul Liviu Pangrațiu, plutonierul Săsarman Ioan
Și plutonierul Herța Lucian, cei din urmă
Au murit, numai primul este și azi în viață.

Și când oamenii presei la Pangrațiu
I-au spus adevărul în față
A refuzat să răspundă
Despre crimă, nici n-a vrut să recunoască

A fost avansat la gradul de colonel
De alți criminali securiști și cu inimi de asasini
Ei atunci erau mai presus de lege
Ei erau atunci în România stăpâni.

Și la sfârșit, când Domnul va veni
La aceea mare sărbătoare
S-or ridica din plaiuri someșene
Martirii din Dealul Crucii
Și din toate mormintele de prin sate o oaste foarte mare

Ce-ntâlnire glorioasă cu martirii din Dealul Crucii
Cu Bodiș Leonida, Burdeș Ioan și Dumitru Toader,
Cu părinți, cu soții, cu copii, cu frați, cu rude
Ne-am vedea, ne vom cunoaște într-o viață glorioasă
Și-om uita ce grea a fost lupta jos, în valea întunecoasă.

Poezie publicată în ziarul Răsunetul la data de 8 august 2012

IV. ACTE C.N.S.A.S.

DIRECTIA REGIONALA A SECURITATII POPORULUI CLUJ
Nr.4.935 din 6.2.1950

C A T R E

1036
D. 0001/30/2 515
PARCHETUL TRIBUNALULUI MILITAR

C.L.U.J

Vă restituim alăturat mandatele de reținere Nr.600, 601 și 602, precum și sentințele privitor pe BODIU LEONIDA, MURDET IOAN și TOADER DUMITRU, făcându-vă cunoscut că în timp ce s'a făcut reconstituirea faptelor, au încercat să fugă și au fost împușcați mortal.

COLONEL DE SECURITATE
Petricu Mihail

Loc. Cluj, de Securitate
Petrescu Aurel

C.N.S.A.S.
12 SEP 2012
DIRECTIA ARHIVA CENTRALA

C O P I E

F R A T I R O M E N I I .

C.N.S.A.S.

12 SEP 2012

DIRECTIA ARHIVA CENTRALA

Ceasul eliberării noastre naționale va suna curând.
Toate popoarele libere ale lumii se pregătesc fulgerător
de război și așteaptă cu nerăbdare momentul pentru a distruge fără
urme fiara comunistă de pretutindeni.

La 1 Septembrie America a început mobilizarea a 20 milioane
de voluntari, iar anglie 8 milioane, numai pentru aviație și tancuri,
iar Franța 11 contingent. Ministrul de externe al Angliei Dl. Bevin a
declarat în parlamentul englez "VOM SĂ MICI COMUNISMUL PREȘTUTIEDINI
UNDE SĂ-A ARATAT SĂ-SI VA ARATA COLȚII!"

Bestia comunistă urla și tremura de frică, ia a rugat america
să-și distruge armele atomice și să dezarmeze toate popoarele
lumii. Dar și-a primit răspunsul cuvenit din partea Ministrilor Americi
cei și Angliei în ziua de 29 Septembrie. Ei au declarat în fața lumii
ARMELE ATOMICE VOR FI DISTRUSE ÎN RUSIA ȘI VOM DEZARMA ÎMPRA CU COMU-
NISMUL VA FI DISTRUS !

Consiliul de Securitate al lumii judecă acum pe Rusia.
În sferăii bestia comunistă, vinovată de cele mai îngrozito-
toare crime contra omenirii, se găsește înaintea judecării lumii în-
tregi.!

Marți bărbați de Stat și Americii Angliei și Franței și a
celorlalte state libere, au demarcat fără crutare înaintea lumii în-
tregi, la Adunarea Națiunilor Unite, toate minciunile și crimele as-
lătoare comise de bestia RUSO-COMUNISTĂ împotriva omenirii.

Lumea întreagă cere nimicirea fiarei comuniste.
La alegerile din America la 2 Noiembrie, poporul american
a dat o lovitură de moarte, Bestiei comuniste ! El a ales cu 47 milio-
ne de voturi pe Dl. Truman și cele două partide Cretine Americane,
ce pregătesc războiul de nimicirea bestiei comuniste. El a pus în lan-
turi bestia comunistă, careia nu ia dat nici un vot. La fel în Franța
la alegerile din 7 Noiembrie, poporul francez a ales cu peste 25 milio-
ne de voturi pe viteazul General Charles De GAULLE, cel mai mare
dusman al fiarei comuniste.

Statele din lăbia fiarei comuniste au o suprafață de :
25.669.672 km. pătrați cu o populație de 396.300.000 de oameni ce ro-
besc.

Statele ce pregătesc moartea bestiei comuniste au o supra-
față de 111.179.938 km. pătrați cu o populație de 1.765.314.000 de
oameni liberi, ce sunt gata să nimicesc bestia comunistă !

Sentința de moarte contra fiarei comuniste a fost semnată
de lumea întreagă ! În curând această sentință va fi executată ! Besti
comunistă și toate slugile sale vor fi rase depe suprafața pământu-
lui. Chiar și popoarele din robia fiarei sunt gata de război, în to-
te țările unde domnesc.

Jugoslavia s-a rupt din lanțurile Moscovei. În Rusia se
afle 15 milioane de oameni ruși închiși în lagăre, pentru că bestia
comunistă se teme de războiul poporului rus. Criterii superiori ruși
fugiti în Anglie au declarat că 70% din populația Rusiei e dusman
de moarte comunismului. Generalii Gheorghievici și Polovani, fugiti în
curând în Anglie, au declarat că, 90% din popoarele lor urăsc de moar-
te fiara comunistă.

La noi în țara bestia comunistă vrea acum să ne distruge
discrețiile și credința în Dumnezeu. Ia se silitește să ne închidă cel
mai sângeros celău și cârmăș al lumii: STALIN și țarful babilonic
AMA PAUKER.

În timp ce poporul nostru muncă iarba verde și vară la-
crimi de sânge, celalți și țara dela București, beau sângele și muncă
noastră, și pregătesc acum o lege prin care să ne ia pământul muncit
cu sudurile noastre și să feră cu sângele nostru și să facă colhozuri.

Iar noi sa tragem in jug, pentru a hrami fiara comunista, bestia deli
 Moscova si tarfa dela Bucuresti. Pregatec o poi o lege, prin care sa
 ne ia copii mele 3-14 ani si sa-i creasca in ideile comuniste, in
 scoli a interzis rugaciunile, pe recrutii incorporati in toamna i-a
 dus departe pentru a-i face carne de tun si de bombe atomice pen-
 tru bestia Rusa-comunista.!

Y H A T I R O M M H I

nu ne intereseaza in ce partid ati fost aliti sa va in-

scrieti.-

Nu ascultati miocionile bestiei comuniste ! Este cea ma-
 afasta datorie a noastra a tuturor fata de insangeretul nostru po-
 per si fata de patria noastra inlacramata si fata de Gratiile care
 a, a jertfit pentru noi, sa ne aparem Grecia, Familia, Pamantul si
 Patria impotriva plamurilor criminale ale bestiei Rusa-comuniste!

Organizati-va si fiti gata in orice moment sa distrugem
 fara mila si indurare bestia comunista.-

Descoperiti pe spioni si agentii bestiei comuniste si d-
 strugeti-i fara mila.-

Fitii uniti si gata sa eretam lumii ca Romania si Romanii
 nu pot pieri.-

Ass vom scrie cu litere de aur ce-a mai afasta pagina
 din istoria Romaniei venice !

Traiasca Marii nostri aliti, Americ, Anglia si Franta !
 Traiasca eroicele Armate Nationale: Grecesti, chinez, clem-
 denz, engleze si arabe ce distrug bestia comunista.!

Traiasca iubitul nostru Rega M I H A I si iubita noastr.
 Regina K L E M A !

TRAIANCA eroicul popor Roman si Nationes Romane.!

MISCAREA NATIONALA DE RESISTENTA.

F.H.B.
 pt. Conformitate

C.N.S.A.S.
 12 SEP 2012
 DIRECTIA ARHIVA CENTRALA

TRIBUNALUL MILITAR

PARCHETUL MILITAR

I. Parchet Militar
Forense Nr. 5

199
Decedat

227

MANDAT DE ARESTARE Nr. 602 bis
149

În numele legii și al Prezidiului Republicii Populare Române.

Noi, Maior Magistrat Șapșaru C. Iu Procuror Militar pe
Măgă Tribunalul Militar Blaj

Văzând sentința Nr. 1525 din 10. Noiembrie 1949 a Tribunalului Militar
Blaj secția I a prin care Feder Dumitru

cu domiciliul Șom Rebra, Jud. Secand
este condamnat să suferă pedeapsa de 20 (douăzeci) ani Munca Silvică
pentru crima de vătălare contra ordinii sociale - P.P.
prev. și pen. de art. 209, pt. III, ep. comb. d. 343-343-cj.m. 212/148, 304-cj.m.

Văzând că sentința a rămas definitivă la data de _____
Văzând și disp. art. 214, 215 C. J. M.

Mandata și ordonanța tuturar agenților forței publice ca, în conformitate cu legea, să aresteze
și să conducă la închisoarea Penitenciarul Blaj
pe Feder Dumitru spre a-l face să execute pedeapsa prevăzută mai sus.

Ordonăm închisorii Unit Blaj să primească și să rețină pe susmențitul
condamnat, pe tot timpul determinat mai sus, calculat dela încarcerare, iar la expirare îl va elibera,
dacă nu mai este reținut și pentru alte cauze.

Mandatăm tuturar depozitarii paterii publice să dea tot concursul, pentru executarea pre-
zentului mandat de arestare.

Emis la Parchetul Tribunalului Militar Blaj
astăzi 25. 11. 1949
La Blaj

PROCUROR MILITAR
Maior Magistrat Șapșaru

C.N.S.A.S.
17 SEP 2012
DIRECȚIA ARHIVA CENTRALĂ

Pedeapsa începe la _____
și expiră la _____
Șeful Bir. de urmărire și executări,
Rad. Șoica

C.N.S.A.S.
12 SEP 2012
DIRECTIA ARHIVA CENTRALA

481

Declarație,

Subsemnatul Lt. Bodiu Leonida, fost ofițer activ în Divizia „Tudor Vladimirescu” subar armatoarelor

În iarna anului 1944/45 am răgit prizonier la Arvato Sov. pe frontul Italiengrodului. În captivitatea sovietică am intrat și conștient Mărcușă Antlaşescu a ofițerilor prizonieri români, apoi am fost între primii învâțatori ai Diviziei „T.V.” în Divizia am debutat pe frontul de Vest funcția de Căp. titular de Batalion. În această calitate m-am distins în luptele de Căp. în condițiile juctatorice și minime de luptă încredințat, datorită căruia fost am fost propus pe frontul din Slovacia la gradul de căpitan. La căderea după prapier, fiind trimis înapoi în o unitate în minime într-un teren complet necunoscut, am răgit prizonier la o unitate de Ulasovi, ce era deja în incertitudine în Apocale poziției noastre însă distins de o preluare în poziția de la căpitan.

În captivitatea germană, desigurându-se trecutul meu și acțiunile duse în U. S., am fost judecat și condamnat la moarte. Am făcut cerere de grațiere, în urma căreia mi s-a comutat pedeapsa în internare în lagărul de Rivier deportat din Rheussen. Aici am stat până în ziua de 1.11.45 când am fost eliberat din lagăr de către trupele americane, care ocupaseră în acea zi orașul.

După eliberare am stat conținut la o casă de către Bundesarmata militar american din Austria și de către autoritățile locale austriece, în orașul Uelz.

Aici am organizat pe românii - foști prizonieri și Rivier deportați în câteva lagăre sub egida U. N. R. R. și Point și crucea Rosie Internaț. în vederea repatrierii. În luna 1946 mi am repatriat împreună cu un lot

Declarație

C.N.S.A.S.
19 072 102 521
DIRECȚIA ARHIVA CENTRALĂ

Subsemnatul Trandafir Dumitru locuitor în comuna
Rebra județul Nășău declar următoarele:

Eu Trandafir Dumitru declar că cunos pe Bodiu Leonida
din anul 1940 din pleosti unde meu fost comandant când
eram la regimentul 1 Grăniceresc care regiment a fost trimis
pe front în regiunea petroliferă dar eu scăpă scutiri, ardealului
de nord neam deșăuți el a rămas în pleosti și eu am plecat
acasă. După ce ardealul a fost înapoi eram pe la Bistrița
și lam mai văzut chiar în sold eu trăind el era locotenent
și vorbea pe un păștel pe acesta nu lam surzuit. Odată lam
mai văzut la poroștie în străduț seria la mașină Starm
chemată acolo și era mai mulți oameni și era și Barbu Dumitru
care încă la surzuit și care la Tramis săi puzpere o sută de corole
de hărtie o mai vorbit și despre de lui pe care Bodiu Leonida iar
fi det împunat prin 1948 înainte de sedare de acolo am uit că
am controlor me întrolat ce eluțim și am moss în alt birou. Na
stiu la tot timp lam mai văzut inter zi la țară la în foto
restaurantului sanctor a det mâna pe mâna me întrolat ce fer sau
o due am spus că bine ma întrolat din ce comună sunt că am
uitat a din din ce comună ești și pe aceste purtoare neam deșăuți.

În vora anului trecut am prin august mergeam la poroștie și eu
fratele meu Trandafir Trandafir să avem de purtoare vite mânduri și
mergeam și eu fratemia la o nevastă la petite omzând pe drum
am îi spune pe la noi la mănăstire amam întrolat eu Bedelea
Daniel care ma chemat pe când ma mi întrolat inapoi să vin
pe la deșăuț. Când am venit inapoi am am venit pe la el
că imi era greu eram și ostent și mami dus acasă nu mi adue
bine la 2 și 3 zile mia spus Bedelea că un comandant el era
Bodiu Leonida or dari aș se întrolăneam eu mine și pe doi sămi spus
ceva în am spus că mi merge. Lam la vora săptămână prin
moss în bonnetul meu Barbu Dumitru am luat o pupă și grăuțate de
trăie și multe figuri și am plecat amândoi la Bozarea lam am
mai sus dela casa lui Bedelea Daniel când am spus acolo era
de către seară am intrat în casă dar el nu era acasă era
plecat să se vadă după cum o spus și la Bistrița.

C.N.S.A.S.
12 SEP 2012
DIRECTIA ARHIVA CENTRALA

Declaratie,

Subsemnata Burdet Domnica născută în anul 1932 luna
 Decembrie 16. în comuna Rebrivoara jud. Năsăud fca lui Ioan și
 Simpla, de profesie elevă anul nr 5c. Pedagogică din Năsăud.
 declar următoarele: Eu am unsoșit de acum 3 ani pe Bodiu Leonida
 din tramma anului 1947. El a fost dat în urmărirea ole către Doamna Ana
 Pauker din motive politice și din cauza că eu a vrut să se reze în partid.
 În timpul scrierilor de creație din anul 1947 el a venit la noi singur
 de îmbrăcat în haine țărănești unde a stat în oara de creație la noi și a vorbit
 cu mai mulți oameni și oricine îl întâlnea și olea o îmbrăcat în haine țărănești
 el șinea că, el nu ar nica dreptul să se îmbrace în haine țărănești de aci a plecat
 la Ilieșeni, iar când sa întors de acolo olea de la Ilieșeni, a ners la
 Pora Bismului unde a stat mai mult timp de acolo el mi a trimis scrisori
 prin care mă întâlnea și ce noutăți sunt la școală și prin Năsăud, cine a mai
 venit la noi și ce omnia vorbit. Aceste scrisori le trimitea prin niște oameni
 de Pora unde se numea Vasile și un om alții cum îl cheama de sigur din
 state st. că el e scier în partid și e căput de autoritate și oleați oameni din
 omnia ca un mare om de al partidului. În timpul isto cat a stat la Pora
 Bismului a venit de câteva ori la noi acare unde a ascultat la radio și sa
 noi întâlnit și un oameni care șinea că eu sa potese recitit ole a un șinea
 a omnia că el e prin județul Năsăud și că el vor ajuta pe el în caz ole nevoie.
 Dintre aci oameni primul care șinea că el vor ajuta pe el era Dumitru din
 Bebra care ole dora de șinea și pe tot'a lui a cheama Sarceta apoi un alții
 care șinea tot ole ca Dumitru a fost omnia și oleați omnia care e mustru.
 oleați oameni le șinea lor apoi trebuia să acule pe alți oameni care ole
 săceca lor și să-i șinea cu un jurământ pe care eu nu l olea și a
 cum le au luat și, că eu le au luat cu condiție că eu om să vorlesc cu
 lui om cu oltinervă care el nu olea, peoind oi șinea că eu oi. și potese
 rediță și vor ajuta pentru me ne omnia sau peoajide în core cu cōdea el
 din Pora care șinea sau intăleu ole omnia olea și el a pot un Sas care lucră
 el cu oltăleria sau cu oltă curinte lucră mōlta. acule la rōmăle lui lora a
 luat acul jurământ ca și olea Bebra și apoi a căutat să indiplinose și a
 șeret inoș pona la ura a rōmer tot șinea

TRIBUNALUL MILITAR
PARCHETUL MILITAR

148
Decret
148

226

MANDAT DE ARESTARE Nr. 609. bis
1949.

În numele legii și al Prezidiului Republicii Populare Române,
Noi, Maior Magistrat Sapsoa S. Ia Procuror Militar pe
 lângă Tribunalul Militar Blaj
 Văzând sentința Nr. 1885 din 10. Noiembrie 1949. Tribunalului Militar
 Blaj secția 5 - a prin care Burdet Jean

cu domiciliul Com. Rebrisara. Jud. Sasaud.
 este condamnat să sufere pedeapsa de 20 de ani/ani. Munca Silnică.
 pentru Crime de uneltire contra ordinii sociale. P.P.
 prev. și pen. de art. 209. pt. II. c.p. comb. 342. 343. C.J.M. d. 212/948. 304. C.J.M.

Văzând că sentința a rămas definitivă la data de _____
 Văzând și disp. art. 214, 215 C. J. M.

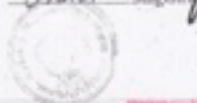
Mandăm și ordonăm tutore agentilor forței publice ca, în conformitate cu legea, să aresteze
 și să conducă la închisoarea Penitenciarul. Blaj
 pe Burdet Jean care a-l face să execute pedeapsa prevăzută mai sus.
 Ordinem închisorii Penit. Blaj să primească și să rețină pe susnumitul
 condamnat, pe tot timpul determinat mai sus, în celula de la închisoare, iar la expirarea ei va elibera,
 dacă nu mai este reținut și pentru alte cazuri.

Mandatăm tutorele depozitarilor puterii publice să dea tot concursul, pentru executarea pre-
 zentului mandat de arestare.

Emis la Parchetul Tribunalului Militar _____
 astăzi 25. XI. 1949.
 La _____

PROCUROR MILITAR

Maior - Magistrat _____

Pedeapsa începe la _____
 și expiră la _____

Seful Bir. de executări și executări,
Sapsoa

C.N.S.A.S.
12 SEP 2012
DIRECȚIA ARHIVA CENTRALĂ

Cluj

108
Doc. Nr. 1229/949

Ordonanță de contumacie 51972

Astăzi, anul 1949, luna Octombrie riu²⁰
Noi, Colonel Magistrat Dr. Vi-sa Vasile Președintele

Tribunalului Militar¹⁾ Cluj

Având în vedere Ordinul de trimitere Nr. 1229 din
19 Sept. 49, prin care acuzatul²⁾ Todor Dumitra

a fost trimis în judecata Tribunalului Militar al
Cluj pentru crima de³⁾ înaltiri
contra ordinii sociale

prevăzută și pedepsită de art. 209 pt. III C. P.

Având în vedere că numitul nu s'a înfățișat la⁴⁾ îndeplinirea
formalităților oprite de art. 236 C. J. M.

ORDONĂM:

Cu acuzatul⁵⁾ Todor Dumitra din⁶⁾ Rebra-
Nassud, cu ultimul domiciliu cunoscut în⁷⁾ Rebra-

Nassud, să se prezinte, cel mai târziu în 5 zile dela
publicarea în Monitorul Oficial la prezenta ordonanță, la Tribunalul Militar
al¹⁾ Cluj, spre a fi judecat pentru
crima de³⁾ înaltiri contra ordinii sociale, prevăzută și
pedepsită de art. 209 pt. III C. P.; în caz contrariu va
fi judecat în contumacie, conform art. 364, 365, și 366 C. J. M.

Prezenta ordonanță va fi afișată la ultimul domiciliu al susnumitului și la
ușa Tribunalului; de asemenea va fi trecută în ordinul de zi al Comandamen-
tului de care depinde acest Tribunal și va fi publicată în M. O.

Prin PREȘEDINTELE TRIBUNALULUI MILITAR,

al¹⁾ Cluj
Colonel Magistrat

Dr. Vi-sa Vasile

Grefier, Bupu

- 1) Corpul de Armată, Divizie
2) Căminul, comuna și proximitate.
3) Calificarea legală.
4) La îndeplinirea formalităților prevăzute de art. 234 C. J. M., sau la rînd judecării după caz.
5) Înaltiri.
6) Căminul și județul pentru cel din comuna rurală, în plus strada și Nr. pentru cel din municipi sau com. urban.

C.N.S.A.S.
12 SEP 2012
DIRECTIA ARHIVA CENTRALA

147
Decret 225

MANDAT DE ARESTARE Nr. 600 bis
1949.

În numele legii și al Prezidiului Republicii Populare Române,
Noi, Maior Magistru Popescu G. Iva Procuror Militar pe
la Blaj Tribunalul Militar

Văzând sentința Nr. 1525 din 10. Iulian 1949 a Tribunalului Militar
Blaj secția I - a prin care Bodiu Leonida

cu domiciliul Com. Piana N. J. Jud. Sasaud
este condamnat să suferă pedeapsa de 25. (douăzeci și cinci) ani muncă silnică
pentru crima de uneltire contra ordinii sociale
prev. și pen. de art. 209-pct. III sp.omb. d. 212/1948-242-246-c.j.m. 58 sp. 22-25-110/1947-233-c.j.m.
161.c.j.

Văzând că sentința a rămas definitivă la data de _____
Văzând și disp. art. 214, 215 C. J. M.

Mandăm și ordonăm tuturor agenților forțelor publice ca, în conformitate cu legea, să aresteze
și să conducă la închisoarea Județeană Blaj
pe Bodiu Leonida spre a-l face să execute pedeapsa prevăzută mai sus.

Ordonăm închisorii Județeană Blaj să primească și să rețină pe susmențitul
condamnat, pe tot timpul determinat mai sus, calculat de la încarcerare, iar la expirare îl va elibera,
dacă nu mai este reținut și pentru alte cauze.

Mandatului tuturor depozitarilor puterii publice să dea tot concursul, pentru executarea pre-
zentului mandat de arestare.

Emis la Parchetul Tribunalului Militar Blaj
astăzi 25. VI. 1949.

La Blaj

PROCUROR MILITAR
Maior Magistru Popescu G. Iva

Pedeapsa începe la _____
și expiră la _____

Șeful Bir. de primire și executare,

Popescu G. Iva

C.N.S.A.S.
12 SEP 2012
DIRECȚIA ARHIVA CENTRALĂ